

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sara Živković

Računalniška tehnologija v očeh mladih uporabnikov: analiza
spletnega mesta safe.si

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sara Živković

Mentorica: doc. dr. Tanja Oblak Črnič

Računalniška tehnologija v očeh mladih uporabnikov:
analiza spletnega mesta safe.si

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

Hvala, ker si vedno ob meni, ko te potrebujem ...

*Pustiš, da sama bijem svoje bitke,
vendar vem, da si v kotu ringa z mokro gobo,
pripravljen da mi priskočiš na pomoč ...*

Moji ljubezni, Janu

Računalniška tehnologija v očeh mladih uporabnikov: analiza spletnega mesta safe.si

V diplomskem delu sem raziskovala kako otroci in mladostniki uporabljajo internet in v kakšni meri so seznanjeni z nevarnostmi na internetu. Odločila sem se za analizo spletnega mesta safe.si (točka osveščanja o varni rabi interneta za otroke in mladostnike). Zanimalo me je, kakšen je odnos med vsebinami na spletnem mestu safe.si in med forumom. Forum je vsebinski podaljšek vsebinam, ki jih pripravljajo in izpostavljajo ustvarjalci spletnega mesta safe.si. Rezultate sem preverila tako, da sem na naključno izbranih otrocih in mladostnikih v individualnih poglobljenih intervjujih preverila, kako gledajo na iste tematike, izpostavljene na forumu. Mnenja intervjuvancev so vsebinsko zelo podobna mnenjem otrok in mladostnikov na forumu. Otroci in mladostniki se zavedajo spletnih tveganj. Mlajši učenci (8 let) kot največja tveganja omenjajo spolne vsebine, ki se prikazujejo same od sebe. Učenci in učenke 8 razreda pa kot največje spletne nevarnosti omenjajo viruse. Večinoma vsi so že imeli izkušnje z virusi, ampak malo vedo o njih, tako da jim predstavljajo grožnjo. Vsi učenci so prepričani, da bi bilo zelo dobro, če bi se že takoj ob vstopu na osnovno šolo začeli učiti, kako varno uporabljati internet.

Ključne besede: varna raba interneta, safe.si, nove tehnologije, spletno mesto

Computer technology through the eyes of young users: analyzing website safe.si

I have been researching how the children and adolescents use internet and how aware they are about dangers of the internet. I decided to analyze website safe.si which is focused on informing children and adolescents about the dangers of the internet. I analyzed the relation between the content of the web site and the forum. Forum is in this case just a content extension of the website safe.si. I authenticated my research and findings with an individual in depth interview which included means to determine the viewpoint of children and adolescents on the topics exposed on the forum. Opinions gathered from the interviews were very much alike to the opinions of the focused group on the forum. I found out that children and adolescents do realize the dangers of internet. Younger students (8 years) say that sexually explicit material is the major risk. On the other hand older students (14 years) refer to viruses as the biggest risk. Majority of the students have had experiences with viruses, but they don't know enough about the viruses for them not to pose a threat. All students are convinced that learning about use of the internet in the middle school would be a very reasonable idea.

Key words: safe internet use, safe.si, new technologies, website

Kazalo

1. UVOD	9
2. KVALITETA IN UČINKOVITOST SPLETNIH MEST	12
2.1. KVALITETA SPLETNEGA MESTA	13
2.2. KRITERIJI ZA MERJENJE UČINKOVITOSTI SPLETNIH MEST	14
2.2.1. Enotnost vstopne točke	14
2.2.2. Enotnost vizualne podobe spletnega mesta organizacije	15
2.2.3. Ažurnost strani	15
2.2.4. Kakovost iskalnikov	15
2.2.5. Enotnost poimenovanj in strukture vsebine in naslovov	15
2.2.6. Naslovi spletnih mest	16
2.2.7. Oblika (format) posredovanih vsebin	16
2.2.8. Povezave na druga spletna mesta	16
3. SPLETNI FORUMI	18
3.1. INTERAKTIVNOST SPLETNIH FORUMOV	19
3.2. PARTICIPACIJA V SPLETNIH FORUMIH	20
4. ANALIZA SPLETNEGA MESTA SAFE.SI	22
4.1. KAJ JE SAFE.SI?	22
4.2. RELEVANTNOST SPLETNEGA MESTA SAFE.SI	23
4.3. TEMATSKA RAVEN IN AKTIVNOSTI NA SAFE.SI	24
4.4. KVALITETA SPLETNEGA MESTA SAFE.SI	25
4.4.1. Sprotno vnašanje sprememb	25
4.4.2. Sprotno vnašanje novic	26
4.4.3. Iskalnik	26
4.4.4. Povezave z drugimi spletnimi mesti	27
4.4.5. Rubrika pogosto zastavljena vprašanja	29

4.4.6. Diagram povezav	29
4.4.7. Strnjeni elementi pomembni za kvalitetno spletno mesto	30
5. ANALIZA FORUMA NA SPLETNEM MESTU SAFE.SI	31
5.1. STRUKTURA FORUMA NA SPLETNEM MESTU SAFE.SI	31
5.2. TEMATSKA ANALIZA FORUMA	32
5.2.1. Zasebnost in varnost na internetu	32
5.2.1.1. Objava slik na internetu	33
5.2.1.2. Omejitve glede časa, preživetega na internetu	34
5.2.2. Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu	35
5.2.2.1. Ali je na internetu sploh kaj škodljivo?	36
5.2.2.2. Primernost računalniških iger	36
5.2.3. Avtorsko pravo	37
5.2.3.1. Presnemavanje filmov in glasbe z interneta	38
5.2.3.2. Odgovornost	39
5.2.4. Tehnični vidiki (zaščita)	39
5.2.4.1. Omejitev dostopa do neprimernih vsebin	40
5.2.4.2. Varen internet v šoli	40
5.3. POVZETEK ANALIZE FORUMA	41
5.4. SPLOŠNE ZNAČILNOSTI FORUMA NA SAFE.SI	41
5.4.1. Žaljivi govor	41
5.4.2. Mešanje angleščine in slovenščine	42
5.4.3. Verbalizacija »psihičnih stanj«	42
5.4.4. Izrazi podpiranja	43
5.4.5. Pošiljanje bližnic (hiperlinkov) do spletnih povezav	43
6. MLADOSTNIKI IN UPORABA INTERNETA - POGLOBLJENI INTERVJUJI	44
6.1. ODLOČITEV ZA POGLOBLJENE INTERVJUJE	44
6.2. ZBIRANJE PODATKOV	44
6.3. VPRAŠALNIK	45
6.4. ANALIZA INTERVJUJEV	46
6.4.1. Zasebnost in varnost na internetu	46

6.4.2. Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu	48
6.4.3. Avtorsko pravo	50
6.4.4. Tehnični vidiki (zaščita)	51
6.5. POVZETEK ANALIZE POGLOBLJENIH INTERVJUJEV	53
<u>7. SKLEP</u>	<u>56</u>
<u>8. SEZNAM LITERATURE</u>	<u>59</u>
<u>9. PRILOGE</u>	<u>62</u>
PRILOGA A: Analiza foruma - zasebnost in varnost na internetu (Objava slik)	63
PRILOGA B: Analiza foruma - zasebnost in varnost na internetu (Omejitve)	66
PRILOGA C: Analiza foruma - škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu 1	67
PRILOGA Č: Analiza foruma - škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu 2	68
PRILOGA D: Analiza foruma – avtorsko pravo (Presnemavanje filmov in glasbe)	70
PRILOGA E: Analiza foruma – avtorsko pravo (Odgovornost)	73
PRILOGA F: Analiza foruma – tehnični vidiki (Omejitev dostopa)	74
PRILOGA G: Analiza foruma – tehnični vidiki (Varen internet v šoli)	75
PRILOGA H: Dokazilo, da sem izvedla intervjuje na Osnovni šoli Ig	76
PRILOGA I: Dopis, ki sem ga napisala za ravnateljico Osnovne šole Ig	77
PRILOGA J: Vprašanja, ki sem jih zastavila učencem med intervjujem	78
PRILOGA K: Intervju 1 (učenka 3. razreda)	79
PRILOGA L: Intervju 2 (učenec 3. razreda)	81
PRILOGA M: Intervju 3 (učenka 3. razreda)	83
PRILOGA N: Intervju 4 (učenec 3. razreda)	85
PRILOGA O: Intervju 5 (učenka 3. razreda)	87
PRILOGA P: Intervju 6 (učenec 3. razreda)	89
PRILOGA R: Intervju 7 (učenka 8. razreda)	91
PRILOGA S: Intervju 8 (učenka 8. razreda)	93
PRILOGA Š: Intervju 9 (učenec 8. razreda)	95
PRILOGA T: Intervju 10 (učenec 8. razreda)	97
PRILOGA U: Intervju 11 (učenka 8. razreda)	99

Kazalo slik

<u>SLIKA 4.1: Izgled spletnega mesta safe.si</u>	<u>22</u>
<u>SLIKA 4.2: Novice na spletnem mestu safe.si</u>	<u>26</u>
<u>SLIKA 4.3: Iskalnik na spletnem mestu safe.si</u>	<u>27</u>
<u>SLIKA 4.4: Kontakt na spletnem mestu safe.si</u>	<u>29</u>
<u>SLIKA 4.5: Diagram povezav na spletnem mestu safe.si</u>	<u>30</u>
<u>SLIKA 5.1: Forum na spletnem mestu safe.si</u>	<u>31</u>

Kazalo tabel

<u>TABELA 4.1.: Pomembni elementi, ki jih vsebuje safe.si</u>	<u>30</u>
<u>TABELA 6.1.: Odnos mladih do tem, izpostavljenih na safe.si</u>	<u>53</u>
<u>TABELA 6.2.: Legenda odnosa mladih do pomembnih tem</u>	<u>53</u>

1. Uvod

V zadnjem desetletju so opazne velike spremembe na področju uporabe novih tehnologij. V ospredju je predvsem porast internetnih orodji, ki so namenjena komunikaciji. Ravno tu prihaja do velikih odstopanj v poznavanju novih tehnologij pri starših in t.i. »net generaciji«. Tema varnosti na internetu je zaradi neprestanega razvoja interneta zelo aktualna, v medijih je veliko objav glede varne rabe interneta, na spletnih forumih so vnete razprave na to temo. Ravno zaradi aktualnosti me je tema zelo pritegnila in so se mi začela porajati razna vprašaja. Ali so otroci preveč samozavestni, ko se spopadajo s spletnimi tveganji? Jim starši lahko zaupajo? Ali vedo, kje je meja med varno in nevarno rabo interneta?

V diplomskem delu želim raziskati, kako otroci in mladostniki uporabljajo internet in v kakšni meri so seznanjeni z nevarnostmi na internetu. Odločila sem se, da bom analizirala spletno mesto safe.si, ki je namenjeno predvsem otrokom in mladostnikom. Za spletno mesto safe.si sem se odločila, ker je po tematiki najbližje moji problematiki. Z natančno analizo spletnega mesta bom ugotovila, kakšno sporočilo želijo prenesti ustvarjalci spletne strani, potem bom s spremljanjem foruma na strani razbrala, kako mladi, ki jim je spletno mesto namenjeno, gledajo na teme, ki so jih ustvarjalci spletnega mesta izpostavili kot pomembne. Zanima me, če prihaja do razlik med pojmovanjem in podajanjem informacij s strani ustvarjalcev strani ter mladih uporabnikov. Ker se na spletne forume vključujejo otroci in mladostniki prostovoljno, predvidevam, da so lahko rezultati moje analize odvisni tudi od tega. Zato sem se odločila, da bom dodatno preverila iste vsebine na naključno izbranih otrocih in mladostnikih. Izvedla bom *individualne poglobljene intervjuje* na osnovni šoli. Tako bom zbrala mnenja dveh različnih skupin otrok in mladostnikov in bom lahko primerjala odgovore ter opazovala, če prihaja do razlik pri podajanju mnenj na forumu in v medosebnem komuniciranju.

V prvem poglavju bom opredelila kvaliteto in učinkovitost spletnih mest. Spletna mesta morajo pritegniti pozornost uporabnikov svetovnega spleta, jim nuditi zelene informacije ter jim omogočiti, da sami poiščejo tiste informacije, ki jih zanimajo. Izpostavila bom kazalce, ki jim *Ellis in Ellis* v njunem delu *Measuring user experience* pripisujeta največji pomen za doseg želenega učinka na spletnem mestu. Izpostavila bom tudi glavne kriterije za merjenje učinkovitosti spletnih mest. Pri analizi spletnega mesta bom uporabila prav omenjene kazalce in kriterije, ko bom ugotavljala kvaliteto in učinkovitost spletnega mesta safe.si.

V raziskovalnem delu diplomske naloge bom analizirala spletno mesto safe.si. Najprej bom opredelila, kaj spletno mesto safe.si je in komu je namenjeno. Projekt safe.si je naletel na velik medijski odziv, kar kaže na to, da je varnost na internetu čedalje bolj aktualna tema. Izpostavila bom teme, ki jim ustvarjalci spletnega mesta safe.si namenjujejo posebno pozornost, to so *zasebnost in varnost na internetu, škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu, avtorsko pravo in tehnični vidiki (zaščita)*. Pamela in Steve Ellis v njunem delu *Measuring user experience* (2001) trdita, da obstajajo določeni elementi, ki naj bi bili vključeni v predstavitev na internetu, da ta doseže želeni učinek. Omenjeni elementi so: *sprotno vnašanje sprememb, sprotno vnašanje novic, iskalnik, povezave z drugimi spletnimi mesti, rubrika pogosto zastavljena vprašanja ter diagram povezav*. Vseh teh šest elementov bom natančno preučila in z njihovo pomočjo analizirala spletno mesto safe.si ter prišla do ugotovitve, ali je spletno mesto kakovostno.

V petem poglavju bom analizirala razpravljalni forum na spletnem mestu safe.si. Najprej bom definirala strukturo foruma ter njegovo razvejanost. Tematsko bom forum analizirala s pomočjo štirih tematskih sklopov, obravnavanih na spletnem mestu safe.si. Temo zasebnost in varnost na internetu bom povezala z dvema temama, ki sta objavljeni na forumu, to sta *Objava slik na internetu* in *Omejitve glede časa, preživetega na internetu*. Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu bom povezala z dvema temama: *Ali je na internetu sploh kaj škodljivo?* in *Primernost računalniških igrlic*. Problem avtorskega prava bom povezala s: *Presnemavanje filmov in glasbe z interneta* ter temo *Odgovornost*. O tehničnem vidiku oziroma o zaščiti na internetu sta na forumu dve temi, ki pokrivata to področje: *Omejitev dostopa do neprimernih vsebin* in *Varen internet v šoli*. K vsaki temi bom dodala že opravljene raziskave v zvezi z določeno tematiko. Tako bom lahko primerjala moje ugotovitve in ugotovitve drugih raziskav ter bom hkrati lahko spremljala podobnosti oz. razlike med raziskavami. V zadnjem delu poglavja bom izpostavila splošne jezikovne značilnosti na forumu safe.si. Pri tem se bom predvsem osredotočila na *žaljivi govor, mešanje angleščine in slovenščine, verbalizacijo »psihičnih stanj«, izraze podpiranja ter pošiljanje bližnic do spletnih povezav*. Pri vsaki jezikovni značilnosti bom dodala primere iz foruma na spletnem mestu safe.si.

Z analizo foruma na spletnem mestu safe.si bom ugotovila, kako otroci in mladostniki gledajo na teme, ki so jih ustvarjalci spletnega mesta izpostavili kot pomembne. Glede na to, da na forumu sodelujejo otroci prostovoljno, predvidevam, da bodo lahko rezultati moje analize

odvisni tudi od tega. Zato bom na naključno izbranih otrocih in mladostnikih preverila, kako gledajo na iste tematike, izpostavljene na forumu. Odločila sem se za primarno obliko zbiranja podatkov, za *individualne poglobljene intervjuje*. Moj namen je, da ugotovim, ali imajo otroci in mladostniki na forumu in naključno izbrani učenci podoben pogled na enake teme. Učence bom vprašala, katere vsebine na internetu se jim zdijo najbolj neprimerne ter če jih starši nadzorujejo, ko so na internetu. Zanimalo me bo tudi, če jih v šoli učijo o varni rabi interneta. Na koncu poglavja bom povzela rezultate poglobljenih intervjujev, da bo na enem mestu pregledno zbrana celotna analiza.

2. Kvaliteta in učinkovitost spletnih mest

Spletna mesta so bila dolgo sredstvo za iskanje informacij in dokumentov, danes pa so tudi izhodišče za sinhrono in asinhrono komuniciranje, saj lahko vključujejo forume in sinhrono klepetalnice. Ker je brskanje po svetovnem spletu dobro znano večini uporabnikov interneta, je tovrstno komuniciranje dostopnejše, predvsem pa enostavnejše od učenja uporabe posebnih programov (denimo mIRC za uporabo sistema IRC). So vizualno in grafično bogatejše, vključujejo lahko tudi zvok in sliko, poleg tega lahko eno spletno mesto uporabniku nudi različne možnosti komuniciranja, glede na njegove trenutne potrebe (Kollock in Smith v Antončič 2006).

Ko sem začela z zbiranjem vseh relevantnih informacij za mojo raziskavo, sem naletela na težavo, o kateri piše tudi Tadej Praprotnik v njegovem delu *Skupnost, identiteta in komunikacija v virtualnih skupnostih*:

Preučevati računalniško posredovano komunikacijo niti ni tako lahka naloga, kot se morda zdi naključnemu uporabniku ali uporabnici te komunikacije. Relativna priljubljenost in množičnost računalniško posredovane komunikacije je namreč prej ovira kot prednost. [...] Zaradi popularnosti računalniško posredovane komunikacije oziroma interneta smo soočeni z obiljem literature. Po eni strani je to dobro, po drugi strani pa zaradi tega nastane problem: ker je literature preveč, je je premalo. Premalo zato, ker se v morju knjig in člankov, ki jih je zlasti veliko na spletnih straneh, hitro izgubimo, če sproti kritično ne reflektiramo vsega prebranega (Praprotnik 2003a: 1).

Z razvojem interneta se informacije širijo izredno hitro in ni več važno, na katerem delu sveta je določena informacija napisana. Če je objavljena na internetu, jo istočasno vidijo vsi uporabniki spleta. Preobilje informacij ima tudi slabosti, saj ne moremo preveriti prav vsake informacije, ki jo najdemo. Zato je pomembno, da se naučimo poiskati kredibilne vire informacij.

Med branjem literature sem pogosto naletela na besedni zvezi *spletno mesto* in *spletna stran*. Opazila sem, da sta besedni zvezi pogosto uporabljeni kot sinonima. V Islovarju¹ sta besedni zvezi razloženi na naslednji način: *Spletno mesto* (angl. web site, website) je skupek pomensko

¹ Islovar je terminološki slovar informatike, razlagalni in informativni slovar, ki strokovno izrazje pomensko in jezikovno opisuje. Besedi so dodani angleški ustrezniki, navadno kot ameriška različica.

povezanih spletnih strani; sinonim spletišče. *Spletna stran* (angl. web page) je dokument HTML, dostopen na spletu (islovar).

2.1. Kvaliteta spletnega mesta

Spletna mesta morajo pritegniti pozornost uporabnikov svetovnega spleta, jim nuditi želene informacije ter jim omogočiti, da sami poiščejo tiste informacije, ki jih zanimajo. Informacije so lahko podane na najrazličnejše načine. Obstajajo nekateri določeni elementi, ki naj bi bili vključeni v predstavitev na spletnem mestu, da ta doseže želeni učinek. To so (Ellis in Ellis 2001):

- **sprotno vnašanje sprememb**: zelo pomemben kazalec, s katerim lahko ugotovimo, ali je predstavitev dinamična, če so vidne izboljšave in novosti na spletnem mestu pritegnejo uporabnika, kar je tudi cilj spletnega mesta;
- **sprotno vnašanje novic**: v rubriki novice so posredovani najnovejši podatki o novostih, pri navajanju novice se pričakuje ažurnost;
- **iskalnik**: ko je na spletnem mestu izredno veliko informacij, je smiselno, da je na strani iskalnik, kamor uporabnik le vtipka ključni pojem in tako zelo hitro dobi izpis vseh zadetkov, ki so kakorkoli povezani s to tematiko;
- **povezave z drugimi spletnimi mesti**: uporabniku olajšamo iskanje s tem, ko mu na našem spletnem mestu ponudimo povezave do sorodnih vsebin;
- **rubrika pogosto zastavljena vprašanja**: iz preteklih izkušenj lahko ugotovimo, katera vprašanja uporabniki najpogosteje zastavljajo in jih vključimo v rubriko pogosto zastavljenih vprašanj, kjer lahko uporabnik hitro najde odgovor na svoje vprašanje;
- **diagram povezav**: če je spletno mesto zelo obsežna in razvejano, lahko uporabnik zgubi občutek, v katerem delu strani se nahaja, diagram povezav pa kaže razvejanost predstavitve, ki olajšajo iskanje informacij ter omogoča večjo preglednost nad informacijami.

2.2. Kriteriji za merjenje učinkovitosti spletnih mest

Zaradi naraščajočega števila in kompleksnosti dokumentov je v bodoče pričakovati precejšnje težave pri zagotavljanju učinkovitega pregleda. Po nekaterih ocenah večina iskalcev po www ne doseže niti 10 % vseh strani, ki so vključene v internet. Potrebno je ločevati različne oblike dokumentov oziroma predstavitev na www. Predvsem je potrebno ločevati »home-page«, to je predstavitevno stran ali domačo stran, s katero razumemo zaokrožen prikaz določene vsebine na www, od posamezne strani (page), to je dokumenta, ki je lahko le eden izmed mnogih v okviru določene predstavitevne strani. Skoraj vsaka predstavitevna stran je namreč sestavljena iz nekaj (tudi več sto) posamičnih strani (Vehovar, Remec v Vehovar 1998: 65 - 66).

Uporabnost je najsplošnejši vidik spletnega mesta, ki je močno prepleten z vsemi ostalimi vidiki, npr. vsebino, obliko, tehniko in podobno. Pri uporabnosti še posebej izpostavljamo vstopno stran – portal, ki povezuje vse strani, in bi moral biti kot integralna stran najbolj uporaben (Maligoj in Kragelj 2002: 13).

2.2.1. Enotnost vstopne točke

Če strani iste organizacije niso enotne, ne ponujajo vedno enakih vsebin ali pa enake vsebine posredujejo na različne načine, lahko to povzroča pri uporabnikih zmedo, hkrati pa zmanjšuje kredibilnost njihove strani. Uporabniki si želijo ene, skupne, uporabniku prijazne vstopne točke, s kakovostno organizirano vsebino, zmogljivim iskalnikom in dobro strukturiranimi povezavami na ostale sorodne strani. Obstaja naj samo ena, najbolj kompletna vstopna točka v obliki osrednjega portala, da bo uporabnikom vedno in takoj jasno, kje začeti obisk spletnih strani določene organizacije. To stran naj se primerno oglašuje kot naslovno stran, vse ostale strani s podobno funkcijo pa naj se odstrani, oziroma nadomesti z avtomatičnim preskokom na osrednjo stran (glej Maligoj in Kragelj 2002: 13).

2.2.2. Enotnost vizualne podobe spletnega mesta organizacije

Na spletnih straneh organizacije naj bodo uporabljeni podobni elementi prepoznavnosti (barve, tipografija, oblika) ter logotip organizacije. Tako bo uporabnik takoj vedel, da je našel želeno spletno mesto (glej Maligoj in Kragelj 2002: 13).

2.2.3. Ažurnost strani

Ažurnost, ki sodi k informativnosti strani, je tista, ki najbolj loči zadovoljne uporabnike od nezadovoljnih. Na spletnem mestu naj bo datum zadnje spremembe, ki naj bo čim bolj ažuren, stare informacije naj se umikajo novim. Prav tako naj bodo vse novice opremljene z datumom, ko so nastale. Pomanjkanje navedb zadnje spremembe na spletnem mestu ali pa neažurirane (stare) informacije zavajajo uporabnika in zmanjšujejo uporabnost spletnega mesta (glej Maligoj in Kragelj 2002: 15).

2.2.4. Kakovost iskalnikov

Iskalniki naj delujejo čimbolj enostavno, njihova uporaba pa naj bo jasno prepoznavna in razumljiva. Vsebuje naj orodja za lažje iskanje: izbiranje zadetkov na podlagi podobnosti z iskano ključno besedo, samodejno iskanje po korenu besede, označevanje ključnih besed v zadetkih. Najbolje je, če je iskalnik nameščen vedno in povsod na istem mestu in je na voljo tudi, ko zaideš nekoliko nižje po strani. Bolje, da iskalnika ni, kot pa da ni kakovosten, saj lahko uporabnika celo zavede (glej Maligoj in Kragelj 2002: 15).

2.2.5. Enotnost poimenovanj in strukture vsebine in naslovov

Spletno mesto organizacije naj imajo smiselno in enotno organizirano in poimenovano vsebino. Vsebina naj bo hierarhično strukturirana, hierarhija pa naj bo urejena po preslikavi ureditve organizacije. Poimenovanja naj bodo taka, da bodo razumljiva vsakemu uporabniku (glej Maligoj in Kragelj 2002: 16).

2.2.6. Naslovi spletnih mest

Naslovi spletnih strani, ki jih objavimo na spletni strani organizacije naj bodo logični, iz njih naj bo razvidna vsebina posamezne spletne strani. Naslovi naj bodo grajeni po enotnem sistemu. Struktura naslovov se nanaša tudi na prejšnjo točko (enotnost poimenovanj in strukture vsebine in naslovov), struktura naslovov mora biti usklajena s poimenovanjem. Na ta način dosežemo tudi relativno kratko obliko naslovov, ki se jih lahko pošilja tudi po elektronski pošti, oziroma, se jih da zapomniti (glej Maligoj in Kragelj 2002: 16).

2.2.7. Oblika (format) posredovanih vsebin

Za uporabnika je pomembno, da format vsebine omogoča čimbolj enostavno uporabo, torej mora izhajati iz namena vsebine. Vsaka vsebina na spletni strani naj bo v zase primerni obliki, formatu, tako da bo primerna za svojo uporabo. Vse pomembne informacije morajo biti dosegljive v HTML obliki, dokumenti namenjeni tiskanju naj bodo v RTF in ne le v PDF oziroma DOC obliki, podatki pa naj bodo v čimbolj splošnem formatu (npr. TAB delimited), tudi Excelu. Tudi pomembne slike naj imajo obliko, ki je primerna za reprodukcijo, kar naj bo seveda dodatno označeno. Vse datoteke, ki zahtevajo dodatno programsko opremo, oziroma datoteke, ki so daljše od 50.000 bytov, morajo biti posebej označene z navedbo dolžine datoteke. Sicer se poskušamo držati nepisanega pravila, da naj bo celotna stran dolga največ 50.000 bytov (glej Maligoj in Kragelj 2002: 17).

2.2.8. Povezave na druga spletna mesta

Povezave s spletnih mest določene organizacije na sorodna spletna mesta so pogosto pomanjkljive, neustrezne, slabe in zmanjšujejo uporabnost samega spletnega mesta organizacije. Strani pogosto ni mogoče shraniti med zaznamke (bookmark). Povezave so pogosto slabo opremljene z dodatnimi opisi, kakšna vsebina se za njimi skriva. Pogosto so kot povezava uporabljeni celotni stavki (naslovi člankov), kar ni vedno najbolj primerno, saj vsi uporabniki tega ne zaznavajo kot povezavo. Za učinkovito uporabo povezav je potrebna predvsem dosledna uporaba enotnih pravil za označevanje povezav na celotnem spletnem

mestu oziroma v celotnem sistemu spletnih strani, po možnosti po splošnih standardih. Vsaka povezava naj bo posredovana v taki obliki, da ponudi čim več informacij o vsebini, do katere vodi. Redno je potrebno preverjati delovanje vseh strani in jih po potrebi odstraniti oziroma posodobiti. Povezave do spletnih strani v izgradnji in nedokončanih strani naj ne bodo posredovane, dokler strani niso dovršene. Vsaka povezava mora imeti možnost shranjevanja med zaznamke (glej Maligoj in Kragelj 2002: 18).

Najsplošnejši kriterij za merjenje učinkovitosti spletnega mesta je prav gotovo uporabnost. Priporočljivo je spremljanje ponavljajočih se obiskov stalnih uporabnikov. Jakob Nelson v knjigi *Designing Web Usability* določi štiri kriterije, ki imajo odločilen pomen pri tem, ali se bo uporabnik na stran večkrat vrnil. Ti štirje kriteriji so *kvalitetna vsebina, ažurnost oz. posodabljanje strani, enostavnost uporabe in kratek časa nalaganja strani* (Nielson 2000: 380). Prisotni morajo biti vsi štirje elementi, saj če nam manjka le eden od kriterijev, potem spletno mesto ni več tako učinkovito, kot bi lahko bilo.

3. Spletni forumi

Najbolj atraktivna in obenem v zgodovini preučevanja interneta najbolj kontroverzna komunikacijska okolja zagotovo predstavljajo računalniško posredovani razpravljalni forumi. Računalniško podprti forumi, ki udeležencem omogočajo neskončne razprave o izbranih temah, so pomemben del kibernetnega prostora (Oblak 2003: 118).

Forumii so primer dvosmernega asinhronnega komuniciranja, kjer gre za komuniciranje mnogih z mnogimi. V Sloveniji so zelo priljubljeni in razširjeni. Udeleženci na forumih oblikujejo tematske sklope, v katerih se zbirajo sporočila na določeno temo, razvrščena v enakem časovnem zaporedju, kot jih je prejel strežnik. Na sporočila drugih udeležencev lahko odgovorijo takoj, po več mesecih ali pa nikoli. Nekateri forumi zahtevajo registracijo, na drugih pa lahko sodelujejo tudi neprijavljeni uporabniki. Razlika med forumi ter elektronsko pošto in diskusijskimi skupinami je ta, da so prvi tako imenovani mediji aktivne zvrsti, saj morajo ljudje sami izbirati skupine in sporočila, ki jih zanimajo; drugi pa so mediji pasivne zvrsti, saj so sporočila ljudem poslana in od njih ne zahtevajo posebne dejavnosti (glej Kollock in Smith v Antončič 2006).

Raziskovanje orodij za internetno klepetanje in njihovih značilnosti je v Sloveniji zelo redko, kljub temu da raziskava RIS² kaže, da med izbranimi nameni uporabe interneta izstopa prav neposredno komuniciranje (npr. IRC, MSN Messenger). Več kot tretjina uporabnikov interneta mesečno obiskuje on-line skupnosti. Med njimi jih mesečno z lastnimi komentarji in predstavitvami sodeluje kar 44 % (www.ris.org).

Internet že od svojih zgodnjih začetkov namenja veliko prostora novim možnostim za vzpostavljanje interaktivnih vidikov komuniciranja. Možnost sklepanja medosebnih vezi in vzpostavitev novih načinov ohranjanja stikov z drugimi v prostorsko in časovno oddaljenih razdaljah, sta namreč predstavljali privlačno novost internetne tehnologije, ki ostaja tudi na ravni sodobnih rab še vedno v ospredju. Z množičnim pojavom razpravljalnih forumov,

² RIS – Raba interneta v Sloveniji je akademski neprofitni projekt *Centra za metodologijo in informatiko* znotraj Fakultete za družbene vede v okviru Univerze v Ljubljani. Poteka od leta 1996 in preučuje družboslovne vidike informacijske tehnologije, predvsem interneta in mobilne telefonije. (www.ris.org)

klepetalnic in blogov se je internet preobrazil v tehnologijo, ki neprestano omogoča pretok komunikacije (glej Oblak, Petrič 2005: 53 -55).

3.1. Interaktivnost spletnih forumov

Na internetu se pojavlja veliko različnih komunikacijskih orodij, iz česar lahko ugotovljamo, da obstaja cela vrsta različnih medijskih formatov. Najbolj znani so trije modeli, glede na komunikacijska razmerja med udeleženci:

- medosebno komuniciranje v razmerju eden z enim (*point to point*),
- skupinsko ali mrežno komuniciranje v razmerju mnogi z mnogimi (*multipoint to multipoint*),
- množično komuniciranje v razmerju eden z mnogimi (*point to multipoint*).

Nekateri avtorji opredeljujejo internet z modelom komunikacije mnogih z mnogimi, kar je ustrezno le, če gledamo internet kot celoto, tj. kot distribuirano omrežje, dejansko pa računalniško posredovana komunikacija teče po vseh treh navedenih modelih (Škerlep v Vehovar 1998: 27 - 28).

Shery Turkle trdi, da je pri računalniško podprtih načinih komuniciranja pravzaprav bolj pogost predmet analiz sam način, kako se interakcije vzpostavljajo, mnogo manj pa je pomembna vsebina, torej kaj se znotraj interakcije dogaja. Način izražanja identitete, prostorov, motivov in stališč je namreč določen s tekstovno obliko, torej s pisanjem, ki pa je že nekakšen »mešanec« med klasično obliko pisane besede in govorom (Turkle 1995: 183). Reagiranje udeležencev in udeleženk na predhodna sporočila prispeva k večji socialni dinamiki, spodbuja prepletanje socialnih vezi in krepi občutek pripadnosti. Skupina z množenjem izjav krepi interakcijo. Interaktivna sporočila so hkrati nagnjena k večji stopnji strinjanja, usmerjena so k prezentaciji mnenj, itd. Prav zato ima posameznik oz. posameznica občutek, da ni zgolj »na obisku«, ampak da pripada in da je aktivni kreator skupnosti. Njegovo mnenje nekaj velja, saj mu svoja mnenja o njegovi trditvi posredujejo ostali sogovorniki. Le-ti hkrati, kar je značilnost interaktivnosti, pri svojem govorjenju upoštevajo način, na katerega je bila predhodna reakcija posredovana, v svoj odgovor torej vključijo vsebino predhodne komunikacije. Ugotovljeno je tudi, da je koeksistenca različnih izjav bolj pomembna za konstitucijo in izražanje kognitivnih

funkcij, kot pa sama fizična prisotnost sogovorcev. Mreženje različnih izjav je tipično za komunikacijsko izmenjavo, kjer prihaja do medsebojnega vplivanja med sogovorci. S tem udeleženci komunikacije regulirajo naravo svoje komunikacije, ko preverjajo odziv pri ostalih sogovornicah (glej Praprotnik 2003b).

V komunikativni interakciji v okviru komunikacijskih tehnologij z možnostjo neposrednega odgovora, manjka več elementov »normalne« komunikacije. Tako je možno zaznati samo hotena sporočila sporočevalca. Medtem, ko v normalni konverzaciji, lahko naslovnik sklepa na govorčevu komunikativno intenco z opazovanjem njegovega nehotenega oziroma nezavednega vedenja in na podlagi rutinske telesne mimike. Skoraj nobenega pomena nimajo tudi prekinitve oziroma tišine v toku komunikacije. Če je torej nekdo tiho, to namreč najpogosteje pomeni, da je za svoje komunikacijske partnerje izgubljen, bodisi, da ga je nekaj odvedlo od ekrana ali kaj podobnega (Praprotnik 2003b: 2).

3.2. Participacija v spletnih forumih

V nasprotju z množičnimi mediji, lahko elektronska omrežja opišemo kot »individualni mediji«, ki se uporabljajo kot forum za posredovanje osebnih stališč in kot okolje, primerno za diskusije. Na internetu ni klasičnih kriterijev za preselekcijo informacij, in tudi ni nadzora nad tematikami. V elektronskih forumih je vsak vključen v proces produkcije in širjenja informacij. Uporabniki lahko pridobijo informacije iz spletnih mest, hkrati pa lahko vsakdo participira v pogovoru in prezentira svoja osebna stališča in poglede ter posredujejo svoje partikularne argumente. Prav zato lahko udeleženci spremenijo stereotipno vlogo aktivnega komunikatorja in pasivnega prejemnika informacij. V kolikor želijo diskutirati o neki topiki, jo lahko uvedejo, predstavijo in povabijo ostale k diskusiji. Interaktivna struktura računalniško posredovane komunikacije namreč prispeva k preseganju tradicionalnega dualizma vlog v smislu producent - konzument (uporabnik). Hkrati s tem pa internet izkazuje visoko raznovrstnost in pluralnost tematik. Internet je hkrati atraktiven, ker predstavlja možnost produciranja tematsko zgoščenih in specifičnih komunikacijskih odnosov. Udeleženci se pogosto osredotočajo na partikularne teme, za katere je značilna visoka aktualnost (Praprotnik 2003b).

V forumu lahko kdorkoli uvede določeno temo, o kateri želi razpravljati. Podobno tudi Tanja Oblak v delu *Kultura druženja chat room generacije: »Za užitek gre!«* ugotavlja vzrok za nenehno vračanje v razne internetne klepetalnice. Kot glavni vzrok izpostavi druženje: *»V raznih klepetalnicah lahko vsak srečuje ljudi s celega sveta in z njimi neovirano klepeče o čemer koli. Tako nastaja raznolika in dinamična pogovorna kultura, ki predstavlja nov kontekst druženja in prinaša s seboj povsem realne učinke.«* (Oblak 2004: 76)

Po mnenju Splichala je težava v virtualnih skupnostih že v tem, da nimajo množičnega članstva (Splichal v Oblak 2003: 68). Oblakova v delu *Izzivi e-demokracije* (2003) piše o tem, da se porajajo še mnoge druge dileme in omejitve. Eno zagotovo sproža domneva, da je lahko posameznikova odgovornost do drugih članov in do virtualne skupnosti v celoti izjemno nizka, sploh če jo primerjamo s pričakovano stopnjo odgovornosti do članov neke fizične skupnosti. Za fizično skupnost velja, da generira takšne odločitve, ki zahtevajo odgovorne sodbe, *»skupnost v kibernetnem prostoru pa je samoselektivna, torej točno takšna, kakršna resnična skupnost ni; je naključna. V bistvu je v fizični skupnosti treba nenehno skrbeti za druge, saj so vedno tam. V kibernetnem prostoru lahko ljudi utišate s klikom na gumb in odidete drugam. Posameznik tako ne prevzema nikakršne odgovornosti«* (Sardar v Oblak 2003: 68).

4. Analiza spletnega mesta safe.si

4.1. Kaj je safe.si?

Safe.si je točka osveščanja o varni rabi interneta za otroke in mladostnike v Sloveniji. Projekt izvajata *Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede* in *ARNES*, financirata pa ga *Generalni direktorat za informacijsko družbo* pri Evropski komisiji ter *Direktorat za informacijsko družbo* pri Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. (www.safe.si)

Slika 4.1: Izgled spletnega mesta safe.si

vir: www.safe.si

Ko vstopimo na spletno mesto www.safe.si, najdemo na uvodni strani definicijo, kaj Safe.si je, kdo ga izvaja in v kakšne namene. Na strani lahko izbiramo med rubrikami: *o projektu, mediji, kontakt, svet projekta, sponzorji, varovanje zasebnosti, forum ali english*. Te teme so napisane na vrhu strani. Na levi strani je napisanih še nekaj bolj specifičnih tem: *glavne nevarnosti in*

nasveti, slovarček pojmov, varnost na spletu od A do Ž, E-gradiva, forum in povezave. Na sredini spletnega mesta pa so štirje kvadrati različnih barv, kjer so teme razdeljene generacijsko: *otroci, najstniki, starši in učitelji.* Spletno mesto je pregledno, saj lahko že na prvi strani vsak najde temo, ki ga zanima in potem »vstopi« vanjo. Na prvi strani so vedno prisotne tudi novice, ki se nanašajo na informacije v zvezi z internetom. Spletno mesto sem spremljala dobri dve leti in moram napisati, da so novice vedno ažurno urejene, zraven novice je tudi datum in lahko tudi sami takoj ocenimo aktualnost novice.

4.2. Relevantnost spletnega mesta safe.si

Varnost na internetu je čedalje bolj zanimiva tema, kar potrjuje tudi poročanje medijev o tej temi. O spletnem mestu safe.si so poročali različni mediji. Naj omenim le nekatere: Delo, Večer, Pil Plus, Kocka, Smrklja, Cool, Enajsta šola - oddaja za radovedneže, Jasno in glasno (dijake so soočili s temo zasvojenosti mladih s sodobnimi tehnologijami), Dnevnik, Bim bam, Naša družina, Naša žena, Radio Ognjišče, Dobro jutro ... Iztok Šori je v članku *Kaj pa pasti brskanja po svetovnem spletu? Ustrahovanje tudi po internetu* (maj 2006) na spletnem portalu Večer predstavil safe.si: *»V Sloveniji za boj proti nelegalnim spletnim stranem omejevanju nezaželenih in škodljivih vsebin in promocijo varnejšega okolja s samoregulacijo skrbi nacionalna točka osveščanja o varni rabi interneta safe.si.«*

Mitja Sagaj, v zanimivem članku *Tale internet - totalna norišnica*, ki je bil objavljen v Večeru, decembra 2005, med drugim predstavi tudi projekt safe.si, njegove cilje ter poslanstvo:

Cilj projekta Safe.si je ustanovitev nacionalne točke ozaveščanja o varni rabi interneta za otroke in mladostnike v Sloveniji. Projekt, ki ga izvajata Fakulteta za družbene vede in Arnes, sodi v tematski sklop ozaveščanja javnosti: staršev, učiteljev in tudi otrok, financira pa ga Evropska komisija. Najpomembnejši cilj projekta je dvigniti stopnjo ozaveščenosti o varnih načinih rabe interneta v slovenski družbi. Avtorji želijo širšo javnost seznaniti s pozitivnimi lastnostmi obstoja in rabe interneta, pri tem pa ne smejo zanemariti tudi vloge potencialno škodljivih internetnih vsebin (Sagaj 2005).

Na velik medijski odziv je naletel tudi nekomercialen videospot *Kje je Peter?*, ki so ga oblikovali na safe.si. Z geslom: *»V resničnem življenju bi svoje otroke zaščitili, zaščitite jih tudi na internetu«*, želijo starše pritegniti k ukrepom glede zaščite otrok na internetu. Videospot na zabaven in ironičen način prikazuje, kakšne nevarnosti lahko prežijo na otroke in mladostnike

na internetu. V videospotu na Petrova domača vrata pozvonijo različne oblike nevarnosti, s katerimi se otroci srečujejo na internetu: junak iz nasilne videoigre, osebe iz pornografskih filmov, pedofil ... Petrova mama jih mirno spušča v hišo in jih napoti v Petrovo sobo. Ustvarjalci videospota želijo na ta način opomniti na internetno varnost ter nujnost medijske vzgoje. Videospot je bil predvajan v različnih medijih. Opazila sem ga tudi na spletni strani www.youtube.com. Videospot na tem mestu si je ogledalo kar 3.677 ljudi (podatki 24. avgust 2008).

4.3. Tematska raven in aktivnosti na safe.si

Za varno izkoriščanje možnosti, ki jih ponujata internet in nove tehnologije, je potrebno znanje o potencialno škodljivih vsebinah. V okviru projekta safe.si so podrobneje obravnavane naslednje teme:

- *zasebnost in varnost na internetu;*
- *škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu;*
- *avtorsko pravo;*
- *tehnični vidiki (zaščita).*

S pomočjo tem, ki jim ustvarjalci spletnega mesta safe.si namenjajo posebno pozornost, bom analizirala forum na spletnem mestu safe.si ter izvedla poglobljene intervjuje med otroci in mladostniki. S tem, ko bom ves čas osredotočena na zgoraj omenjene teme, bom lahko ista vprašanja preverjala pri različnih ciljnih skupinah, ki me zanimajo. Tako bom ugotovila, ali prihaja do odstopanj med pričakovanji ustvarjalcev spletnega mesta safe.si in mnenjem mladostnikov, ki sodelujejo v razpravi na forumu. Prav tako pa bom s pomočjo zgoraj naštetih tem naredila poglobljene intervjuje z mladostniki in bom rezultate primerjala s pričakovanji ustvarjalcev spletnega mesta safe.si ter z mnenji mladostnikov, ki sodelujejo na forumu.

V okviru projekta safe.si se izvajajo različne aktivnosti, kot so:

- vzdrževanje osrednje spletne strani namenjene otrokom, mladostnikom, staršem in učiteljem;
- izobraževanje učiteljev za poučevanje in prenos vsebin varne rabe interneta;

- priprava in distribucija informativnih gradiv (zloženk za otroke in mladostnike, brošur za starše, plakatov za mladostnike);
- organizacija in izvedba medijskih predstavitev (tiskovnih konferenc, okroglih miz, seminarjev, dogodkov);
- zagotavljanje medijske prisotnosti;
- organizacija in izvedba dogodka ob Svetovnem dnevu varne rabe interneta. (www.safe.si)

4.4. Kvaliteta spletnega mesta safe.si

Pamela in Steve Ellis v njunem delu *Measuring user experience* (2001) trdita, da obstajajo določeni elementi, ki naj bi bili vključeni v predstavitev na spletu, da ta doseže želeni učinek. Že v poglavju o *spletnih mestih kot o sredstvu komunikacije*, sem podrobno opisala elemente, ki so pomembni za kvalitetno spletno mesto. Sedaj bom te elemente bolj natančno preučila in z njihovo pomočjo analizirala spletno mesto safe.si.

4.4.1. Sprotno vnašanje sprememb

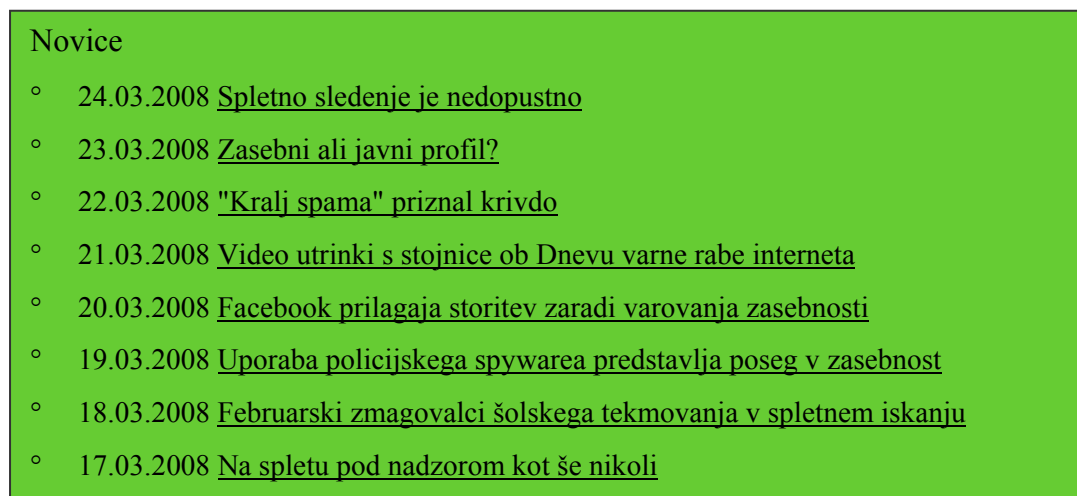
Prvi element, ki določa kvalitetno spletno mesto, je *sprotno vnašanje sprememb*. Po mnenju *Pamele in Steva Ellis* je ta kazalec izredno pomemben, saj nam pokaže ali je predstavitev dinamična ter (če je), v kakšni meri je dinamična.

Spletno mesto safe.si je izredno dinamično, posodobitve so stalnica na strani. Že na prvi strani so prikazane sveže informacije na mestu, ki jih lahko hitro opazimo. Sedaj je na novo objavljena nagradna igra, kjer so vabljene slovenske šole, da v parih s šolami iz drugih držav sodelujejo v tekmovanju ter s pomočjo tehnologije »prečkajo« zemljepisne meje ter oblikujejo gradiva za osveščanje. Bistvo objave pa je v tem, da so podaljšali rok za prijavo. Ker je to zanimiva in pomembna informacija, je na prvi strani, da je ni mogoče spregledati. Tudi ostali podatki so vneseni na spletno mesto sproti, v kratkem časovnem obdobju. Menim, da v to kategorijo spada tudi vključitev novih rubrik na spletno mesto, spreminjanje starih ... Tudi to je na spletnem mestu safe.si zelo dobro pokrito, saj se število rubrik na spletnem mestu povečuje, s tem pa se odpira prostor za nove teme.

4.4.2. Sprotno vnašanje novic

Drugi element, ki določa kvalitetno spletno mesto, je *sprotno vnašanje novic*. Ta kriterij nam pokaže ali predstavitev vsebuje rubriko novice, v kateri posreduje najnovejše podatke o dejavnostih.

Slika 4.2: Novice na spletnem mestu safe.si

vir: www.safe.si

Novice so na spletnem mestu safe.si zelo dobro zasnovane in sproti ažurirane. Na prvi, vstopni strani je vedno deset novic. Nove novice »izpodrivajo« starejše, tako, da ima obiskovalec strani vedno pregled nad zadnjimi, aktualnimi novicami in mu jih ni potrebno iskati. Pod aktualnimi novicami pa je napisano »več«, kjer pa lahko uporabnik spletnega mesta pregleda vse novice, ki so bile objavljene na spletnem mestu. Spletno mesto safe.si izpolnjuje tudi drug element, ki določa kvalitetno spletno mesto.

4.4.3. Iskalnik

Tretji element, ki določa kvalitetno spletno mesto, je *iskalnik*. Včasih predstavitve zajemajo toliko informacij, da je uporabniku določen podatek zelo težko najti. Zato večina dobrih spletnih mest vsebuje iskalnik, ki iskano informacijo v trenutku najde ter nas premakne na stran s to informacijo. Iskalnik lahko išče besedo v tekstu ali stran z iskano vsebino.

Slika 4.3: Iskalnik na spletnem mestu safe.si

Spletno mesto safe.si vsebuje iskalnik. Iskalnik je na prvi strani, tako da ga ne moremo spregledati. Je v večji pisavi ter v beli barvi, ki »bode« v oči.

vir: www.safe.si

4.4.4. Povezave z drugimi spletnimi mesti

Četrty element, ki določa kvalitetno spletno mesto so *povezave z drugimi spletnimi mesti*. Na spletnem mestu safe.si je kar nekaj povezav na druga spletna mesta. Povezave so omogočene na strani s podobno vsebino, kot je stran safe.si. Ko odpremo spletno mesto safe.si, vidimo v levem spodnjem kotu na strani povezave, ki nam jih stran omogoča. Nejasno se mi zdi le to, da so le logotipi, kjer so povezave na spletno mesto, vendar ni nikjer posebej označeno, da so to povezave, kamor lahko s klikom na to ikono »vstopimo«. To se mi zdi problematično za uporabnike, ki niso tako večji uporabe interneta. Povezave na strani safe.si:

Europe's internet safety portal. Cilj in naloga Insafa je usmerjati ljudi v učinkovito rabo interneta, jih usmerjati k varni in učinkoviti uporabi tako interneta kot drugih komunikacijskih tehnologij. Ta stran promovira etično in pozitivno uporabo informacij, ki jih dobimo oziroma posredujemo na internet. Zavzemajo se za razširjanje informacij o varni uporabi interneta ter želijo v ta projekt vključiti tudi medije, vlado, države, starše, učitelje ter druge odgovorne akterje.

Europe's Information Society. Na strani lahko najdemo izredno veliko število tem povezanih z internetom in novimi tehnologijami. Na strani je omenjenih sedem najbolj pogostih, zaželenih tem, na katerih je največji poudarek. To so: informacije o socialnem stanju ljudi, ekonomija in življenje ljudi, državna in svetovna politika, kvaliteta življenja (kamor spadata tudi temi zdravje in okolje), izobraževanje, kultura in družba in opravljene raziskave. Stran lahko prebiramo v petih jezikih. V angleščini, španščini, francoščini, italijanščini in nemščini.

European Commission. Na strani so združene informacije o Evropski Uniji, vsebujejo točne podatke o vsaki državi članici, tekoče dogodke, podatke o pomembnejših dogodkih, ki se bodo odvijali v državi članici itd. Lahko rečem, da na strani najdemo vse ključne podatke o Evropski Uniji ter o aktualnih dogodkih.

Akademska in raziskovalna mreža Slovenije. Poslanstvo Arnesa je zagotavljanje zmogljive infrastrukture in storitev, ki Sloveniji omogočajo enakopravno sodelovanje v enotnem evropskem raziskovalnem in izobraževalnem prostoru. Javni zavod ARNES je bil ustanovljen z namenom, da skrbi za načrtovanje, organiziranje in upravljanje računalniških povezav med organizacijami s področja raziskovanja, razvoja, izobraževanja in kulture, za povezovanje v izobraževalna in raziskovalna omrežja v drugih državah in s tem posredno tudi v svetovni Internet. ARNES mora opravljati tudi določene centralne aktivnosti, ki omogočajo, da uporabniki lahko uporabljajo storitve na omrežju.

Univerza v Ljubljani

Ta povezava nas poveže z *Univerzo v Ljubljani*. Univerza v Ljubljani goji temeljno, aplikativno in razvojno raziskovanje, pri čemer si prizadeva dosegati odličnost in najvišjo kakovost na vseh področjih znanosti in umetnosti, kot so humanistika, družboslovje, jezikoslovje, umetnost, medicina, naravoslovje, tehnika in tehnologija. Izmenjuje svoje dosežke na področju znanosti in umetnosti z drugimi univerzami in znanstvenoraziskovalnimi ustanovami. Sodeluje z gospodarstvom in storitvenimi dejavnostmi v javnem in zasebnem sektorju, z vlado in lokalnimi skupnostmi ter z drugimi ustanovami civilne družbe. S tem pospešuje uporabo svojih raziskovalnih in izobraževalnih dosežkov ter prispeva k družbenemu razvoju.

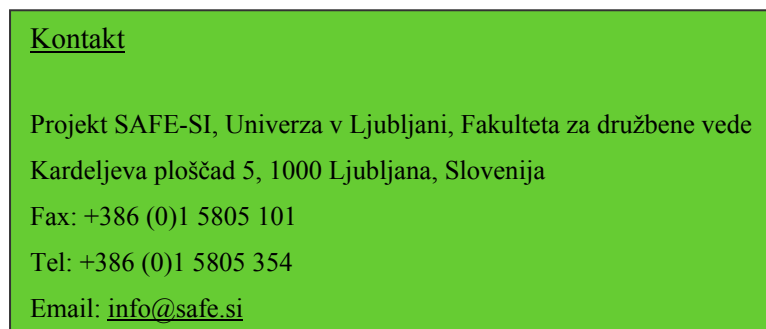
Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Ministrstvo za visoko šolstvo znanost in tehnologijo opravlja naloge na področjih visokega šolstva, raziskovalne dejavnosti, tehnologije, meroslovja in pospeševanja informacijske družbe na področjih, ki ne sodijo v delovna področja drugih ministrstev in usklajevanja dela na področju informacijske družbe.

Povzamem lahko, da je spletno mesto safe.si dobro opremljeno s povezavami, ki so primerne, ker se vse ukvarjajo s področjem, ki ga stran safe.si izpostavlja. Lahko zaključim, da je četrti element, ki določa kvalitetno spletno stran na strani safe.si kakovostno zastopan.

4.4.5. Rubrika pogosto zastavljena vprašanja

Peti element, ki določa kvalitetno spletno mesto, je *rubrika pogosto zastavljena vprašanja*. S pomočjo te rubrike se poveča učinkovitost predstavitve, saj lahko obiskovalec takoj najde odgovor na svoje vprašanje.

Slika 4.4: Kontakt na spletnem mestu safe.si

vir: www.safe.si

Na spletnem mestu safe.si rubrike, kjer bi bila pogosto zastavljena vprašanja ni. Imajo kontakt, ki omogoča uporabnikom preveriti kakršno koli nejasnost oziroma zastaviti vprašanje v zvezi s stvarjo, ki ga zanima. V kontaktu je naslov, kjer se oblikuje projekt, napisan je tudi fax, telefonska številka in naslov elektronske pošte. Tako lahko vsak uporabnik sam izbere način, na katerega bo stopil v stik z odgovornimi pri projektu safe.si.

4.4.6. Diagram povezav

Zadnji, šesti element, ki določa kvalitetno spletno mesto je *diagram povezav*. Po mnenju *Pamele in Steva Ellis* je ta kazalec pomemben, ker nam pri zelo obsežnih predstavitev, pri katerih lahko uporabnik izgubi občutek, v katerem delu predstavitve se nahaja, diagram povezav pokaže razvejanost predstavitve in povezave, ki olajšajo iskanje podatkov.

Na spletnem mestu safe.si je diagram povezav pregleden. Vedno, kjerkoli na strani smo, so na vrhu strani naslovi rubrik oz. tematskih področji. Katero koli temo odpremo, je na vrhu napisan naslov teme, imamo pa možnost enostavnega prehoda med temami, saj je na vrhu strani vedno odprto okno, kjer so napisani vsi večji tematski sklopi, ki jih najdemo na strani. Vedno pa je na

levi strani prisotna figurica, ki je značilna za spletno mesto safe.si, ki uporabnika spodbuja, da naj preizkusi svoje znanje v kvizu ter služi kot možnost iskalnika. Če imamo težave in če v določeni temi ne najdemo tistega, kar bi želeli, enostavno vpišemo ključno besedo in hitro pridemo do želene informacije.

Slika 4.5: Diagram povezav na spletnem mestu safe.si

vir: www.safe.si

4.4.7. Strnjeni elementi pomembni za kvalitetno spletno mesto

S pomočjo kazalcev o kakovosti spletnega mesta sem, analizirala spletno mesto safe.si in prišla do ugotovitve, da je spletno mesto kakovostno, saj ima večino elementov, ki so značilni za dobro spletno mesto.

Tabela 4.1.: Pomembni elementi, ki jih vsebuje spletno mesto safe.si

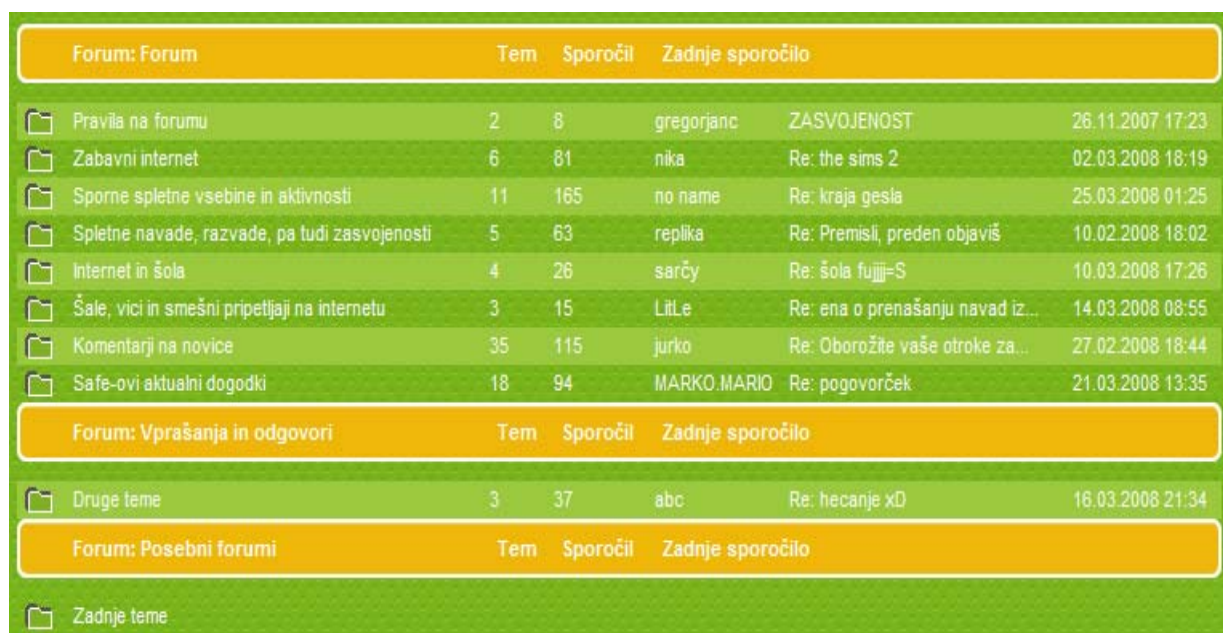
	Safe.si vsebuje	Safe.si <u>ne</u> vsebuje
Sprotno vnašanje sprememb	✓	
Sprotno vnašanje novic	✓	
Iskalnik	✓	
Povezave z drugimi spletnimi mesti	✓	
Rubrika »Pogosto zastavljena vprašanja«		✓
Diagram povezav	✓	

5. Analiza foruma na spletnem mestu safe.si

5.1. Struktura foruma na spletnem mestu safe.si

Forum na spletnem mestu safe.si bom poskusila čimbolj natančno analizirati, da bom zbrala čim več informacij o problematiki, ki jo izpostavljajo oblikovalci spletnega mesta z zornega kota uporabnikov te strani, ki je izraženo na forumu. Forum je razdeljen na več kategorij oz. podtem. Forum je razdeljen v **tri vsebinske sklope**. Prvi je FORUM (v tem forumu je osem tem: *pravila na forumu; zabavni internet; sporne spletne vsebine in aktivnosti; spletne navade, razvade, pa tudi zasvojenosti; internet in šola; šale, vici in smešni pripetljaji na internetu; komentarji na novice; safe-ovi aktualni dogodki*). Drugi je VPRAŠANJA IN ODGOVORI (v tem forumu je ena tema: *druge teme*). Tretji vsebinski sklop foruma pa je POSEBNI FORUMI (tudi tu je odprta le ena tema: *zadnje teme*).

Slika 5.1: Forum na spletnem mestu safe.si

Forum: Forum						
	Tem	Sporočil	Zadnje sporočilo			
Pravila na forumu	2	8	gregorjanc	ZASVOJENOST		26.11.2007 17:23
Zabavni internet	6	81	nika	Re: the sims 2		02.03.2008 18:19
Sporne spletne vsebine in aktivnosti	11	165	no name	Re: kraja gesla		25.03.2008 01:25
Spletne navade, razvade, pa tudi zasvojenosti	5	63	replika	Re: Premisli, preden objaviš		10.02.2008 18:02
Internet in šola	4	26	sarčy	Re: šola fujiij=S		10.03.2008 17:26
Šale, vici in smešni pripetljaji na internetu	3	15	LiLe	Re: ena o prenašanju navad iz...		14.03.2008 08:55
Komentarji na novice	35	115	jurko	Re: Oborožite vaše otroke za...		27.02.2008 18:44
Safe-ovi aktualni dogodki	18	94	MARKO.MARIO	Re: pogovorček		21.03.2008 13:35
Forum: Vprašanja in odgovori						
	Tem	Sporočil	Zadnje sporočilo			
Druge teme	3	37	abc	Re: hecanje xD		16.03.2008 21:34
Forum: Posebni forumi						
	Tem	Sporočil	Zadnje sporočilo			
Zadnje teme						

vir: www.safe.si

Za potrebe preučevanja foruma in njegovih značilnosti v mojem diplomskem delu se bom osredotočila na teme na forumu, v katerih sodelujejo mladi in otroci. Ker ne morem priti do podatkov o starosti udeležencev na forumu, se mi zdi najprimernejše, da se osredotočim kar na obe skupini (otroci in najstniki). Tako sem teme na forumu, ki so namenjene staršem in

učiteljem izpustila iz analize. Ker je namen moje diplomske naloge ugotoviti, v kakšnem razmerju sta spletno mesto in forum, bom analizirala forum s pomočjo tem, obravnavanih na spletnem mestu safe.si. Teme, ki so obravnavane na spletnem mestu, so napisali in oblikovali oblikovalci spletnega mesta. Ravno zato se mi zdi najprimerneje analizirati forum po teh kriterijih, saj bom ugotovila, ali so teme, ki so jih oblikovalci spletnega mesta izpostavili kot pomembne, vsebovane tudi na forumu. S tem bom lahko ugotovila, ali je forum podaljšek spletnega mesta in deluje le v okviru teh tem, ali mladi na forumu tudi sami odpirajo nove teme, ki jih zanimajo. Teme, po katerih bom analizirala forum, sem že navedla v poglavju, kjer sem analizirala spletno mesto (točka 4.3.).

5.2. Tematska analiza foruma

Forum na spletnem mestu safe.si bom analizirala s pomočjo tem, obravnavanih na spletnem mestu safe.si. Za varno izkoriščanje možnosti, ki jih ponujata internet in nove tehnologije, je potrebno znanje o potencialno škodljivih vsebinah. V okviru projekta safe.si so ravno zaradi tega izpostavljene in podrobneje obravnavane sledeče teme: *zasebnost in varnost na internetu, škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu, avtorsko pravo in tehnični vidiki (zaščita)*. Pri vsaki omenjeni temi bom pregledala, v kakšni meri je ta tematika pokrita na forumu. Pod večino tem na forumu je kot avtorica teme podpisana *Tanja*. Forum sem spremljala ter analizirala 14 dni v decembru 2006 ter 10 dni v marcu 2008. Glede na to, da sem forum opazovala v razmaku leta in pol menim, da sem dobila dobre rezultate o spremembah in napredku na forumu. Vse podatke v analizi foruma, ki so povezani z datumom zadnje objave sporočila, številom objavljenih sporočil ter ogledov teme, sem zabeležila 25. marca 2008. Vsebinsko pa sem spremljala že veliko prej.

5.2.1. Zasebnost in varnost na internetu

Na forumu sem našla dve temi, ki sem ju povezala z zasebnostjo in varnostjo na internetu. To sta temi Objava slik na internetu in Omejitev glede časa, preživetega na internetu

Vse večji problem na internetu predstavlja zloraba podatkov, objava fotografij in kraja identitete. »Pri internetnih zlorabah otrok ne gre vedno za relacijo med odraslim storilcem in žrtvijo – otrokom. Med storilci so pogosto tudi vrstniki. Po vsej verjetnosti je vrstniških zlorab celo več,« je pojasnila Ajda Jerman Kuželički. »Znani so primeri 'happy slappinga' – posnetkov vrstniškega nasilja, ki se po e-pošti in mobilnih telefonih širijo med mladimi. Zloraba je seveda tudi, če nekdo brez otrokovega dovoljenja objavi njegovo fotografijo ali videoposnetek. Ti posnetki so lahko predelani tako, da otroka prikazujejo na žaljiv, zasmehovalen način.« Nina Obradovič dodaja, da so pri spolnih zlorabah, agresivnem oglaševanju in kraji osebnih podatkov storilci najverjetneje odrasli (Šimenc: 2008).

Na internetu sem našla veliko tem na forumih, kjer so se otroci in mladostniki pogovarjali o tem, koliko časa preživijo na internetu. Velika večina je komentirala, da nimajo omejitev staršev ter da so na internetu tudi od 2 do 3 ure na dan.

Starši in sociologi pri uporabi interneta opozarjajo na veliko nevarnost – zasvojenost. Kratkotrajna uporaba interneta v koristne in poučne namene lahko zaradi množice vsebinsko najrazličnejših strani in storitev, ki so namenjene zabavi in krajšanju časa (klepetalnice, igre, P2P programi, IRC, ipd.), kaj hitro preraste v nenadzorovano preživljanje vsega prostega časa na internetu kar posledično pripelje do pomanjkanje časa za komuniciranje z družinskimi člani, za druženje z vrstniki, za izpolnjevanje šolskih obveznosti, ipd. (Skrt: 2003).

5.2.1.1. Objava slik na internetu

Najprej se bom lotila analize teme Objava slik na internetu. Tema je bila objavljena 25. maja 2006 ob 12: 28. Objavila jo je *Tanja*. Sporočil je bilo objavljenih 39, ogledov te teme pa je bilo veliko, kar 4639. Zadnje sporočilo je bilo poslano 25. marca 2008 ob 12: 36. Ta tema na forumu je imela izmed vseh tem največ objavljenih sporočil, prav tako pa je bilo tudi število ogledov te teme najvišje. *Tanja* je odprla debato na temo objavljanja fotografij z vprašanjem: »Danes je moderno, da najstniki objavljate svoje slike na internetu. Obstaja cela vrsta spletnih strani, forumov, klepetalnic... Zakaj to tako radi počnete? Kaj pa če bi kdo drug objavil tvojo sliko, ne da bi ti to vedel, ali v to privolil?« Tema je izredno zanimiva za najstnike, saj je bilo objavljenih kar nekaj nasprotujočih mnenj. Debata se je hitro razvila in mladostniki so svoje odgovore utemeljili. Mladi se zavedajo posledic, ki jih lahko ima objava slik na internetu, vendar se jim to ne zdi nič problematičnega, saj so večinoma mnenja, da je vsak posameznik

sam odgovoren za posledice, ki jih ima lahko zanj objava slik na internetu, ker vsak sam posreduje določeno sliko. Razlikujejo in opozarjajo tudi na različne slike, ki se lahko pojavijo na forumu, ker znajo biti nekatere sporne, druge pa ne. Uporabnik z vzdevkom *Samebody* povzame sporočilo in ugotovitve, ki so jih sprejeli uporabniki foruma. *Samebody* je 4. oktobra 2006 podal svoj pogled na stvar: *»objavljanje slik ni nič takega če so primerne starosti osebe, če sprašujejo za slike tvojih intimnih delov ce ne zelis poslat ne posljes ampak ce posejs se mores zavedat da lahko bo to slo naprej in prislo na spletno stran tako da zadrega nastane povsem po tvoji krivdi ...oz. svoji. pa lp wsem :) ne zamjrit ampak samo powem svoje mnenje 😊.«* (več: glej prilogo A)

5.2.1.2. Omejitve glede časa, preživetega na internetu

Naslednja tematika na forumu, ki spada v kategorijo zasebnosti in varnosti na internetu je Omejitve glede časa, preživetega na internetu. Tema je bila objavljena 25. maja 2006 ob 12: 25. Objavila jo je *Tanja*. Objavljenih je bilo 19 sporočil, ogledov te teme pa je bilo 3726. Zadnje sporočilo je bilo poslano 11. septembra 2007 ob 17: 27. Tudi to temo je začela *Tanja* z vprašanjem: *»Naše najmlajše uporabnike interneta sprašujemo, koliko časa v povprečju na dan ali teden preživijo na internetu? Ali vam starši postavljajo kakšne omejitve glede časa, ki ga na internetu preživite?«* Dobila je kar nekaj podobnih odgovorov, v katerih so (predvsem) mlajši odgovarjali, da nimajo nobenih omejitev glede uporabe interneta. Uporabnik z vzdevkom *Gost* ji je napisal zanimivo izjavo: *»Jz sem na netu, skor cel dan. K pridem iz šole grem takoj na net, k mam tm ful frendov, pa četamo in igramo igrce...«* Samo eden od uporabnikov (*Mitja Belak*) je napisal, da ima omejitve, glede uporabe interneta: *»jst sm ponavad na netu ob neparnih dneh (1, 3, 5, 7 itn.), zaradi omejitve od staršev«* Če povzamem, lahko napišem, da je večina najstnikov oz. otrok brez omejitev oz. jih imajo zelo redki. To seveda pomeni večjo uporabo interneta ter spoznavanje različnih internetnih vsebin. (več: glej prilogo B)

5.2.2. Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu

Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu sem povezala z dvema temama, ki sta se mi zdeli primerni na forumu. To sta temi Ali je na internetu sploh kaj škodljivo? in Primernost računalniških igric.

Po pregledovanju različnih forumov, kjer so se pogovarjali otroci in mladostniki sem ugotovila, da so edina stvar, ki jo na internetu izpostavljajo kot škodljivo virusi. Mag. Radoš Skrt v članku *Zaščita otrok pred nevarnostmi interneta* opozarja na to, da je potrebno opozoriti, da lahko mladostniki med brezskrbnim brskanjem po spletu naletijo tudi na številne škodljive vsebine, ki lahko spodbujajo nasilje, kriminalno dejavnost, pornografijo, pedofilijo ipd. ali pa da zaidejo na spletna mesta, katerih cilj je pridobivanje osebnih in zaupnih podatkov (npr. številke bančnih kartic) z namenom njihove kasnejše zlorabe. »Ena izmed oblik škodljivih vsebin so tudi ti. sovražni govori, pri katerih gre za izražanje mnenj in idej, ki so po svoji naravi ksenofobične, diskriminatorne, rasistične in ki so običajno naperjene predvsem zoper razne manjšine. Veliko spletnih strani npr. prikazuje pop-up okna s pornografsko vsebino, ki niso nikakor povezana z vsebino strani, ki jo je obiskal uporabnik.« (Skr: 2006)

Na spletnem mestu www.ris.org sem zasledila dve raziskavi, ki sta bili opravljeni na temo računalniških igric. Prva raziskava zavrača predpostavko, da naj bi računalniške igrice negativno vplivale na otroke in najstnike, druga raziskava pa trdi, da igranje računalniških iger ni brez posledic ter da pusti spremembe v možganih. Martinčič Beno v članku *Nasilje v računalniških igrah ostaja v možganih* govori o tem, da je pri 44 % mladostnikov nasilje v računalniških igrah pustilo spremembe v možganski dejavnosti. Mladostniki, stari od 13 do 17 let, so bili razdeljeni v dve skupini, v eni so igrali nasilno igro, v drugi pa nenasilno. Omeniti velja še, da mladostniki niso imeli poprejšnjih težav z obnašanjem. Pri mladostnikih, ki so igrali nasilno igro, so zaznali povečano aktivnost v možganskem centru čustev, torej so bili igralci bolj čustveno vzburjeni, aktivnost v delu možganov za kontrolo in koncentracijo pa je bila zmanjšana. Igranje nasilnih videoiger naj bi imelo kratkoročen vpliv na funkcionalnost možganov. (glej Martinčič: 2007). Druga raziskava, ki je bila objavljena v *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine* pa igranje nasilnih iger nima vpliva na obnašanje otrok in najstnikov. Najstniki predstavljajo manj kot polovico populacije, ki igra nasilne igre, samo igranje pa naj ne bi imelo vpliva na njihovo življenje. V raziskavi je sodelovalo 1.500

najstnikov, ki so v času raziskave vodili natančne dnevnik. Povprečno igrajo eno uro dnevno med šolskimi dnevi, med vikendom pa uro in pol. Z raziskavo je bilo podrtih kar nekaj stereotipov, saj se je med drugim izkazalo, da igranje iger ne spreminja otrok v samotarje (www.ris.org).

5.2.2.1. Ali je na internetu sploh kaj škodljivo?

Najprej se bom lotila analize teme Ali je na internetu sploh kaj škodljivo? Tema je bila objavljena 25. maja 2006 ob 12: 21. Objavila jo je *Tanja*. Objavljenih je bilo 24 sporočil, ogledov te teme pa je bilo 3438. Zadnje sporočilo je bilo poslano 17. aprila 2007 ob 09:12. *Tanja* je začela debato z vprašanjem: *»Internet je res super in fajn. Odličen za igranje igrice, klepetanje, bloganje....Ampak ali vam je na internetu res vse všeč? Ali vam je kdaj neprijetno, se čemu izogibate?«* Najstniki in otroci izpostavljajo za najbolj škodljive in nadležne reklame ter ostala oglasna sporočila. Nihče ni omenil drugih problematičnih vsebin. Uporabnica *Katjuša* je naredila nekakšen povzetek povedanega na forumu ter opozorila še na viruse, hkrati pa je tudi ponudila rešitev, s katero se lahko vsaj do določene mere zaščitimo: *»Da, reklame, ki skačejo po vsem zaslonu so izredno nadležne. So pa bolj nevarni kaki vohunski programčki, ki se brez vednosti namestijo na računalnik ali pa kaki virusi in trojanci. V vseh teh primerih pa tudi pomaga da uporabljaš čimmodernejši in čimvarnejši brskalnik - Mozilla Firefox je odlična pri obrambi pred temi nadlogami. Pa seveda obvezno je poganjat kak čimboljši protivirusni program.«* (več: glej prilogo C)

5.2.2.2. Primernost računalniških iger

Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu sem povezala še s temo Primernost računalniških igrice, ki se je pojavila na forumu. Tema je bila objavljena 25. maja 2006 ob 10: 53. Objavila jo je *Tanja*. Objavljenih je bilo 22 sporočil, ogledov te teme pa je bilo 4100. Zadnje sporočilo je bilo poslano 5. novembra 2007 ob 13: 13. *»Računalniške igrice so dandanes med mladimi izredno popularne. Veliko staršev se boji, da nasilne igrice negativno vplivajo na vedenje mladih ter povzročajo agresivno vedenje ter zasvojenost z igranjem. Delite z nami svoje izkušnje, nasvete, kako izbrati primerne igrice za posamezno starost in kako ste s*

*svojimi otroki rešili ta problem.» Kritičen pogled na igranje nasilnih računalniških igrice sta izpostavili le dve osebi. Drugače so (večinoma) moški uporabniki foruma pisali o koristnosti igranja računalniških igrice, z argumentom, da naj bi računalniške igrice spodbujale »trenirati« možgane ter pripomogle k boljši koordinaciji rok in oči. Nihče ni izpostavil razlike med igricami, ki vsebujejo nasilje ter nenasilnimi igricami. Uporabnik z vzdevkom *aware* (ki je aktiven tudi v drugih temah na forumu) je napisal svojo izkušnjo z igranjem računalniških igrice: *»Če bi nasilne igrice škodovale bi bil danes serijski morilec hehe... Škodit začnejo, ko jim starši tako igrice predstavijo kot škodljive. Le v redkih primerih(zaradi psihičnih motenj, slabe vzgoje maybe) pride do dejanske agresije. In bolj kot nekaj prepoveduješ otroku slabše bo. Vseeno pa mu vsaj predstaviš manj nasilne igre. Igrice dokazano izjemno pripomorejo k razvoju otroka in ob pravem pristopu ne morejo škodit.»* (več: glej prilogo Č)*

5.2.3. Avtorsko pravo

Problem avtorskega prava sem povezala z dvema temama, ki sta se mi zdeli primerni na forumu. To je tema Presnemavanje filmov in glasbe z interneta ter tema Odgovornost.

Na internetni strani www.ris.org je bila posredovana raziskava NPD Group³. V raziskavi, ki so jo v podjetju izvedli v začetku leta 2008 so ugotovili, da najstniki za prenos glasbe poleg legalnih storitev uporabljajo tudi nelegalne. Pomanjkanje starševskega nadzora najstnikov v ZDA lahko privede do tožb in razširjanja nevarne programske opreme, najstniki pa si kljub vsemu nelegalno izmenjujejo datoteke prek spleta. V raziskavi⁴ je bilo ugotovljeno, da kar 70 % otrok, starih od 9 do 14 let, preko spleta vsak mesec prenaša glasbo. Dve tretjini najstnikov internet uporabljata brez starševskega nadzora, 59 % najstnikov glasbo prenaša brez pomoči staršev. (www.ris.org)

Če je ena izmed pglavitnih prednosti interneta ta, da ponuja neusahljiv vir najrazličnejših informacij, ki so lahko koristne pri učenju, pa lahko ravno ta ogromna količina informacij

³ NPD Group je podjetje na področju raziskav v marketingu. Za naročnike izdelajo analizo ciljne publike, na podlagi katere lahko podjetje naredi svoj marketinški načrt.

⁴ Povabilo k sodelovanju v anketi je bilo prek e-pošte poslano ameriškim gospodinjstvom, v katerih živijo otroci, stari od 2 do 14 let. Rešenih je bilo 3.376 anket.

predstavlja tudi slabost, saj je na internetu možno najti veliko nezanesljivih informacij, ki jih lahko brez kakršnekoli cenzure objavi kdorkoli. Ker je veliko vsebine lažne, nerelevantne, pomanjkljive in zavajajoče, se morajo otroci zavedati, da ne morejo verjeti vsemu kar preberejo. Ravno zaradi tega je potrebno otroke naučiti, kako razpoznati verodostojne vire informacij, katerim informacijam verjeti in katerim ne (glej Skrt 2006). Raziskava, ki jo je med otroki na Irskem opravil Webwise⁵, je pokazala, da preko 40 % otrok starih od 10 do 16 let verjame vsebinam, ki jih najdejo na internetu. Kar 57 % jih ne naredi ničesar, da bi preverili ali so informacije resnične. (www.ris.org)

5.2.3.1. Presnemavanje filmov in glasbe z interneta

Najprej se bom lotila analize teme Presnemavanje filmov in glasbe z interneta. Tema je bila objavljena 25. maja 2006 ob 12: 32. Objavila jo je *Tanja*. Objavljenih je bilo 23 sporočil, ogledov te teme pa je bilo 3926. Zadnje sporočilo je bilo poslano 17. aprila 2007 ob 9: 00. *Tanja* je odprla temo z vprašanjem: *»Koliko najstnikov sploh še kupuje originalne CD-je glasbenih avtorjev oz originalne filme ter hodi v kino? Ali se ne zavedate tega, da je presnemavanje glasbe ter filmov z interneta ter izmenjavanje p2p datotek podobno kraji v "pravi" trgovini? Radovedni smo, zanima nas, zakaj je "piratstvo" tako popularno?«* Na tem forumu se je razvila zelo burna razprava. Nekaj uporabnikov se sprašuje, kje se začne »piratstvo«, veliko jih tudi napiše, da je razlog za to previsoka cena ter nedostopnost cd-jev. Tema se je razvila v zelo »burno«, a kljub temu dobro argumentirano debato. Zanimivo je, da je bila tema odprta na forumu za najstnike. Menim, da lahko iz pisanja udeležencev na forumu opazimo, da so se v razpravo vključili tudi nekoliko starejši uporabniki foruma. Uporabnik *G-man* je utemeljil svoje mišljenje: *»Lepo pozdravljeni, mislim, da trditev, da je piratstvo podobno kraji CD-ja, stoji na trhlih nogah. "Pirati" (v 90-ih) so bili sprva tisti, ki so prodajali programe po izredno nizkih cenah v primerjavi z originali. Dandanes se je pojem pirat razširil na vsako osebo, ki si prek interneta prenese virtualno kopijo programa/glasbe/filma/igre na svoj disk. Mislim, da je to zavajajoče in je pravzaprav del kampanje, s katero skušajo korporacije demonizirati izmenjavo datotek, vendar hkrati s tem demonizirajo uporabnike same, s čimer se jim gotovo ne bodo prikupili.«* Temu je nato sledil precejšen odziv, kjer so s

⁵ Webwise je organizacija, ki uči otroke o varni uporabi interneta ter o varnem dostopanju do preverjenih informacij na internetu. Izvajajo raziskave povezane s to tematiko.

prav tako dolgimi komentarji utemeljevali svoje mnenje. Zaključim lahko, da se uporabniki foruma na spletnih straneh safe.si zavedajo problema »piratstva«, vendar to vseeno počnejo, razlog za to, pa navajajo previsoke cene originalnih cd-jev. (več: glej prilogo D)

5.2.3.2. Odgovornost

Kot smo videli pri zgoraj obravnavani tematiki je to področje zelo aktualno in zanimivo. Temo Odgovornost sem tudi povezala s problemom avtorskega prava. Tema je bila objavljena 15. junija 2006 ob 13: 45. Objavil jo je uporabnik z vzdevkom *carli*. Objavljena so bila le 4 sporočila, zato lahko napišem, da je bilo glede na to, veliko ogledov te teme, kar 2702. *Carli* je zastavil vprašanje v zvezi s kazensko odgovornostjo za objavljene prispevke na spletnem mestu. Odgovor na svoje vprašanje je *carli* dobil en dan kasneje, odgovoril mu je *Matej Kovačič*: »Glede na to, da v slovenskem kazenskem pravu ne poznamo objektivne odgovornosti, za pisanje na forumu ne more odgovarjati nihče drug kot le tisti, ki je stvar pisal. Lastnik strežnika v nobenem primeru ne, prav tako tudi ne moderator. Mimogrede - v Sloveniji smo že imeli prvi primer obsodbe zaradi sovražnega govora na internetu. Šlo je za pisanje na spletni forum. Obsojen je bil pisec, ne pa lastnik strežnika ali moderator. Več o zadevi si lahko preberete na <http://www.slo-tech>.« (več: glej prilogo E)

5.2.4. Tehnični vidiki (zaščita)

O tehničnem vidiku oziroma o zaščiti na internetu sem na forumu našla dve temi, ki pokrivata to področje: Omejitev dostopa do neprimernih vsebin in Varen internet v šoli.

Raziskave kažejo, da so zaradi relativno lahkega dostopa do škodljivih spletnih mest zaskrbljeni predvsem starši. Statistični podatki, ki jih je lani v okviru projekta Raba interneta v Sloveniji (RIS) pridobil center za metodologijo in informatiko Fakultete za družbene vede v Ljubljani, namreč kažejo, da 54 % staršev skrbi varnost njihovih otrok pri uporabi interneta. Posledično jih večina oz. 75 % meni, da je otrokom treba omejiti dostop do neprimernih spletnih vsebin.

V poročilu *Evropske komisije* se je Slovenija zelo slabo uvrstila na področju informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT) v šolstvu. Čeprav je v vrhu med evropskimi državami glede deleža šol s širokopasovno povezavo, pa izrazito zaostaja pri številu računalnikov, priklopljenih na internet v šolah ter pri uporabi računalnikov pri pouku.

5.2.4.1. Omejitev dostopa do neprimernih vsebin

Najprej se bom lotila analize teme Omejitev dostopa do neprimernih vsebin. Tema je bila objavljena 27. oktobra 2005 ob 08: 51. Objavila jo je *Tanja*. Objavljenih je bilo 13 sporočil, ogledov te teme pa je bilo 4695. Zadnje sporočilo je bilo poslano 26. novembra 2007 ob 17: 07. Tema je bila tako aktualna kar eno leto, sporočila so uporabniki objavljali v zelo dolgih časovnih intervalih. *Tanja* je začela temo na forumu s trditvijo ter s postavljenim vprašanjem: *»"Otrokom bi morali omejiti dostop do tistih vsebin na internetu, ki zanje niso primerne". Ali se strinjate s to trditvijo? Katere spletne vsebine se vam osebno zdijo najbolj škodljive? Zanima nas vaše mnenje. Hvala za sodelovanje!«* Vsi uporabniki, ki so komentirali to temo, so imeli podobno mnenje. Prepričani so, da je vse preveč poudarka na omejitvi dostopa do neprimernih vsebin, saj se tega ne da narediti, ker je takih vsebin preveč. Opozarjajo tudi na problem, da se ljudje vse preveč ukvarjajo s problemom pornografskih vsebin, saj to je stvar, na katero bo vsak otrok oz. najstnik slej kot prej naletel tudi v drugih medijih. Menijo, da bi morali več omejitev nameniti stranem, ki se ukvarjajo npr. z gojenjem marihuane oz. s podobno problematiko, ki se jim zdi bolj problematična kot pornografske vsebine. (več: glej prilogo F)

5.2.4.2. Varen internet v šoli

Varen internet v šoli je druga tema na forumu, ki sovpada s temo o tehničnem vidiku oziroma o zaščiti na internetu. Tema je bila objavljena 25. maja 2006 ob 10: 38. Objavila jo je *Tanja*. Objavljenih je bilo 13 sporočil, ogledov te teme pa je bilo 4824. Zadnje sporočilo je bilo poslano 11. februarja 2008 ob 18: 51. V debato so se vključili tudi starši. Tako sem hkrati dobila še mnenje staršev in bom lahko ugotovila, kako odrasli spremljajo tematike o neprimernih vsebinah na spletnem mestu ter če se to odraža na forumu. *Tanja* je sprožila debato z vprašanjem: *»Ali menite, da bi morala biti varna raba interneta vključena v šolski učni*

program?» Vsi uporabniki foruma so prepričani, da bi bilo to zelo pametno in nujno potrebno, saj živimo v družbi, v kateri je to znanje že osnovno. Najbolje je povzela temo uporabnica Urma: »Mislím da bi morala biti to prva lekcija ki bi jo vzeli. Da bodo informirani kaj sploh so virusi, črvi itd. ter da se bodo znali zaščititi pred njimi in seveda tudi pred vdori v računalnik.« (več: glej prilogo G)

5.3. Povzetek analize foruma

Vse teme na spletnem mestu safe.si, katerim oblikovalci projekta namenjajo največ pozornosti, so zelo dobro pokrite tudi na forumu. Za vsako temo sem našla po dve sorodni področji, ki sta zastopani na forumu. Forum sem opazovala prvič konec leta 2006 ter kasneje še marca 2008. Glede na to, da sem forum opazovala v razmaku enega leta in pol sem lahko opazovala vse spremembe, ki so se v tem času dogajale na forumu. Število tem ter ogledov tem se je občutno povečalo, uporabniki so sami dodali veliko novih tem, kar kaže na to, da so jim stvari zanimive ter da se radi pogovarjajo o njih in izmenjujejo mnenja. Če je na začetku večino tem začela *Tanja*, se je sedaj to spremenilo, saj uporabniki sami odpirajo nove teme. Sprememba na forumu je očitna, čedalje več otrok in mladostnikov sodeluje v debati ter s tem dobijo marsikatero uporabno informacijo. Povzamem lahko, da se teme na spletnem mestu safe.si ter teme na forumu pokrivajo, mladi so pokazali kritično razmišljanje do tem, katerim ustvarjalci projekta pripisujejo največjo pomembnost. Forum je vsebinski podaljšek vsebinam, ki jih pripravljajo in izpostavljajo ustvarjalci spletnega mesta safe.si.

5.4. Splošne značilnosti foruma na safe.si

5.4.1. Žaljivi govor

V forumu je bilo relativno malo žaljivega govorjenja. Zanimivo se mi je zdelo, da vedno kadar je kakšen uporabnik napisal kaj, kar je bilo neprimerno oz. žaljivo mu ni nihče odgovoril. Vedno so take neprimerne komentarje ignorirali. Menim, da je to prispevalo k temu, da se je tema na forumih razvijala v zeleno smer. Če bi se na žalitve ostali uporabniki odzvali, bi dobil uporabnik, ki je začel s pisanjem žaljivk še večje veselje in s tem dobil potrebno spodbudo za nadaljnje pisanje takih stvari.

Primeri žaljivega govora na forumu: *ma vi ste dreki; * ma na internetu ste vi škodljivi k take bedne strani delate; *EJ TIST K KUPUJE ORIGINAL JE DEGEN KRETENSKI, *kr si budala; *dej vi ste mal moteni sam neki jokate kaj se lahk zgodi na netu povelcte kabl iz stekerja pa bote cist varni.

5.4.2. Mešanje angleščine in slovenščine

Na forumu je veliko angleških besed oz. izpeljank iz angleških besed. To je precej pogosto v temah, ki so namenjene otrokom in najstnikom.

Primeri mešanja angleščine in slovenščine na forumu: *na glasujzame ti mende ne bojo compa shekal; *camwhoringa je res zelo velik; *ne hodi več na online chat?; *tko da pretiravate s tem bullshitom; *ah sj če sliko daš gor itaq ne vejo d si to res ti); *usi lovdajo komade pa tu cele albume; *mam tm ful frendov, pa četamo in igramo igrece...; *ali zna gdo končati 20 level.

5.4.3. Verbalizacija »psihičnih stanj«

Emocije so sestavljene iz znakov in simbolov miniaturnih poševnih »obrazov«, ki razkrivajo trenutno počutje pošiljatelja. »Uporabniki komunikacijskih orodij z možnostjo neposrednega odgovora pogosto uporabljajo tudi simbolne ekspresije, ko opisujejo svoja psihična stanja in svoj odnos do sogovorcev. V ta namen so razvili sistem znakov kot reprezentacij psihičnih reakcij, ki so znani pod imenom smileys ali emoticons.« (Praprotnik 2003b: 4) S tem, ko dodamo smeškota na konec stavka, pokažemo drugim, kako se počutimo. S tem ko dodamo ;-) na konec stavka želimo našemu sogovorniku povedati, da se šalimo oz. da se dobro počutimo. Nasprotno pa s tem ko dodamo :-(dosežemo ravno nasprotni učinek. Lahko bi rekli, da smeškoti zamenjujejo verbalno komunikacijo v računalniško posredovanem komuniciranju (glej Chenault 1998). »V računalniško posredovanih razpravljalnih forumih je tekstualna substitucija za tradicionalne neverbalne informacije visoko stilizirana, celo umetniška. Skupna in najbolj običajna praksa je v tem, da uporabniki preprosto verbalizirajo "psihična stanja", na primer tako, da natipkajo "hahaha", kar v tradicionalni komunikaciji pomeni smeh.« (Praprotnik, 2003b: 4) Takih primerov je na forumu na spletnem mestu safe.si zelo veliko. Tovrstne simbolne reakcije so

pravzaprav nujne, saj verbalne izjave same na sebi ne pomenijo dovolj in ne pokažejo čustvenega stanja govorca, tako da bi brez smeškotov, ki razlagajo specifični kontekst izjave, obstajala velika možnost napačnih interpretacij.

Primeri verbalizacije »psihičnih stanj« na forumu: *kakšen je 'moder brskalnik'? LOL⁶; *ali lahko še napišeš zgodbo? 😞; *Jaz svoje gole fotke niti naredla neb 😞; *mejte se! mwa⁷... ❤️; *😊oj; *Če bi nasilne igrice škodovala bi bil serijski morilec 😞

5.4.4. Izrazi podpiranja

Izrazi podpiranja so zelo pomembni za nadaljnjo participacijo uporabnika. Če mu nekdo odgovori oz. če mu napiše, da se strinja z njim bo večja verjetnost, da bo tisti uporabnik še kdaj napisal svoje mnenje o določeni stvari. Menim, da je najhujše, če ti nihče na tvoje mnenje ne odgovori oziroma ga nihče ne komentira.

Primeri izrazov podpiranja na forumu: *Lep pozdrav! Sicer se strinjam z G-manom...; *po eni strani da...; *Supr!; *Carsko!!!; *ooooo kako si kej? Ful si to dobr napisu foro 😊 faca!

5.4.5. Pošiljanje bližnic (hiperlinkov) do spletnih povezav

Uporabniki foruma pošiljajo bližnice spletnih povezav (hiperlinke) na forum. Ponavadi pošiljajo uporabniki hiperlinke do podobnih spletnih mest, o katerih teče tema pogovora. Tako si lahko uporabniki pogledajo več o določeni temi tudi na drugi spletnih mestih.

Primerni pošiljanja bližnic (hiperlinkov) do spletnih povezav: *Dostop do nagradne igre: <http://www.safe.si/preveri/otroci/>; *precej podrobnosti o skupini 10-14 let je tukaj <http://www.ris.org/i>; *nikjer nisem zasledila, da bi kdorkoli omenil stran kakor je npr. <http://users.volja.net/cannabixxx/> kjer so nasveti za gojenje marihuane; *Obsojen je bil pisec, ne pa lastnik strežnika ali moderator. Več o zadevi si lahko preberete na <http://www.slo-tech>

⁶ LOL - smejanje na ves glas (laughing out loud)

⁷ mwa - mwa predstavlja poljub oz. zvok, ki nastane ob poljubu

6. Mladostniki in uporaba interneta - poglobljeni intervjuji

6.1. Odločitev za poglobljene intervjuje

Z analizo foruma na spletnem mestu safe.si sem ugotovila, kako otroci in mladostniki gledajo na teme, ki so jih ustvarjalci spletnega mesta izpostavili kot pomembne. Glede na to, da so na forumu sodelovali otroci prostovoljno (sami so se vključili na forum), sem predvidevala, da so lahko rezultati moje analize odvisni tudi od tega. Zato sem se odločila, da bom na naključno izbranih otrocih in mladostnikih preverila, kako gledajo na iste tematike, izpostavljene na forumu. Odločila sem se za primarno obliko zbiranja podatkov, za *individualne poglobljene intervjuje*. Blaž Mesec v delu *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu* individualne poglobljene intervjuje opisuje:

Gre za odprt tip intervjuja, kombinacijo med nestrukturiranim in delno strukturiranim intervjujem, katerega glavna prednost je ta, da dopušča subjektu raziskave, da pove svoje misli in občutke. Prednosti poglobljenega intervjuja so v tem, da sta vpraševalec in odgovarjalec v neposrednem stiku iz oči v oči, vpraševalec dopušča odgovarjalcu, da prosto pripoveduje, raziskovanje poteka v vsakdanjem okolju, kar vpliva na sproščenost odgovarjalca, snemanje intervjuja pomeni natančen zapis vprašanj in odgovorov (Mesec 1998: 82-88).

Raziskava z uporabo poglobljenih intervjujev omogoča temeljit vpogled v ozadje dejanj posameznika ter razkriva vrednote, občutke, stališča. Mesec pa omenja tudi slabosti, ki jih ima ta metoda, kot so možnost vplivanja na odgovarjalca, dolgotrajnost in zahtevnost metode (izbira primernih odgovarjalcev, snemanje dvogovora, poslušanje in natančen prepis tonskih posnetkov vzame ogromno truda in časa). V primerih, da je odgovarjalec skromen z odgovori in ima zelo kratke izjave, zahteva ta metoda velik napor in iznajdljivost vpraševalca, da izve tisto, kar ga zanima.

6.2. Zbiranje podatkov

Moja ciljna skupina v raziskavi so otroci in mladostniki. Opredelila sem jih kot starostno skupino učencev osnovne šole. Na spletnem mestu *Ministrstva za šolstvo in šport* sem našla točne podatke, o starosti otrok v osnovni šoli: »Otroci so pri vstopu v šolo stari od 5 let in 8

mesecev do 6 let in 8 mesecev. Šolanje v povprečju končajo s 14. letom.» Odločila sem se, da bom izvedla intervjuje v 3. in v 8. razredu. Tako bom lahko spremljala spremembe, ki nastanejo s starostjo otrok.

Vse intervjuje sem izvedla v četrtek, 27. marca. 2008. Z vsakim učencem sem se pogovarjala približno 45 minut, pri tem pa sem pogovor posnela na diktafon. Intervjuji so potekali sproščeno, razložila sem jim, da vse poteka anonimno, da ne bom zapisala njihovih imen. Z vsakim učencem sem bila sama v sobi, da sem se izognila vplivu druge osebe. Učenci so se pri odgovarjanju razgovorili in niso imele težav z nepoznavanjem raziskovalne tematike. V 8. razredu sem intervjuvala 5 učencev, v 3. razredu pa 6 učencev. Posnete intervjuje sem kasneje pretipkala na papir, identično kot so mi intervjuvanci podajali svoje odgovore.

6.3. Vprašalnik

Vprašalnik (Priloga J) sem razdelila na štiri sklope. Na začetku sem vsakega učenca prosila za kratko predstavitev in predstavitev družine. Zanimalo me je, če ima brate ali sestre ter njihova starost. Tu sem želela preveriti, kakšen vpliv imajo na poznavanje interneta starejši bratje in sestre. Prav tako sem vprašala, koliko računalnikov imajo doma in kaj sta po poklicu starša. Iz tega lahko sklepam ali družinsko stanje vpliva na informacije, ki jih ima učenec o računalniku in internetu. V uvodnem delu me je poleg predstavitvenih vprašanj zanimalo tudi, koliko časa uporabljajo internet, kdo je učenca seznanil z njim in za kaj ga uporablja. S tem sem dobila osnovne podatke o učencu.

Vprašanja sem razdelila še na *štiri vsebinske sklope*. Sklope sem navedla tako kot so jih poimenovali in oblikovali oblikovalci spletnega mesta safe.si. Navedla sem ista vprašanja kot so bila izpostavljena na forumu, saj lahko le tako preverim, ali so mi naključno izbrani otroci in mladostniki dali enake odgovore kot otroci in mladostniki, ki so podajali odgovore na forumu ali se mnenja razlikujejo. Teme, ki sem jih zastavila učencem, sem že navedla v poglavju, kjer sem analizirala spletno mesto (točka 4.3.).

Imela sem vnaprej pripravljena vprašanja, ampak sem vprašanja zastavljala tudi sproti, odvisno od tega, kaj so intervjuvanci povedali. Nekateri so se že ob enem vprašanju zelo razgovorili, druge pa je bilo potrebno malo bolj spodbuditi s podvprašanji.

6.4. Analiza intervjujev

Intervjuje bom analizirala po štirih tematskih sklopih, tako bom lahko opazovala, če nastajajo razlike s starostjo otrok in mladostnikov. Tematsko sem vprašalnik razdelila na naslednje sklope: *Zasebnost in varnost na internetu*; *Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu*; *Avtorsko pravo* in *Tehnični vidiki (zaščita)*. Z rezultati analize bom ugotavljala, za koga je spletno mesto safe.si bolj primerno – ali za mlajše učence (8 let) ali za starejše osnovnošolce (13 let).

6.4.1. Zasebnost in varnost na internetu

Vsi učenci se zavedajo nevarnosti fotomontaže, skoraj vsi so mi to sami omenili, brez mojega vprašanja o tej temi. Vsi mladostniki v osmem razredu (13 let) znajo sami objaviti svojo fotografijo na internetu, medtem, ko znata to le dva od šestih 8 letnikov. Večini intervjuvancev se zdi edino opravičljivo, da objaviš svojo sliko na MSNju, ker te tako vsi poznajo, oz. na strani, kjer vsi objavljajo svoje fotografije. Najbolj popularna stran med mladimi je *www.glasujzame.com*. »Ja mojo fotko mam na MSNju, na moji spletni strani in na glasujzame.com. Samo mojih fotk ne more nihče zlorabit, ker obstajajo določene kode, k zaščitiš fotko, tko da je ne more noben kopirat,« učenka 8. razreda. Med starostnima skupinama učencev je v zavedanju nevarnosti pri objavi slik na internetu minimalna razlika. Velika večina ve, da lahko vsak zlorabi tvojo sliko in te »preoblikuje«. Vsi so komentirali, da se jim zdi to zelo grdo in da sami tega ne bi nikoli naredili. (več: glej priloge K - U)

Rezultati raziskave *Eurobarometra*⁸, ki je bila opravljena tudi v Sloveniji, so bili podobni kot pri moji analizi. V raziskavi so ugotovili, da so večino deklacij posvarili starši, naj ne razkrivajo

⁸ Eurobarometer je združenje, ki se ukvarja s serijo raziskav. Ustanovila ga je Evropska Komisija leta 1973. Njihove raziskave se ukvarjajo s perečimi temami, ki zadevajo Evropejce, kot npr. socialno stanje v državi, zdravstvena vprašanja, kultura, okoljevarstvena problematika, monetarna politika, šolstvo itd. Kvalitativna

svojih fotografij in osebnih podatkov. Deklice se potencialne ogroženosti bolj zavedajo, dečke pa bolj skrbijo virusi, ki bi utegnili okužiti njihov računalnik. Ozaveščenost se večja s starostjo. Dečki, stari do 12 do 14 let, niso preveč v skrbeh zaradi pedofilije, saj menijo, da so deklice bolj ogrožene. Mlajše deklice vedo, da ni dobro komunicirati z neznanci, vendar jih kar nekaj nima jasne predstave o tem, zakaj to ni dobro. Uporaba MSN Messengerja se jim zdi neškodljiva, saj same izbirajo, komu bodo dovolile komunikacijo (European Commission 2007).

Učence sem povprašala, če imajo kakšne omejitve glede uporabe interneta. Tu so se pokazale razlike med učenci tretjega in osmega razreda. V tretjem razredu je ponavadi uporaba interneta pogojena s tem, koliko je učenec priden: *»Ja jaz sem pa vsak dan lahko na internetu. Samo včasih, ko tepem brata ne smem ene 3 dni nič na računalnik, pa je doučas,«* učenec, 8 let. Učenka 8. razreda pa je komentirala: *»Približno 1 do 2 uri na dan sem na računalniku. Doma mi ne postavljajo mej, razen če dobim slabo oceno, mi malo morijo, drugače pa ni hudega.«* Ugotavljam, da učenci, ki imajo starejšo sestro ali brata ne glede na starost, vedno omenijo, da se morajo z njimi prepirati o tem, kdo bo na računalniku (več: glej priloge K - U).

Raziskava *Eurobarometra* o času uporabe interneta je bila opravljena tudi v Sloveniji. Ugotovili so, da so ovire pri uporabi bolj kot z vsebino povezane s časom uporabe, saj je časovno kontrolo lažje opravljati. Mlajši otroci se s časovno omejitvijo strinjajo, nekateri starejši otroci pa se zavedajo, da včasih na internetu preživijo preveč časa in da bi ta čas lahko porabili za kakšno drugo aktivnost (European Commission 2007).

raziskava omenjenega Eurobarometra je bila izvedena v 29-ih evropskih državah, vanjo pa so bili vključeni otroci, stari od 9 do 10 let ter od 12 do 14 let (European Commission 2007).

6.4.2. Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu

Tudi pri odgovorih na to vprašanje je bila razlika med odgovori dveh starostnih skupin. Ni pa opaziti razlik v odgovarjanju med spoloma. Večinoma učenci 3. razreda omenjajo »čudne slike«, ki so povezane s spolnostjo. »Kakšne čudne slike, seks (hihitanje). Samo to jaz ne najdem sama, ampak kar samo ven skače. Sem mamici pokazala enkrat to, pa je rekla, da ne smem tega iskat ker je nevarno.« Podobno sta komentirali še dve učenki 3. razreda: »Gledam spote na youtube in google video pa so vedno neke nage babe, pa pol nočem tega gledat, k mi mami ne bo pustila več sama da sem na internetu.« Starejši učenci so omenjali viruse, skoraj vsak med njimi se je že srečal z njim: »Ja, se mi je že zgodil, da me je neka stvar zanimala, pa sem se mogla prijaviti, potem pa se je izkazalo, da je šlo za virus in sem morala zbrisat MSN in mejl, ker se je poslal na vse naslove, ki sem jih imela shranjene. Tako, da me je sedaj kar malo strah če naletim na kaj, česar ne poznam. Pa zoprn je k ti na mejl skos spam pošiljajo in se sploh ne morš znebit tega.« (več: glej priloge K - U)

Podobno so ugotovili tudi v raziskavi Eurobarometer. Po izsledkih raziskave *Eurobarometer* se otroci zavedajo potencialnih spletnih tveganj, kar nekaj pa jih tudi ve, kako preprečiti tveganja. Obstajajo seveda izjeme. Otroci priznavajo, da so se obnašali tvegano, nekaj pa jih priznava, da so imeli stike z neznanci in da so bili žrtve nadlegovanja. Izsledki raziskave kažejo, da obstaja razlika med dečki in deklicami glede škodljivih in šokantnih vsebin. Deklice so v primeru, da naletijo na pornografijo, šokirane in stran skušajo čim prej zapreti, nekaj dečkov pa si te strani tudi ogleda. Deklice so nad nasiljem šokirane in se jim zdi moteče, medtem ko nekaj dečkov priznava, da so že sami iskali spletna mesta s tovrstno vsebino (European Commission 2007).

Med škodljive in nelegalne vsebine na svetovnem spletu nedvomno spada tudi sovražni govor in otroška pornografija. Prav z omenjenim se ukvarja slovenska spletna prijavna točka Spletno-oko.si⁹. Na spletnem mestu imajo objavljeno letno poročilo, v katerem je napisano:

⁹ SPLETNO-OKO.SI je slovenska spletna prijavna točka, kjer lahko vsakdo anonimno prijavi otroško pornografijo in sovražni govor na internetu. Spletno-oko.si od konca leta 2006 deluje v okviru programa *Varnejši internet plus* in organizacije *INHOPE*. Kot člani svetovalnega telesa pri projektu sodelujejo tudi *Vrhovno državno tožilstvo Slovenije* in *Policija* ter predstavniki medijev in ostalih organizacij, ki aktivno delujejo na področju varovanja pravic otrok (www.spletno-oko.si).

Skupaj smo v obdobju od 1. 3. 2007 – 31. 3. 2008 prejeli 522 prijav domnevno nezakonite vsebine na internetu, od tega smo Policiji posredovali 106 prijav spletnih strani, kjer je bila z naše strani tudi ugotovljena domnevno nezakonita vsebina. Primerjava med prvim obdobjem (1. 3. - 31. 8. 2007) in drugim obdobjem (1. 9. - 31. 3. 2008) pokaže, da število prijav domnevnega sovražnega govora posredovanega Policiji upada (v povprečju mesečno iz 1,8 prijav na le 1 prijavo), medtem ko se število prijav domnevne otroške pornografije relativno hitro povečuje (v povprečju mesečno iz 4,8 prijav na 8,4 prijave). (www.spletno-oko.si)

Pri učencih 3. razreda je bilo zelo veliko navdušenje za računalniške igre in ni bilo razlike med fanti in puncami. Medtem, ko sem v 8. razredu hitro opazila razliko v igranju iger med spoloma. Vsi 8 letniki igrajo igre in vsi jih na internetu najdejo na isti način. V spletna brskalnika Google ali Najdi.si vtipkajo igre oz. zabavne igre in potem na seznamu zberejo tisto, ki jim je všeč. Učenec 3. razreda mi je naštel najljubše: *»Najraj špilam Fifo 2007, Pink panterja, Nindža želve, akardne igrice, pa strelske pa zabavne. Včasih komi čakam da grem na igrico, ko pa sem zaspan se mi pa sploh ne da. Oči mi vedno pustijo igrati vse.«* 8 letna učenka je povedala: *»Ja, tiste na najdiju, ko vpišem zabavne igre, najrajše mam eno k barbiki streljaš, pa jim pol glava odpade (hihitanje).«* Starši v večini primerov pustijo otrokom igrati igrice brez nadzora, včasih pa igrice celo igrajo skupaj: *»Jaaaaa!!! Pa oči tud igra igrce, sam on ni zato, ga vedno premagam, pol pa je tečen. Igrava z očitom take za strelat igrce.«* V osmem razredu pa je veselje nad igricami že upadlo. *»Igram prko neta, na miniklipu, igram samo, ko mi je dolgčas, drugače grema rajš fuzbal špilat.«* (več: glej priloge K - U)

Daniel Boije v članku *Online games – addictive or just plain fun?* piše o spremembah v igranju računalniških igrice. Včasih so bile računalniške igre predvsem domena posameznika, sedaj pa se to spreminja in igranje iger ni več individualna dejavnost temveč skupinska. Skupaj s tem se spreminjajo tudi pasti, povezane z igranjem iger. Starše so včasih skrbele predvsem nasilne vsebine, danes pa večjo skrb predstavlja čas, ki ga otroci in mladostniki preživijo za računalnikom. Poraja se vprašanje, ali so igralci res zasvojeni z igranjem iger, ali pa se ob igranju tako zelo zabavajo, da pozabijo na čas. V nobenem primeru ne smemo zanemariti dejstva, da zaradi računalniških iger pogosto trpi socialno življenje ter šolske obveznosti. Seveda se vsak primer razlikuje in pri vsakem je potrebno razumeti, zakaj se nekdo odloči toliko časa prebiti ob igranju. Ko to izvemo, lahko razumemo in posledično tudi ukrepamo (glej Boije 2006).

6.4.3. Avtorsko pravo

Učencem sem zastavila vprašanja, povezana z avtorskim pravom. Učenci 3. razreda, razen dveh intervjuvancev, tega ne znajo sami delati. Vsi pa imajo nekoga v družini, ki to dela. Razen dveh učenk, ni nihče v 3. razredu vedel, da se tega ne sme delati. Ena od učenk, ki je to vedela: *»Teta mi dol snema risanke pa pesmice. Ati mi je rekel, da to ne smeva delat, ampak teta dovoli, k ni atija zraven.«* 8 letnik pa je pokazal zanimiv pogled na to, kako si on to razlaga: *»Mi je mami povedala, da se tega ne sme delat, sam sej jst tega na dam dol iz interneta, ampak samo sebi posnemem, pol pa pustim za druge gor, tako da to ni nič narobe, ker majo tud drugi pol to.«* V osmem razredu znajo vsi to delat, samo ena učenka pa je vedela, da je to nelegalno. Učenec, ki je pokazal kar nekaj znanja o tem, kako se stvari streže je povedal: *»Vem, da je v Ameriki neki glede teh kazni za downloadanje, samo ne ve, kako je pri nas s tem, če kdo to nadzoruje. Jst bom še naprej vleku dol, ker vsi to delajo.«* Učenci in učenke se ne zavedajo, da je presnemavanje glasbe in filmov z interneta nelegalno. Ko sem jim to povedala, so bili zelo presenečeni in so se spraševali, zakaj potem toliko ljudi to dela. Hkrati, pa so rekli, da bodo s početjem nadaljevali, saj to delajo vsi drugi. (več: glej priloge K - U)

V raziskavi Eurobarometra so ugotovili, da so mladi zelo tolerantni kar se tiče prenosov datotek, kljub temu, da vedo, da so nelegalni. Menijo, da prenašanje datotek ni tako kriminalno dejanje, da bi bili zaradi njega preganjani, sploh, ker je na svetu toliko drugih vrst kriminala in ker to počne cel svet (European Commission 2007). V moji raziskavi se je pokazalo, da zelo malo otrok in mladostnikov ve, da je to nelegalno. Res pa je, da ko sem jim to povedala, je bil odgovor, saj vsi to delajo, tako da to ni nič takega.

Zanimalo me je, kaj menijo o informacijah, ki jih najdejo na internetu. Le nekaj učencev (pri obeh starostnih skupinah) je prepričanih, da so vsi podatki resnični. Kar trije učenci 8. razreda so mi povedali, da ni vse resnično, ampak, da Wikipediji pa lahko zaupaš: *»Wikipedija je resnična, uporabljam tudi za šolo za referate, za drugo ne vem, ker iščem samo na Wikipediji.«*

6.4.4. Tehnični vidiki (zaščita)

Velika večina vseh učencev je nenadzorovano na internetu. Ponovno so kot neprimerne vsebine navedli spolne vsebine, ki se pojavijo, ne da bi sami to želeli (učenec 3. razreda): *»Ko sm neki špilov pa se je vmes pokazal nek kvadrateg pa sm kliknu not se je nek seks pojavu. Sam sm samo čist malo to pogledov, pol pa ne več.«* V osmem razredu jih zelo moti »spam« v elektronski pošti, 13 letna učenka pa je najbolj povzela, kje zna biti težava: *»Joj, kaj se mi je zgodl Neki časa nazaj sem delala referat o siamskih mačkah. In doma smo mal glih sorodnike na obisku, pa sem se odločila da bom vmes poiskala gradivo o siamskih mačkah, pa bom pol ko grejo samo skupaj vrgla. In sem vpisala mačke v googla in je vn butnl same slike nagih žensk. In seveda me vsi sorodniki še danes hecajo na to foro.«* (več: glej priloge K - U)

Vsi učenci, z izjemo enega učenca 8. razreda, so prepričani, da bi bilo zelo dobro, če bi se že takoj ob vstopu v osnovno šolo začeli učiti, kako varno uporabljati internet. Večina učencev je prepričanih, da učitelji ne znajo dobro uporabljati interneta. Učenec tretjega razreda je povedal: *»Ja to bi blo fajn, ker ne znam MSNja naštimat, pa sestri nočta pomagat, pa bi lahko se to v šoli naučil. Ne, učiteljica ne ve nič o internetu.«* V osmem razredu sta kar dve učenki podali zanimiv pogled na stanje pri pouku v povezavi z internetom: *»Mene res ne zanimajo računalniki, ampak je fajn, da malo poznam, pa da znam za šolo vse poiskat. Se mi pa zdi čudno, da učiteljica da nalogo in reče, da moramo preverit na internetu in ji je samoumevno, da ga vsi mamu. Čeprav ga mogoče kdo nima ...«* Pri tem vprašanju sem dobila najbolj enotne odgovore. Velika večina (z izjemo enega učenca) meni, da bi bilo zelo pametno, da bi se učili uporabe interneta v prvih razredih osnovne šole. (več: glej priloge K - U)

Zanimalo me je, kako je računalništvo oz. uporaba interneta vključena v učni načrt. Na internetni strani osnovne šole (ravnateljica mi je povedala, da je za vse osnovne šole enako) ni v obvezni predmetnik vključen noben računalniški predmet. V 7. razredu lahko učenci v sklopu računalništva izberejo *urejanje besedil*. Vsebina predmeta: učenci pridobijo osnovna znanja, ki so potrebna za razumevanje in temeljno uporabo računalnika ter v programu Microsoft Word izdelajo projektno nalogo, v katero vključijo besedilo, slike in tabele. *Multimedija* je izbirni predmet za učence 8. in 9. razreda, ki so zaključili program *urejanje besedil* ali uspešno opravili preverjanje znanja iz teh vsebin in ga izbirajo prvič. Vsebina: učenci nadgradijo,

poglobijo in razširijo znanja, ki so jih pridobili pri izbirnem predmetu *urejanje besedil* ter v programu Microsoft PowerPoint izdelajo projektno nalogo, v katero vključijo elemente dobre predstavitve (besedilo, slika, zvok, animacija). *Računalniško omrežje* je izbirni predmet za učence 9. razreda, ki so zaključili program urejanje besedil in multimedija ali uspešno opravili preverjanje znanja iz teh vsebin. Vsebina predmeta: učenci nadgradijo, poglobijo in razširijo znanja, ki so jih pridobili pri izbirnem predmetu multimedija ter izdelajo spletno mesto, v katero vključijo elemente dobre predstavitve (besedilo, slika, zvok, animacija). Obseg vseh izbirnih predmetov je 32 ur letno (1 ura na teden).

Ko sem iskala podatke o izbirnih vsebinah, povezanih z računalništvom sem našla zanimivo raziskavo, ki je zbirala podatke o tem, kakšna je uporaba IKT (informacijsko komunikacijskih tehnologij) v slovenskih osnovnih šolah. Rezultati raziskave *SITES 2006*¹⁰ kažejo, da sta na slovenskih osnovnih šolah prisotna tako samostojno delo (iskanje podatkov na internetu in njihova obdelava) kot tudi projektno oziroma skupinsko delo. Problem na tem področju je predvsem premalo časa za uporabo IKT, prezahtevnost učnih načrtov ter pomanjkanje računalniške opreme na nekaterih šolah (Stanežič 2007).

¹⁰ Projekt *SITES 2006* ugotavlja, kolikšna je uporaba IKT (informacijsko komunikacijskih tehnologij) v Slovenskih osnovnih šolah. Raziskava je potekala na skoraj vseh slovenskih osnovnih šolah (421), v njej je sodelovalo 338 ravnateljev, 353 strokovnih sodelavcev in 1.581 učiteljev (Stanežič 2007).

6.5. Povzetek analize poglobljenih intervjujev

Tabela 6.1.: Odnos mladih do pomembnih tem, izpostavljenih na safe.si

Odnos mladih do ...	8 let (3. razred)	13 let (8. razred)
zasebnosti in varnosti na internetu (objava fotografij, osebnih podatkov ...)	++	++
škodljivih, nelegalnih vsebin na internetu (virusi, spolne vsebine ...)	---	--
avtorskega prava (presnemavanje filmov in glasbe ...)	++	+++
tehničnih vidikov – zaščite (omejitev dostopa do neprimernih vsebin ...)	+++	++

Tabela 6.2.: Legenda odnosa mladih do pomembnih tem

Legenda			
+++	zelo pozitiven odnos	---	zelo negativen odnos
++	srednje pozitiven odnos	--	srednje negativen odnos
+	pozitiven odnos	-	negativen odnos

Otroci in mladostniki se zavedajo spletnih tveganj. Mlajši učenci (8 let) kot največja tveganja omenjajo spolne vsebine, ki se prikazujejo same od sebe. Učenci so povedali, da samo malo »pokukajo«, kaj je na posnetku (ali fotografiji), učenke pa takoj zaprejo posnetek in za to večinoma povejo staršem. Učenci in učenke 8. razreda pa kot največje spletne nevarnosti omenjajo viruse. Večinoma vsi so že imeli izkušnje z virusi, ampak malo vejo o njih, tako da jim predstavljajo grožnjo.

Sedem intervjuvancev, kar je več kot polovica vseh intervjuvancev, ni vedelo, da je snemanje filmov in glasbe z interneta nelegalno in kaznivo. Vendar se jim to ne zdi nič takega, z utemeljitvijo, če vsi to delajo, potem to ni tako narobe. Pri 8. letih jih zna zelo malo snemati filme in glasbo z interneta, vendar to vsi poznajo in imajo nekoga v družini, ki to dela zanje. Vsi 13 letniki pa znajo sami posneti filme in glasbo in pri tem ne potrebujejo pomoči.

Vsi učenci se zavedajo nevarnosti fotomontaže, skoraj vsi so mi to sami omenili. Vsi mladostniki v osmem razredu (13 let) znajo sami objaviti svojo fotografijo na internetu,

medtem, ko znata to le dva od šestih 8 letnikov. Večini intervjuvancev se zdi edino pravilno, da objaviš svojo sliko na MSNju, ker te tako vsi poznajo, oz. na strani, kjer vsi objavljajo svoje fotografije. Najbolj popularna stran med mladimi je www.glasujzame.com, kjer mladi objavljajo svoje fotografije in potem drugi glasujejo za njih. To pa je tudi način komunikacije na strani, kjer se lahko vsak pogovarja z vsakim. Med starostnima skupinama učencev je v zavedanju nevarnosti pri objavi slik na internetu minimalna razlika. Velika večina ve, da lahko vsak zlorabi tvojo sliko in te »preoblikuje«. Vsi so komentirali, da se jim zdi to zelo grdo in da sami tega ne bi nikoli naredili. Glede učenja interneta v šoli so vsi učenci z izjemo enega prepričani, da bi bilo zelo dobro, če bi se že takoj ob vstopu na osnovno šolo začeli učiti, kako varno uporabljati internet. Učitelji jih ne učijo o tem, kako varno uporabljati internet.¹¹

Dobljene odgovore intervjuvancev sem primerjala tudi z izsledki raziskave *Eurobarometer*, ki je bila opravljena leta 2006 med otroki po vsej Evropi (vključno s Slovenijo). Dobila sem zelo podobne rezultate kot v omenjeni raziskavi. Izsledki raziskave *Eurobarometra* kažejo, da je uporaba novih tehnologij med otroki podobna po vsej Evropi, med najpopularnejše spletne aktivnosti spadajo spletno igranje iger, brskanje ter komuniciranje. Večina internet uporablja večkrat dnevno. Pogostost uporabe in izkušnost se večata z leti (European Commission 2007). V moji raziskavi so bili podobni rezultati. Večinoma vsi učenci 3. in 8. razreda uporabljajo internet povprečno 2 do 3 ure dnevno. Največ časa preživijo na spletnih klepetalnicah z možnostjo takojšnjega odgovora (MSN), sledi igranje iger na internetu ter iskanje informacij oz. slik na spletnih brskalnikih.

Raziskave *Eurobarometra* kažejo, da se vsi otroci zavedajo, da internet ni popolnoma kredibilen. Strani, ki se redno osvežujejo in so lepega videza, naj bi bile po mnenju otrok bolj kredibilne. Kot primer kredibilne strani se pogosto omenja *Wikipedia* (European Commission 2007). Pri moji raziskavi sem dobila malo drugačne rezultate, saj je bila več kot polovica učencev 3. razreda mnenja, da je vse, kar je na internetu, resnično. Rezultati v 8. razredu pa so bili popolnoma drugačni, saj mi ni nihče rekel, da je vse resnično. Večinoma so skeptični glede informacij, ki jih najdejo na internetu in jih vedno še dodatno preverijo. Ponavadi informacijo pogledajo na večjih spletnih mestih in jo primerjajo med sabo ter tako ugotavljajo njeno

¹¹ Edino povezavo z uporabo interneta sem našla v izbirnem predmetu *računalniško omrežje*, ki si ga lahko kot izbirni predmet izberejo učenci 9. razreda. Učenci se naučijo izdelati spletno mesto, v katero vključijo elemente dobre predstavitve (besedilo, slika, zvok, animacija). Predmet obsega 32 ur na leto (1 ura na teden).

resničnost. Kar tri učenke so mi kot kredibilno stran z informacijami omenile *Wikipedijo*, čeprav se zavedajo, da lahko vsak objavi informacijo. Po njihovih izkušnjah so bile informacije vedno pravilne, tako da strani zaupajo, ampak vseeno vsaj še na enem naslovu informacijo preverijo.

7. Sklep

V diplomskem delu sem raziskovala, kako otroci in mladostniki uporabljajo internet in v kakšni meri so seznanjeni z nevarnostmi interneta. Zanimalo me je, kakšen je odnos med vsebinami na spletnem mestu safe.si in med forumom na tej strani ter kako so oblikovalci spletnega mesta predstavili teme in probleme ter na kakšen način te teme vidijo mladi uporabniki, ki jim je stran namenjena. Tega sem se lotila z natančno analizo spletnega mesta ter ugotovila, kakšno sporočilo so želeli prenesti ustvarjalci. Spletno mesto sem analizirala s pomočjo elementov, katerim *Pamela in Steve Ellis* v njunem delu *Measuring user experience* (2001), pripisujeta ključno vlogo, če želi spletno mesto doseči želeni učinek. S pomočjo kazalcev o kakovosti spletnega mesta sem analizirala safe.si in prišla do ugotovitve, da je spletno mesto kakovostno, saj ima večino elementov, ki so značilni za dobro spletno mesto. Na spletnem mestu lahko najdemo naslednje elemente: *sprotno vnašanje sprememb, sprotno vnašanje novic, iskalnik, povezave z drugimi spletnimi mesti, rubrika pogosto zastavljena vprašanja ter diagram povezav*. Safe.si vsebuje vse omenjene elemente, razen *rubrike pogosto zastavljena vprašanja*. Spletno mesto je dobro, pregledno oblikovano, na njem najdemo veliko poučnih informacij, ki bi jih moral vsak vedeti otrok, mladostnik, starš in učitelj.

Safe.si je točka osveščanja o varni rabi interneta za otroke in mladostnike v Sloveniji. Teme, obravnavane na spletnem mestu kot so *zasebnost in varnost na internetu; škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu; avtorsko pravo; tehnični vidiki (zaščita)* so izredno dobro zastopane tudi na forumu. Za vsako od teh tem sta na forumu izoblikovani vsaj dve temi, ki pokrivata določeno področje. S spremljanjem foruma sem razbrala, kako mladi, ki jim je namenjeno to spletno mesto gledajo na teme, ki jih ustvarjalci te strani izpostavljajo kot pomembne. Ugotovila sem, da je forum na spletnem mestu safe.si »podaljšek« vsebinam, ki jih izpostavljajo oblikovalci spletnega mesta. Teme na spletnem mestu safe.si ter teme na forumu se pokrivajo, mladi so pokazali kritično razmišljanje do tem, katerim ustvarjalci projekta pripisujejo največjo pomembnost. Forum je vsebinski podaljšek vsebinam, ki jih pripravljajo in izpostavljajo ustvarjalci spletnega mesta safe.si. Teme na forumu je na začetku mojega opazovanja večinoma »odpirala« uporabnica z imenom Tanja. Forum sem spremljala slabo leto in pol in v tem času se je pokazal velik napredek glede tega, saj so uporabniki sami začeli odpirati teme, o katerih so želeli razpravljati. Te teme, ki so jih odpirali uporabniki so vsebovale problematiko s katero se ukvarja celotno spletno mesto. Tako so pokazali zanimanje

za problematično uporabo internetnih vsebin ter podali svoje mnenje. Forum na spletnem mestu safe.si sem začela spremljati konec leta 2006. Danes, skoraj dve leti kasneje, je viden ogromen napredek pri participaciji mladostnikov in otrok. Obiskanost foruma počasi, a vztrajno raste.

Glede na to, da se na forum vključujejo otroci in mladostniki prostovoljno, sem predvidevala, da bi lahko bili rezultati moje analize odvisni tudi od tega. Zato sem na naključno izbranih otrocih in mladostnikih preverila, kako gledajo na iste tematike, izpostavljene na forumu. Odločila sem se za primarno obliko zbiranja podatkov, za *individualne poglobljene intervjuje*. Menim, da mi je na ta način najbolje uspelo zajeti misli in občutke intervjuvancev o obravnavani temi. Intervjuje sem izvedla v dveh starostnih skupinah otrok, v 3. razredu in v 8. razredu osnovne šole. Tako sem lahko obenem tudi spremljala spremembe, ki nastajajo s starostjo otrok. Ugotovila sem, da je spletna stran primerna za obe starostni skupini, saj izpostavljajo podobne težave, ki jih vidijo glede varne uporabe interneta. Predvidevala sem, da se bodo mnenja razlikovala, vendar so bila mnenja intervjuvancev vsebinsko zelo podobna mnenjem otrok in mladostnikov na forumu. Dobljene odgovore intervjuvancev sem primerjala tudi z izsledki raziskave *Eurobarometer*, ki je bila opravljena leta 2006 med otroki po vsej Evropi (vključno s Slovenijo). Dobila sem zelo podobne rezultate, kot v omenjeni raziskavi. Izsledki raziskave *Eurobarometra* kažejo, da med najpopularnejše spletne aktivnosti spadajo spletno igranje iger, brskanje ter komuniciranje. Večina internet uporablja večkrat dnevno. V moji raziskavi sem prišla do podobnih rezultatov. Večinoma vsi učenci (3. in 8. razred) uporabljajo internet povprečno 2 do 3 ure dnevno. Največ časa preživijo na spletnih orodjih z možnostjo takojšnjega odgovora (MSN), sledi igranje iger na internetu ter iskanje informacij oz. slik na spletnih brskalnikih. Otroci in mladostniki se zavedajo spletnih tveganj. Mlajši učenci (8 let) kot največja tveganja omenjajo spolne vsebine, ki se prikazujejo same od sebe. Zanimivo se mi je zdelo, ker so mi učenci rekli, da samo malo »pokukajo«, kaj je na posnetku (ali fotografiji), učenke pa takoj zaprejo posnetek in za to večinoma povejo staršem. Učenci in učenke 8. razreda pa kot največje spletne nevarnosti omenjajo viruse. Večinoma vsi so že imeli izkušnje z virusi, ampak malo vejo o njih, tako da jim predstavljajo grožnjo. Vsi učenci (z izjemo enega) so prepričani, da bi bilo zelo dobro, če bi se že takoj ob vstopu na osnovno šolo začeli učiti, kako varno uporabljati internet. Učitelji jih ne učijo o tem, kako varno uporabljati internet. Na naključno izbranih otrocih in mladostnikih sem preverila, kako oni gledajo na iste tematike izpostavljene na forumu safe.si, ki so jih ustvarjalci spletnega mesta izpostavili kot

pomembne. Glede na to, da so na forum otroci vključevali prostovoljno, sem predvidevala, da so rezultati moje analize lahko odvisni tudi od tega. Vendar so bila mnenja intervjuvancev vsebinsko zelo podobna mnenjem otrok in mladostnikov na forumu.

Menim, da bi bilo dobro, da se v projekt safe.si vključi čim več učiteljev, ki spodbudijo učence, da si pogledajo spletno mesto ter jih hkrati opozorijo na nevarnosti, ki jih najdemo na internetu ter jih seznanijo z načini, kako se zaščititi pred njimi. Trenutno v Sloveniji bistveno vlogo za doseganje učinkovitih ciljev igrata Safe.si in Spletno Oko. S svojim pozitivnim pristopom o varni rabi interneta doprinašata k razvoju demokratičnega interneta. Veliko bi bilo že, če bi čimveč ljudi izvedelo za obstoj omenjenih organizacij, saj bi vedeli kam se obrniti v primeru, da bi želeli določene informacije, povezane z varno rabo interneta. Mogoče bi bilo učinkovito v dogovoru z osnovno šolo organizirati seminarje, na katerih bi otroke, najstnike in učitelje opozorili na nevarnosti, na katere morajo biti pozorni pri uporabi interneta. V času nastanka mojega diplomskega dela sem imela priložnost pogovora z večjim številom učiteljic na osnovni šoli. Kot so mi povedale same, jih učenci v višjih razredih osnovne šole krepko prehitijo v poznavanju interneta, kar zna biti zelo neprijetno. Tudi ob prebiranju različnih spletnih forumov sem dobila podoben občutek. Ob tako hitrem razvoju računalniške tehnologije bi bilo smiselno, da bi ustrezno državno telo poskrbelo za takšne izobraževalne izpopolnitve učiteljev. Lahko bi organizirali obvezna letna usposabljanja, kjer bi učitelji izvedeli vse, kar je novega na spletu. To bi bila majhna poteza, menim pa, da bi obrodila veliko sadov. Učitelji bi bili bolj samozavestni, kar se tiče uporabe spleta, bolj »spletno« razgledani, kar bi posledično doprineslo k opozarjanju k varni rabi interneta.

Nadaljnje raziskave, ki bi se ukvarjale s tem problemom bi morale zajeti še bolj natančno, podrobno razdelano analizo spletnega mesta ter foruma. Možna bi bila primerjava med različnimi spletnimi mesti, namenjenim mlajšim uporabnikom, ali pa primerjava forumov na različnih spletnih mestih, namenjenim otrokom in mladostnikom. S tem bi lahko ugotovili, zakaj mladi preferirajo določen forum pred drugim. Tem za raziskave povezane z mladimi, forumom oz. spletnimi mesti je še veliko. Pri mojem raziskovanju sem ugotovila, da učni načrt v osnovnih šolah ne pokriva niti minimalnega znanja v zvezi z varno rabo interneta. Vsi učenci menijo, da bi bilo zelo zanimivo, če bi se v šoli naučili varno uporabljat internet. Zanimivo bi bilo podrobno pregledati sedanji učni načrt v osnovnih in srednjih šolah ter z raziskavo ugotoviti, kaj bi morali vsebovati glede na svet »novih tehnologij«, v katerem živimo.

8. Seznam literature

- Antončič, Teja (2006): *Jezikovne in stilne posebnosti novih medijev: primer spletnih klepetalnic*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Boije Daniel (2006): *Online games – addictive or just plain fun?* Dostopno na <http://www.saferinternet.org/ww/en/pub/insafe/news/articles/> (20. November 2007).
- Burnett, Robert in Marshall, David (2008): *Web Theory*. London: Routledge.
- Chenault, Brittney G. (1998): *Developing Personal and Emotional Relationship Via Computer-Mediated Communication*. Dostopno na www.december.com/cmc/mag/1998/may/chenault.html (20. november 2007).
- Ellis, Pamela in Steve Ellis (2001): *Measuring user experience*. Dostopno na <http://www.webtechniques.com/archives/2001/02/ellis> (18. november 2006).
- European Commission (2007): *Safer Internet for Children (Qualitative Study in 29 European Countries, National Analysis: Slovenia)*. Dostopno na <http://www.ris.org/uploadi/editor/1187104217slovenia.pdf> (25. marec 2008).
- Islovar (2007). Dostopno na <http://www.islovar.org/> (25. marec 2008).
- Lobe, Bojana in Livingstone, Sonia in Haddon, Leslie (2007): *Researching Children's Experiences. Online across Countries: Issues and Problems in Methodology*. Project Report. Dostopno na <http://www.eukidsonline.net/> (17. maj 2008).
- Lobnikar, Branko in Žurej, Jurij (2001): *Raziskovalno delo podiplomskih študentov v Sloveniji - novo tisočletje*. Družboslovje in humanistika. Ljubljana: Društvo mladih raziskovalcev Slovenije.
- Maligoj, Tadej in Kragelj, Boris (2002): *Uporabnost spletnih strani: Testiranje uporabnosti spletnih strani vlade Republike Slovenije*. V Sašo Novakovič (ur.) *Zbornik posvetovanja - dnevi slovenske informatike*. Ljubljana: Slovensko društvo informatika. Dostopno na <http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/.pdf> (8. oktober 2007).
- Martinčič, Beno (2007): *Nasilje v računalniških igrah ostaja v možganih*. Ljubljana: Dnevnik. Dostopno na <http://www.dnevnik.si/novice/dnevnik/223578/> (15. februar 2007).
- Mesec, Blaž (1998): *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- *Nacionalna točka osveščanja o varni rabi interneta za otroke in mladostnike v Sloveniji* safe.si (2006). Dostopno na <http://www.safe.si/> (11. november. 2006).

- Nielsen, Jakob (2000): *Designing Web Usability*. Indianapolis: New Riders Publishing.
- Oblak, Tanja (2003): *Izzivi e-demokracije*. Zbirka Javnost. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Oblak, Tanja (2004): *Kultura druženja chat room generacije: »Za užitek gre!«* V Javnost vol. 11, suppl., str. S75-S88. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Oblak, Tanja in Petrič, Gregor (2005): *Splet kot medij in mediji na spletu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Osnovna šola Ig (2008). Dostopno na <http://www.os-ig.si/> (29. marec 2008).
- Praprotnik, Tadej (2003a): *Skupnost, identiteta in komunikacija v virtualnih skupnostih*. Ljubljana: Institutum Studiorum Humanitatis - Fakulteta za podiplomski humanistični študij.
- Praprotnik, Tadej (2003b): *Komunikacijske značilnosti računalniško posredovanih razpravljalnih forumov*. V Raziskovalno delo podiplomskih študentov v Sloveniji - ena znanost. Ljubljana. Ljubljana: Društvo mladih raziskovalcev Slovenije. Dostopno na http://www.drustvo-dmrs.si/e_zbornik_prvi/Prispevki/31_Praprotnik_Tadej.pdf (20. november 2006).
- Remec, Matija in Vehovar, Vasja (1998): *Raziskovanje interneta*. V: Vehovar, Vasja (ur.): Internet v Sloveniji. Projekt RIS 96-98. Izola: Desk.
- *RIS - Raba interneta v Sloveniji* (2007). Dostopno na www.ris.org (25. marec 2008).
- Sagaj, Mitja (2005): *Tale internet - totalna norišnica*. Ljubljana: Večer na spletu. Dostopno na <http://213.250.55.115/Ris2007/default.asp?kaj=3&id=2005122004071746> (25. marec 2008).
- Skrt, Radoš (2006): *Zaščita otrok pred nevarnostmi interneta*. Dostopno na <http://www.nasvet.com/zlorabe-otroci/> (25. marec 2008).
- Snežič, Jasna (2007): *Kako učitelji uporabljajo IKT*. Ljubljana: Večer. Dostopno na <http://www.ris.org/index.php?fl=2&lact=1&bid=8463&parent=27&cat=451&id=702> (25. marec 2008).
- *Spletno oko, slovenska spletna prijavna točka otroške pornografije in sovražnega govora na internetu*. Dostopno na www.spletno-oko.si (15. julij 2008).
- Šimenc, Mojca (2008): *Zlorabe otrok na internetu in kako jih preprečiti*. Ljubljana: Dnevnik. Dostopno na http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/nika/303877/ (15. april 2008).

- Škerlep, Andrej (1998): *Model računalniško posredovane komunikacije: tehnološka matrica in praktična raba v družbenem kontekstu*. V: Vehovar, Vasja (ur.): *Internet v Sloveniji*. Projekt RIS 96-98. Izola: Desk.
- Šori, Iztok (2006): *Kaj pa pasti brskanja po svetovnem spletu? Ustrahovanje tudi po internetu*. Ljubljana: Večer na spletu. Dostopno na <http://213.250.55.115/Ris2007/default.asp> (15. marec 2008).
- Trček, Franc (1998): *Demokratski potencial kibernetnega prostora*. V: Vehovar, Vasja (ur.): *Internet v Sloveniji*. Projekt RIS 96-98. Izola: Desk.
- Turkle, Sherry (1995): *Life on the screen - Identity in the age of the Internet*. New York: Simon & Schuster.
- Ule, Mirjana (2005): *Psihologija komuniciranja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Vehovar, Vasja (1998): *Internet v Sloveniji: projekt RIS '96-'98*. Izola: Desk.
- Vlada Republike Slovenije: Ministrstvo za šolstvo in šport (2007). Dostopno na <http://www.mss.gov.si/> (25. marec 2008).
- Wikipedija, spletna enciklopedija (2007). Dostopno na <http://sl.wikipedia.org/wiki> (8. marec 2008).

9. Priloge

Zasebnost in varnost na internetu

Tema na forumu, ki sem jo povezala z zasebnostjo in varnostjo na internetu: Objava slik na internetu

Tanja je začela z vprašanjam: »Danes je moderno, da najstniki objavljate svoje slike na internetu. Obstaja cela vrsta spletnih strani, forumov, klepetalnic... Zakaj to tako radi počnete? Kaj pa če bi kdo drug objavil tvojo sliko, ne da bi ti to vedel, ali v to privolil?« Najprej ji je odgovorila **kr ena**: »ah sj če sliko daš gor itaq ne vejo d si to res ti ;) ne vem no to se men ne zdi nč tazga!!! mejte se! mwa...« Hitro je dobila nasprotno mnenje, ki ga je posredoval avtor **dark ruler**: »nism tok glup da bi slike gor dal.« Po tem, ko je bilo zastavljeno vprašanje in dve različni mnenji, se je debata hitro razvila in kar nekaj uporabnikov je predstavilo svoj pogled na to temo. **Radovednica** je napisala: »A ne smem svoje slike na netu objaviti? Zakaj pa ne?« Odgovoril ji je **aware**: »Želja po samodokazovanju mogoče? Internet je pač postal nov način, da spoznaš folk. In če si ga predstavljaš tolk bolj. Itak da je pristnost vprašljivo, sam kaj čmo. In kaj če bi objavo sliko brez privolitve. Če bi bil človek "aware" bi mu bilo popolnoma vseeno. Delate si utvare, da te je kr vsak na internetu psihič. Do dejanskega srečanja pride zelo redko, pa še to če se osebi dobro poznata in na javnem kraju, tko da pretiravate z tem bullshitom.« **Pikapoka** mu je hitro podala svoje mnenje, kjer mu pokaže drugo razsežnost, ki jo ima objava slik brez tvoje vrednosti na primeru iz vsakdanjega življenja: »Hja, meni se pa zdi objava slik malo večji problem. Kaj bi na to rekle najstnice, ki jih fantje po skypu ali MSN prosijo, da naj jim pošljejo kako svojo pomanjkljivo oblečeno slikco, ali pa da naj tako virtualno pokažejo, kakšen, hm svoj organ... Mislim, da tega pa res ni treba mladim puncam početi, če imajo kaj ponosa in spoštovanja do svoje osebe. Pa ti fantje znajo potem za foro kako tako slikico javno tud na kak forum dati, ali poslati po mailu prijateljem... Pa je panika in zadrega tukaj....« Tudi **Mitja Belak** pove svojo izkušnjo, ki jo je imel s pošiljanjem slik preko interneta: »Jaz nimam nič proti, da folk objavljaja svoje slike na netu, vendar pa tudi tega ne podpiram. Vsaki osebni stiki, ki sem jih imel z meni-neznanimi osebami na internetu so se končali bolj slabo... oz. jih niti ni bilo tako veliko. Sam nikoli ne prilagam slik na netu ali naslova in podobnega, ker so še vedno ljudje, ki bi to izkoristili za kej slabga. Zavedam pa se oz. pomoje bi bilo dobro, da bi se tega zavedal vsak: če si nekdo zelo želi priti do informacij o tebi, bo po vsej verjetnosti tudi prišel.« Uporabnica foruma z vzdevkom **Ashlee** pa izpostavi še dodaten problem, ki ga do tedaj

še ni nihče na forumu, to je problem fotomontaže: »Jaz svojih slik nikoli ne objavljam na internetu, ker slike lahko vsak potegne dol in naredi fotomontažo, ki ni ravno zagotovljeno, da bi bila meni všeč. Neznancem mojih slik tudi ne pošiljam, čeprav na najbolj razširjenem slovenskem klepetu skoraj vsak fant sprašuje če mu pošlješ svojo sliko, kar se mi ne zdi prav. Moja prijateljica se je enkrat celo pogovarjala z nekom, ki je hotel, da mu pošlje svoje intimne slike in od takrat naprej ne hodi več na klepet.« Ta tema na forumu je ostala brez odgovora več kot 1 mesec, ko je **Emdvojka** napisal(a) odgovor na zadnje sporočilo: »zato, ker jo je en vprašal za slike ne hodi več na online chat? se še komu to čudno sliši?« Uporabnik z vzdevkom **pedobear** je napisal(a): »lol kok me oči bolijo bolijo od tega raverskego zelenga foruma. dejte normalno to spedenat. camwhoringa je res zelo velik. kaj se če to je realnost.« **Samebody** je mesec dni kasneje podal svoj pogled na stvar, in na koncu tudi napisal, da mu naj nihče ne zameri, ker je le izrazil svoje mnenje: »objavljanje slik ni nic takega ce so primerne starosti osebe , ce sprasujejo za slike tvojih intimnih delow ce ne zelis poslat ne posljes ampak ce poslejs se mores zavedat da lahko bo to slo naprej in prislo na internetno stran tako da zadrega nastane povsem po tvoji krivdi ...oz. svoji . pa lp wsem :) ne zamjrit ampak samo powem svoje mnenje.« Za tem je **Tanja** uporabnike foruma spomnila o čem teče tema pogovora in zakaj je to vprašanje sploh tako problematično kot je: »Normalno, da vsak odgovarja za svoje početje na internetu, tudi objavljanje fotografij ni nobena izjema. Tudi če nam je kasneje žal, da smo neko sliko objavili, jo bomo le stežka izbrisali. Vsi se pa moramo zavedati, da se podatki po internetu širijo s svetlobno hitrostjo, tudi fotografija dvomljive narave se lahko kaj hitro znajde nekje, kjer bi jo najmanj želeli, npr. v poštnem predalu kakega prijatelja ali celo starša ali učitelja...« **Anchy** je opomnila še na problem pretiranega razkazovanja golote mladih deklet: »Mene osebno to ne moti, me pa moti zmeraj večje razkazovanje telesa na simpatije.com, glasujzame.si, itd. Kar ne morem verjeti, da se punce tako malo spoštujeto, da se slikajo napol nage samo zato, da bi bile čim višje v lestvici. To bi morali odpraviti, saj je veliko takih deklet mladoletnih.« Čez nekaj časa ji je odgovoril uporabnik z vzdevkom **noxon**: »kr si budala« To se mi je zdelo zelo nezrelo, neprimerno predvsem pa poniževalno. Do sedaj sem dobila občutek, da uporabniki svoje odgovore utemeljijo, zaradi tega je bilo tudi branje foruma zanimivo. **Anchy** mu je na to odgovorila: »Jah, če ti tak na to gledaš...« To se mi je zdelo zelo »zrelo« dejanje, saj velikokrat na forumih opazujem, da ko se začneta dva uporabnika zmerjati potem temu ni konca in se debata razvije v popolnoma drugo smer, kot je bilo mišljeno. **Tanja** je medtem zastavila še vprašanje, če bi uporabniki objavili svoje gole fotografije, zakaj oz. zakaj ne. Tudi na to je **Anchy** podala svoje

mnenje: »Jaz svoje gole fotke niti naredla neb 🤪 Vse ma svoje meje... Če hoče svet na tak način pokazat, da sex in golota nista več tabu, pol je boljše, da to ostaneta... In ne, ne delajo si usluge... Kvečjemu jih bo družba jemala kot kurbe, kot punce, ki rade dajo, pa mislim, da lahko osebo vsak prepozna in, če bi učitelji ali pa sorodniki videli golo slikco svoje učenke/učenca oz. sorodnice/sorodnika, mislim, da bi ga tudi malo postrani gledali.« Zadnje sporočilo v tej temi je bilo objavljeno 25. marca 2008. Sporočilo je napisal uporabnik z vzdevkom **lol1eleven1eleven**, ki je zelo poenostavil problem in ga »rešil« na zelo banalen način, popolnoma brez argumentacije: »dej vi ste mal moteni sam neki jokate kaj se lahk zgodi na netu povelcte kabl iz stekerja pa bote cist varni«.

PRILOGA B: Analiza foruma - zasebnost in varnost na internetu (Omejitve glede časa, preživetega na internetu)

Zasebnost in varnost na internetu

Naslednja tematika na forumu, ki spada v kategorijo zasebnosti in varnosti na internetu je Omejitve glede časa, preživetega na internetu.

Tudi to temo je začela **Tanja** z komentarjem in vprašanjem: *»Naše najmlajše uporabnike interneta sprašujemo, koliko časa v povprečju na dan ali teden preživijo na internetu? Ali vam starši postavljajo kakšne omejitve glede časa, ki ga na internetu preživite?«* Dobila je kar nekaj podobnih odgovorov, v katerih so (predvsem) mlajši odgovarjali, da nimajo nobenih omejitev glede uporabe interneta. **Gost** ji je napisal zanimivo izjavo: *»Jz sem na netu, skor cel dan. K pridem iz šole grem takoj na net, k mam tm ful frendov, pa četamo in igramo igrce...«*

Samo eden od uporabnikov (**Mitja Belak**) je napisal, da ima omejitve, glede uporabe interneta: *»jst sm ponavad na netu ob neparnih dneh (1., 3., 5., 7. itn. dan v mesecu), zaradi omejitve od staršev (ampak se dobr obnese)«* Uporabnik **VV** pa je posredoval povezavo s spletnim mestom, kjer se dobijo te podatki, po katerih je **Tanja** spraševala: *»precej podrobnosti o skupini 10-14 let je tukaj <http://www.ris.org/i>«*

PRILOGA C: Analiza foruma - škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu (Ali je na internetu sploh kaj škodljivo?)

Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu

Tema na forumu, ki sem jo povezala z škodljivimi, nelegalnimi vsebinami na svetovnem spletu: Ali je na internetu sploh kaj škodljivo?

Tanja je začela debato z vprašanjem: *»Internet je res super in fajn. Odličen za igranje igrice, klepetanje, bloganje.... Ampak ali vam je na internetu res vse všeč? Ali vam je kdaj neprijetno, se čemu izogibate?«* Hitro je dobila neprimeren odgovor avtorja z vzdevkom **Hašiš**: *»ma vi ste dreki. ma na internetu ste vi škodljivi k take bedne strani delate«* Zanimivo se mi je zdelo, da je kar 5 uporabnikov objavilo, da so najbolj škodljive in nadležne reklame. Vsi so napisali podobno kot uporabnica **A-DIDA-S**: *»Mene tut motjo una sporočila k skoz neki se prkazujejo. Ne gre mi pa u glavo zaka so sploh iznašl viruse????????????????????«* Zatem je **KR ENA** napisala: *»INTERNET JE SUPER STVAR! DA KLEPETAMO S PRIJATLJEM IN DA IZVEMO KAKŠNO NOVICO. INTERNET PA ZATO NI DOBER KER LAHKO MI OTROCI VIDIMO NE PRIMERNE STVARI ZA NAS. VELIKO STVARI JE ŠKODLJIVIH NA INTERNETU!«* Odgovor oziroma vprašanje ji je takoj zastavila **ena druga**: *»In kaj je zate na netu škodljivo? Mene najbolj motjo pop-upi, k t skoz skačejo na ekran.«* **Katjuša** je naredila nekakšen povzetek povedanega na internetni strani, hkrati pa je tudi ponudila rešitev, s katero se lahko vsaj do določene mere zaščitimo: *»Da, reklame, ki skačejo po vsem zaslonu so izredno nadležne. So pa bolj nevarni kaki vohunski programčki, ki se brez vednosti namestijo na računalnik ali pa kaki virusi in trojanci. V vseh teh primerih pa tudi pomaga da uporabljaš čimmodernejši in čimvarnejši brskalnik - Mozilla Firefox je odlična pri obrambi pred temi nadlogami. Pa seveda obvezno je poganjat kak čimboljši protivirusni program.«*

PRILOGA Č: Analiza foruma - škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu (Primernost računalniških igrice)

Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu

Škodljive, nelegalne vsebinah na svetovnem spletu sem povezala še z temo Primernost računalniških igrice, ki se je pojavila na forumu.

Temo je začela **Tanja**: *»Računalniške igrice so dandanes med mladimi izredno popularne. Veliko staršev se boji, da nasilne igrice negativno vplivajo na vedenje mladih ter povzročajo agresivno vedenje ter zasvojenost z igranjem. Delite z nami svoje izkušnje, nasvete, kako izbrati primerne igrice za posamezno starost in kako ste s svojimi otroki rešili ta problem.«* Uporabnica z vzdevkom **Zaskrbljena mamica** ji napiše svojo izkušnjo z računalniškimi igricami ter obenem sprašuje za nasvet: *»Sem mamica 7-letnega fantka. Z računalniškimi igricami se je pred kratkim prvič srečal pri tri leta starejšemu bratrancu. Samo streljanje ter kri... A moj otrok je bil ves navdušen in želi sedaj nasilne igrice igrati tudi doma. Ker mu ne dovolim, me sedaj izsiljuje z jokom in stalno sili k bratrancu. Kaj naj storim?«* Za tem je sledilo veliko odgovorov (večinoma moških), ki zagovarjajo koristnost računalniških igrice. **Gamer** je napisal: *»igranje streljačin zagotovo ne povzroča nikakršne agresije, vedenjskih motenj, je pa to lahko na dolgi rok zasvojljiva zadeva, še posebej če gre za igranje preko interneta. puste mulcu mal veselja zaboga :) «* Tudi **urma** je podobnega mnenja: *»igranje igrice tudi streljačin pomaga "trenirati" možgane. Dokazano je tudi da igrice pomagajo oz. koristijo pri koordinaciji rok in oči. Osebno pa še nisem srečal otroka alo koga drugega ki bi mel kakšne koli motnje zaradi igranja streljačin. Sem mnenja da lahko samo pomagajo«* Uporabnik z vzdevkom **aware** (ki je aktiven tudi v drugih temah na forumu) je napisal svojo izkušnjo z igranjem računalniških igrice: *»Če bi nasilne igrice škodovale bi bil danes serijski morilec hehe... Škodit začnejo, ko jim starši tako igrice predstavijo kot škodljive. Le v redkih primerih(zaradi psihičnih motenj, slabe vzgoje maybe) pride do dejanske agresije. In bolj kot nekaj prepoveduješ otroku slabše bo. Vseeno pa mu vsaj predstaviš manj nasilne igre. Igrice dokazano izjemno pripomorejo k razvoju otroka in ob pravem pristopu ne morejo škodit.«* Še nekaj podobnih pogledov in komentarjev se zvrsti na forumu, potem pristopi k tematiki še ena mama, **mamaJ**, ki pa napiše bolj kritičen pogled na ta problem: *»Tisti ki tako prepričano trdite, da igrice niso škodljive... v normalnih mejah zagotovo ne... Toda iz čisto biloloških potreb - otrok potrebuje za normalen razvoj gibanje. Od kod otroku, ki par ur na dan preživi pred*

računalnikom (ali TV) zadosti gibanja??? In na podlagi česa takšno prepričanje o neškodljivosti? Dokaz bomo dobili šele, ko bo generacija, ki odrašča z igrkami, odrasla. Jim bo dal mar cyber svet hrano, bivališče...?» **Mitja Belak** (tudi aktiven član na ostalih temah na forumu) poda še zaključno misel na forumu in s tem se konča debata na tej temi: *»po eni strani da... Če bodo še naprej širili svoje znanje o netu in kompih, pa se zaposlil v službi kot računalničarji, potem si bodo s tem služili denar, s tem pa si bodo kupili bivališče in hrano.«*

Avtorsko pravo

Tema na forumu, ki sem jo povezala z problemom avtorskega prava je Presnemavanje filmov in glasbe z interneta.

Tanja je odprla temo z vprašanjem: *»Koliko najstnikov sploh še kupuje originalne CD-je glasbenih avtorjev oz originalne filme ter hodi v kino? Ali se ne zavedate tega, da je presnemavanje glasbe ter filmov z interneta ter izmenjavanje p2p datotek podobno kraji v "pravi" trgovini? Radovedni smo, zanima nas, zakaj je "piratstvo" tako popularno?«* **Dark ruler** ji je odgovoril: *»danes že 9 letniki dol jemlejo.js ne kupujem cd-jev.podpiram pač pirate.«* **Nina** pa je navedla svojo dilemo v zvezi s to tematiko: *»Ja,jaz kupujem originalne cdje in hodim v kino,ampak mi pa sploh ni jasno kje je meja kaj je piratstvo. Ali je že to,da s cedeja ripneš na računalnik in pošlješ prijatelju?«* Podobno meni tudi uporabnica **Katjuša**, ki je napisala precej obširno mnenje o tematiki: *»Tudi sama najraje kupim CD (kvaliteta je najboljša). Internet pa pred tem uporabim za to, da preverim, če so komadi na CD-ju dovolj dobri, da potem cd sploh kupim. Drugače pa ni dobro preveč posploševati in govoriti da je izmenjava P2P sama po sebi že piratstvo. Na internetu obstaja kar precej glasbe in filmov, ki jo lahko posto prenašate z interneta in izmenjujete (recimo tista pod licenco Creative Commons). Ne smemo pa tudi pozabiti, da je na isti način povsem legalno in celo zaželeno izmenjevati nekatere programe, na primer operacijski sistem Linux, pa brskalnik Firefox in ostale proste programe (pod licenco GPL in podobnimi).«* Uporabnik z vzdevkom **Nekdo** pa napiše, da presnemava glasbo z interneta, ter razloži vzrok za to: *»Nebi presnemavali, če bi le cene originalov bile primerne. Le zakaj so ti tako dragi? Koliko od tega res dobijo avtorji in koliko razne založbe in posredniki??? Pa kaj ko programi za PC imajo isto ceno, če jih uporabljáš doma kot pripomoček za učenje in pa tisti, ki jih uporabljajo v firmah, da služijo z njimi! Ko bo enkrat to urejeno, potem bom tudi sam proti piratstvu. Zato podpiram pirate, žal...«* Tematika o presnemavanju glasbe iz interneta je doživela »buren« odziv. **G-man** je svoje mišljenje utemeljil na 3 točkah: *»Lepo pozdravljeni, mislim, da trditev, da je piratstvo podobno kraji CD-ja, stoji na trhljih nogah. 1. "Pirati" (v 90-ih) so bili sprva tisti, ki so prodajali programe po izredno nizkih cenah v primerjavi z originali. Dandanes se je pojem pirat razširil na vsako osebo, ki si prek interneta prenese virtualno kopijo programa/glasbe/filma/igre na svoj disk. Mislim, da je to zavajajoče in je pravzaprav del kampanje, s katero skušajo korporacije*

demonizirati izmenjavo datotek, vendar hkrati s tem demonizirajo uporabnike same, s čimer se jim gotovo ne bodo prikupili. 2. Izmenjava ilegalnih datotek prek p2p programov le eksces tistega, kar je skreirala industrija in na čemer temelji: čim hitreje in čim ceneje. Sedaj je končno prišla nelojalna konkurenca, ki je vrgla iz tira stare načine distribucije tako hitro, da ni nobenemu prav jasno kako se odzvati na to. Odziv, ki naj bi bil v omejevanju pravic uporabe legalnih kopij (DRM) zame ni pravilen in pravzaprav je CD s tako zaščito toliko uporaben kot npr. avto, ki teče na Petrolov bencin, na OMV-jev pa ne. 3. Ljudje smo po večini pošteni in sosedu ne bomo šli krast jabolk. Za to, da na Kitajskem delajo delavci v nemogočih razmerah, da imamo mi poceni superge, se ne počutimo nič krivi. In zato lahko snamemo mp3 iz interneta, ne bomo ga šli ukrast v trgovino. (tudi) Tema se reče globalizacija.«

Presnemavanje filmov in glasbe z interneta se je razvila v zelo »burno« in kjub temu dobro argumentirano debato. Zanimivo je, da je bila tema odprta na forumu za najstnike. Menim, da lahko iz pisanja udeležencev na forumu opazimo, da so se v razpravo vključili tudi nekoliko starejši uporabniki foruma. **Uroš** je podal zelo dobro argumentirano mnenje in njegov pogled na problematiko: »Lep pozdrav! Sicer se strinjam z G-manom, vendar pa se predvsem zadnje čase precej vzdržujem nelegalne dolvleke ipd., in programski opremi raje iščem brezplačne alternative, ostalo pa postopoma registriram. Na področju filmske in pa glasbene industrije pa je to malo težje. Nimam prevelikega interesa za pomilovanja vredno komercialno produkcijo, filmi, knjige in pa glasba, ki pa so mi všeč, pa so žal v Sloveniji pogostokrat še nedosegljivi. In tudi še nimam svoje kreditne kartice (tudi starša je nimata), da bi lahko prek spleta kupoval v tujini. Zato je to včasih edini način, vendar pa upam da se bodo sčasoma tudi v Sloveniji razvili podobni načini distribucije kot so že v tujini in pa predvsem da se na področju prodaje izloči kakšen nepotreben posredniški člen, in tako večji delež cene izdelka dobi avtor, sočasno pa se cena izdelka tudi precej zniža (ne zdi se mi smiselno za enega ali dva dobra komada plačevati 3500Sit za glasbeni cd). Apple in podobni so že krenili v pravo smer. Na splošno pa s prikazovanjem posledic t.i. "piratstva" močno pre tirava. Medtem ko spletni prodajni servisi iz leta v leto beležijo enormne poraste prodaje, se založbe pritožujejo zaradi rekordnih izgub (čeprav vsakdo ve, da bi si v primeru, da bi plačal prek P2P servisov pridobljeno robo, lastil max. le kakih 5-10% le-te, in si ne bi vsak teden kupil par novih DVD filmov in glasbenih cd-jev). Tu pa smo lahko priča tudi zelo zanimivemu pojavu, in sicer sem nedolgo nazaj bral kako se združenja severno-ameriških založb na vse pretege trudijo izdati sodni poziv čim večim P2P piratom, medtem ko se avtorji del združujejo proti temu ravnanju. In tako se človek zamisli, da to ni le boj za avtorske pravice, ampak mogoče tudi precej profitno početje. Skratka mislim, da

si avtorji zaslužijo vsakega tolarja, vendar pa menim, da so cene za naše območje še vedno preveč zasoljene, in pa res bi bilo pametno programsko opremo ločiti na komercialne in pa zasebne različice, ter slednje ponuditi po razumnejši ceni.« **Dark** se je vključil v debato kar 3 mesece kasneje in opozoril še na en problem: »Nekatere zaščite so še slabše kot pa samo presnemavanje. Tak primer si je dovolil SONY. Sploh pa je veliko odprtokodnih programov boljših od tistih plačljivih. Glede P2P networka. Kot primer: kot slovenec v naši državi ne more gledati novih delov stargate serije. Ogleдам si jih lahko le če si jih z neta potegnem s pomočjo P2P programov. Sem na ta način komu naredil škodo? Nisem, ker si tega na legalen način sploh ne morem ogledati. Tudi če imam denar in bi plačal enostavno ne morem in takih stvari je veliko. Tako da bi prepovedal samo kopiranje slovenskih proizvodov, tiste tuje od katerih pa jih več kot polovico sploh ne moremo dobiti po legalni poti bi pa absolutno dovolil piratske. Se kdo vpraša koliko denarja ta združenja kot je RIAA porabijo za sojenje? To pomeni da imajo dovolj denarja tudi za take stvari. To je kapital in hoče še več denarja.« **Gost** je podal popolnoma neprimerno izjavo: »EJ TIST K KUPUJE ORIGINAL JE DEGEN KRETENSKI... USE LAHK DOBI ZASTONJ ŽE 1 MESC PREDN STVAR IZIDE V SLOVENIJI« Bila sem prijetno presenečena, sej so to izjavo ostali uporabniki popolnoma ignorirali in se naprej pogovarjali (na primeren) način. Če bi se spustili na raven uporabnika, ki je napisal to izjavo, bi se debata preusmerila v popolnoma drugo smer. Tako je uporabnica **deejane** napisala: »A potem so tudi avtomobilski servisi, ki ponujajo pol cenejše avto-dele za razliko od originalnih kraja? Dejstvo je, da se pač muzka in filmi "skidajo z neta". Če bi bila jst avtor, bi portalom sama ponudila svoje izdelke za ustrezno nadomestilo. Vse se da, samo razmišljat je treba« Za zaključek te teme na forumu pa je **somebody** izpostavil(a) dilemo, ki jo ima v pogledu na presnemavanje glasbe z interneta: »piratstvo...kot vedno imam 2 mnenji pz sm 1/2 za in 1/2 proti .res je da ce cdji ne bi bili tako dragi ne bi bilo tako številnega piratstva. in točno tako kot je ze eden prej v forumu omenu : kje je sploh meja da se zacne piratstvo ? pa lp wsem :)«

PRILOGA E: Analiza foruma – avtorsko pravo (Odgovornost)

Avtorsko pravo

Tema na forumu, ki sem jo povezala z problemom avtorskega prava je Odgovornost.

Tema je bila objavljena 15. junija 2006 ob 13: 45. Objavil jo je uporabnik z vzdevkom **carli**. Objavljena so bila le 4 sporočila, zato lahko napišem, da je bilo glede na to veliko ogledov te teme, kar 2705. **Carli** je zastavil vprašanje: *»Rabil bi odgovore na par vprašanj, v zvezi z kazensko odgovornostjo za objavljene prispevke na internetni strani! Zanima me kdo odgovarja PRAVNO za zlonamerno pisanje na FORUMU ... Naprimer da nekdo žali drugega, oziroma se drugi počuti zaradi pisanja užaljen..... Ali je to UREDNIK ... LASTNIK STREŽNIKA ali PISEC?«* Odgovor na svoje vprašanje je **carli** dobil en dan kasneje, odgovoril mu je **Matej Kovačič**: *»Glede na to, da v slovenskem kazenskem pravu ne poznamo objektivne odgovornosti, za pisanje na forumu ne more odgovarjati nihče drug, kot le tisti, ki je stvar pisal. Lastnik strežnika v nobenem primeru ne, prav tako tudi ne moderator. Mimogrede - v Sloveniji smo že imeli prvi primer obsodbe zaradi sovražnega govora na internetu. Šlo je za pisanje na spletni forum. Obsojen je bil pisec, ne pa lastnik strežnika ali moderator. Več o zadevi si lahko preberete na <http://www.slo-tech.>«* **Jelenček** je prosila za nasvet: *»pozdravljeni! prosila bi za nasvet glede upporabe interneta... in sicer je problem ta da bivši fant od moje sestre na precej popularni javni strani piše blog z navedbo pravih imen, dogodkov in slik, ter dejansko pere njuno umazano perilo v javnosti, najbrž zaradi lastne čustvene stiske. mene to moti, ker take stvari sploh nimajo kaj delat na internetu in bi lahko vsaj imena zamenjal ter izpustil objavo slik. sama pa ne vem kaj naredit in kako reagirat, da nebi situacije še poslabšala. ne odgovarjam mu ker nočem tako še razpihovati žerjavice in sploh ker bi mu bilo to všeč in bi ga še bolj spodbudilo. tudi drugače nimava kakšnega stika. ali lahko sploh kaj naredim?«*

Tehnični vidiki (zaščita)

Tema na forumu, ki sem jo povezala z tehničnem vidikom (varnostjo) je Omejitev dostopa do neprimernih vsebin.

Tanja je začela temo na forumu z trditvijo ter z postavljenim vprašanjem: »*Otrokom bi morali omejiti dostop do tistih vsebin na internetu, ki zanje niso primerne*«. *Ali se strinjate s to trditvijo? Katere spletne vsebine se vam osebno zdijo najbolj škodljive? Zanima nas vaše mnenje. Hvala za sodelovanje!*« **Mitja Beljak** je dva meseca kasneje odgovoril: »*Se ne strinjam, to bi pomenilo totalno cenzuro, sicer res, da nej bi res starši preprečili gledanje porničov vendar naj imajo vsaj nekaj svobode, ali bi bilo res odveč, če bi otrok spoznal realnost interneta?*« Tudi uporabnica **urma** je podala podoben pogled na to tematiko: »*Kako pa smo lahko prepričani da bo gledanje pornografije in nasilja na internetu otroku škodilo. Na koncu se bo s tem vseeno srečal če ne na internetu pa v realnem življenju (s tem mislim nasilje). Kako mu bomo pa preprečili to? Mislim da je bolje da so otroci seznanjeni oziroma jim ni prepovedano gledati tega (prepovedan sadež je najboljši)*«. Presenečena sem bila nad tako »svobodomiselnost« gledanje na zelo pereč problem, ki ga je zelo težko preprečiti. Tudi **aware** je podal podoben pogled: »*Se strinjam, da to otrokom postavljaš iluzije o svetu in slej ali prej bodo trčili ob pravi svet in prišlo bo do zmede. Otroku se nekaj ne prepoveduje, ampak se mu razloži, zakaj to ni dobro. Porniče po pa prej ali slej videl pr kakemu prijatelju in kolker vem je sex neki popolnoma normalnega. Omejil bi dostop le do strani v stilu rotten in podobno*«. Uporabnica z vzdevkom **nekdo** pa je zelo kritično opozorila še na druge probleme, ki jih njej predstavlja internet in neprimerne vsebine: »*Zanimivo kolk se plete pogovor okrog teh škodljivih vsebinah na internetu a nikjer nisem zasledila, da bi kdorkoli omenil stran kakor je npr. <http://users.volja.net/cannabixxx/> kjer so nasveti za gojenje marihuane! Zelo me čudi, da se ob porastu uživanja drog v sloveniji, nobenemu ne zdijo take vsebine zaskrbljujoče! Ko sem pregledovala strani kjer je omenjen kriminal na internetu, tega sploh ni omenjeno! Zakaj? Ali si pred takimi stvarmi raje zatiskamo oči kot da bi se spoprijeli s problemom?*«

PRILOGA G: Analiza foruma – tehnični vidiki (Varen internet v šoli)

Tehnični vidiki (zaščita)

Varen internet v šoli je druga tema na forumu, ki sovпада z temo o tehničnem vidiku oziroma o zaščiti na internetu.

Tanja je sprožila debato z vprašanjem: *»Ali menite, da bi morala biti varna raba interneta vključena v šolski učni program?«* Odgovoril(a) je **MaBu**: *»100% Naj se znajo zavarovati pred Viruse, če že majo luknjast OS. Na Linuxu nimam nobenih problemov. In Naj se naučijo da ni vse dobro kar po emailu pride«* **Urma** je bila podobnega mnenja, utemeljila je tudi, kaj se ji zdi pomembno, da se bi naučili: *»Mislím da bi morala biti to prva lekcijo ki bi jo vzeli. Da bodo informirani kaj sploh so virusi, črvi itd. ter da se bodo znali zaščititi pred njimi in seveda tudi pred vdori v računalnik.«* **Uporabnik** pa je opozoril še na nekaj problemov ter zaključil temo na forumu z strinjanjem s predhodnimi izjavami: *»Ja, menim, da bi morali otroke poučiti tudi o tem. Že v popodanskem varstvu so 1. in 2.razred devetletke na računalnikih in starejši učenci jih učijo, kako priti do spletnih strani, kjer so nahajajo slečene ženske, pa nihče tega ne nadzoruje, niti se ne pogovarja o tem!«*

PRILOGA H: Dokazilo, da sem izvedla intervjuje na Osnovni šoli Ig

Osnovna šola Ig
Troštova ulica 24
1292 Ig
Telefon: 01 2802 340

Zadeva: Intervjuvanje učencev na Osnovni šoli Ig

Na Osnovni šoli Ig potrjujemo, da je študentka *Fakultete za družbene vede*, Sara Živković 27. marca 2008 po predhodnem dogovoru z ravnateljico mag. Stanislavo Rebolj, na naši šoli intervjuvala učence tretjega razreda ter učence osmega razreda. Vsi podatki, dobljeni z intervjuji bodo uporabljeni izključno v raziskovalni namen diplomskega dela *Računalniška tehnologija v očeh mladih uporabnikov*. Sara Živković se je zavezala, da ne bo uporabila imen učencev ter njihovih fotografij.

Stanislava Rebolj

Ig, 27. marec 2008

PRILOGA I: Dopis, ki sem ga napisala za ravnateljico Osnovne šole Ig

Zadeva: Intervjuvanje učencev na Osnovni šoli Ig

Moje ime je Sara Živković in sem študentka *Fakultete za družbene vede*, univerzitetni program komunikologija, teoretsko metodološka smer (izbirna skupina: medijske in komunikacijske študije). Pišem diplomsko delo z naslovom *Računalniška tehnologija v očeh mladih uporabnikov*, pod mentorstvom doc. dr. Tanje Oblak Črnič. V diplomskem delu želim raziskati, kako otroci in mladostniki uporabljajo internet in v kakšni meri so seznanjeni z nevarnostmi na internetu ter kakšno je njihovo mnenje o njem. Ali so otroci preveč samozavestni, ko se spopadajo z internetnimi tveganji? Jim starši lahko zaupajo? Ali vedo, kje je meja med varnim in nevarnim? V ta namen bom naredila poglobljene intervjuje z učenci. Po predhodnem posvetovanju z mentorico doc. dr. Tanjo Oblak Črnič sem se odločila, da bom izvedla intervju v dveh skupinah. Najprej s petimi mlajšimi učenci (3. razred), nato pa še s petimi starejšimi učenci (8. razred). Tako bom lahko ugotovila, ali se s starostjo pojmovanje interneta spreminja, ter na kakšen način. Vse podatke, ki jih bom dobila z intervjuji bom uporabila izključno v raziskovalni namen mojega diplomskega dela. Zavežujem se, da ne bom uporabila imen učencev ter njihovih fotografij.

Zahvaljujem se ravnateljici Osnovne šole Ig, mag. Stanislavi Rebolj za dovoljenje za izvedbo intervjujev ter prijaznost!

Ljubljana, 27. marec 2008

PRILOGA J: Vprašanja, ki sem jih zastavila učencem med intervjujem

1. sklop: Splošni podatki o uporabi interneta

*Spol in starost (razred):

*Podatki o družini (koliko računalnikov imate doma, kaj delata starša, imaš brate, sestre ...):

*Uporaba interneta (ali uporabljaš internet, koliko časa ga že uporabljaš, kdo te je seznanil z njim, za kaj ga uporabljaš):

2. sklop: Zasebnost in varnost na internetu

*Ali objavljaš svoje slike na internetu? Kaj misliš o tem?

*Koliko časa si na internetu (ur na dan)? Ali ti starši postavijo kakšne omejitve glede tega, koliko časa si lahko na internetu?

3. sklop: Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu

*Ali se ti zdi, da je na internetu kaj škodljivega? (Virusi, vohunski programi, neprimerne vsebine ...)

*Ali igraš računalniške igrice? Kako se ob tem počutiš? Kaj starši rečejo, ko igraš igrice?

4. sklop: Avtorsko pravo

*Ali snemaš filme in glasbo z interneta? Ali veš da se tega ne sme početi? Zakaj to delaš?

*Ali se ti zdijo vse informacije, ki jih najdeš na internetu resnične?

5. sklop: Tehnični vidiki (zaščita)

*Katere vsebine na internetu se ti zdijo najbolj neprimerne? Ali te starši nadzorujejo, ko si na internetu?

*Ali meniš, da bi se morali v šoli učiti o tem, kako varno uporabljati internet?

PRILOGA K: Intervju 1 (učenka 3. razreda)

1. sklop: Splošni podatki o uporabi interneta

*Spol in starost (razred): ž. spol, 8 let, 3. razred

*Podatki o družini (koliko računalnikov imate doma, kaj delata starša, imaš brate, sestre ...):
»Imam 1 bratca, pa je še dojenček, star je 2 leti. Doma ima mami, ati in jaz svoj mobilni, samo Aljaž ga nima (bratec). Imamo 1 računalnik, pa v kleti enga ki ne dela. Ati veže knjige, mami pa v službo hodi pomagat tistim ljudem, ki so na vozičku.«

*Uporaba interneta (ali uporabljaš internet, koliko časa ga že uporabljaš, kdo te je seznanil z njim, za kaj ga uporabljaš): »Ja, že sama znam uporabljati internet, zdej me je teta naučila, grem na googla in tam napišem otroške igralne igrice in tm igram kar je.«

2. sklop: Zasebnost in varnost na internetu

*Ali objavljaš svoje slike na internetu? Kaj misliš o tem? »Enkrat sm poslala slike iz piknika k smo ga meli doma sestrični po mejlu. Sama še nisem znala, pa mi je ati pomagal. Pa si nism zapomnila točno. Nebi pošiljala svoje slike kr okoli, ker me je strah, da bi kdo mojo glavo na nago babo nalepil. (hilitanje)«

*Koliko časa si na internetu (ur na dan)? Ali ti starši postavijo kakšne omejitve glede tega, koliko časa si lahko na internetu? »Moram mamico vprašati, če grem lahko na internet, če sem pridna grem lahko, drugače pa ne. Včasih sem lahko tudi eno uro na internetu.«

3. sklop: Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu

*Ali se ti zdi, da je na internetu kaj škodljivega? (Virusi, vohunski programi, neprimerne vsebine ...) »Kakšne čudne slike, seks (hilitanje). Samo to jaz ne najdem sama, ampak kar samo ven skače. Sem mamici pokazala enkrat to, pa je rekla, da ne smem tega iskat ker je nevarno.«

*Ali igraš računalniške igrice? Kako se ob tem počutiš? Kaj starši rečejo, ko igraš igrice?

»Ja, tiste na najdižu, ko vpišem zabavne igre, starši mi dovolijo, najrajše mam eno k barbiki streljaš, pa jim pol glava odpade (hihitanje). Komi čakam, da pridem iz šole pa to špilam.«

4. sklop: Avtorsko pravo

**Ali snemaš filme in glasbo z interneta? Ali veš da se tega ne sme početi? Zakaj to delaš?*

»Teta mi dol snema risanke pa pesmice. Ati mi je rekel, da to ne smeva delat, ampak teta dovoli, k ni atija zraven.«

** Ali se ti zdijo vse informacije, ki jih najdeš na internetu resnične? »Ne vse, treba je še koga drugega vprašat je rekla teta.«*

5. sklop: Tehnični vidiki (zaščita)

**Katere vsebine na internetu se ti zdijo najbolj neprimerne? Ali te starši nadzorujejo, ko si na internetu? »Lahko bi kdo o meni kaj napisal pa ne bi bilo res, pa bi vsi mislili da je res. Pa ni prav, da seks otroci gledajo. Včasih ati pa mami kaj pogledata kaj delam, samo ne skos.«*

**Ali meniš, da bi se morali v šoli učiti o tem, kako varno uporabljati internet? »Učiteljica nikoli ne pove nič o internetu. Ja ja, bilo bi mi všeč če bi se učili internet pa matematike ne, bi več vedela pa več znala o internetu.«*

PRILOGA L: Intervju 2 (učenec 3. razreda)

1. sklop: Splošni podatki o uporabi interneta

*Spol in starost (razred): *m. spol, 8 let, 3. razred*

*Podatki o družini (koliko računalnikov imate doma, kaj delata starša, imaš brate, sestre ...):

»Mlajšega bratca, ki je star 7 let, imamo 2 računalnika, vsi imamo mobitel, tudi jaz pa bratec. Mami dela na zdravstvenem inšpektoratu, oči pa mala zid.«

*Uporaba interneta (ali uporabljaš internet, koliko časa ga že uporabljaš, kdo te je seznanil z njim, za kaj ga uporabljaš): *»Internet imamo že od vrtca, največ uporabljam google, najdi.si, miniclip, uporabljam ga za igrice igrat pa za šolo pa za pogovarjat se z mojo punco po mejlu.«*

2. sklop: Zasebnost in varnost na internetu

*Ali objavljaš svoje slike na internetu? Kaj misliš o tem? *»Ja, ma miniclipu. Blo bi zlo grdo, če bi kdo mojo sliko spremenil. Tega nebi jaz nikoli naredil. Pa pošiljam puncici po mejlu slike pa ona meni.«*

*Koliko časa si na internetu (ur na dan)? Ali ti starši postavijo kakšne omejitve glede tega, koliko časa si lahko na internetu? *»Ja jaz sem pa vsak dan 4 ure na internetu. Samo včasih, ko tepem brata ne smem ene 3 dni nč na računalnik, pa je doučas.«*

3. sklop: Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu

*Ali se ti zdi, da je na internetu kaj škodljivega? (Virusi, vohunski programi, neprimerne vsebine ...) *»Virusi mi grejo na živce, ker pol ne morem igrat igrice, samo pol pa zbrišem igrico pa uporabim antivirus pa pol spet dam igrico gor.«*

*Ali igraš računalniške igrice? Kako se ob tem počutiš? Kaj starši rečejo, ko igraš igrice?

»Najraj špilam Fifo 2007, Pink panterja, Nindža želve, akardne igrice, pa strelske pa zabavne. Včasih komi čakam da grem na igrico, ko pa sem zaspan se mi pa sploh ne da, pa grem rajš spat. Oči mi vedno pusti igrat vse.«

4. sklop: Avtorsko pravo

*Ali snemaš filme in glasbo z interneta? Ali veš da se tega ne sme početi? Zakaj to delaš?

»Sam posnamem filme na DVD, na E-Mule pa muziko dol vlečem, k jo je res veliko. Sam znam, me je mami naučila. Mi je mami povedala, da se tega ne sme delat, sam sej jst tega na dam dol iz interneta, ampak samo sebi posnemem, pol pa pustim za druge gor, tako da to ni nič narobe, ker majo tud drugi pol to.«

* Ali se ti zdijo vse informacije, ki jih najdeš na internetu resnične? *»Neki je res, neki pa ne. Če piše kej čudnega, pol ne verjamem. Tko k enkrat, ko je pisal, da je en človek skočil z helikopterja brez padala pa mu ni nč blo. To si kr neki zmislijo.«*

5. sklop: Tehnični vidiki (zaščita)

*Katere vsebine na internetu se ti zdijo najbolj neprimerne? Ali te starši nadzorujejo, ko si na internetu? *»Ko sm neki špilov pa se je vmes pokazal nek kvadrateg pa sm kliknu not se je nek seks pojavu. Pa je mami pršla, pa je rekla kaj to gledam, pa mi je blo nerodno, sam sm samo čist malo to pogledov, pol pa ne več.«*

*Ali meniš, da bi se morali v šoli učiti o tem, kako varno uporabljati internet?

»V računalniškem krožku nam je učiteljica rekla da moramo paziti, ko smo na internetu in da ne smemo nič klikniti, če ne poznamo. Bi blo fajn, če bi imeli predmet, kjer bi na računalnike delal, pa na internetu bili.«

PRILOGA M: Intervju 3 (učenka 3. razreda)

1. sklop: Splošni podatki o uporabi interneta

*Spol in starost (razred): *ž. spol, 9 let, 3. razred*

*Podatki o družini (koliko računalnikov imate doma, kaj delata starša, imaš brate, sestre ...):

»Imam 1 sestrico, brata in polbrata. Sestra je stara 15 let, brat 3 leta, polbrat pa 20 let. Imamo 1 računalnik. Mamica je tajnica, oči pa dela nekaj v zvezi z bagri.«

*Uporaba interneta (ali uporabljaš internet, koliko časa ga že uporabljaš, kdo te je seznanil z njim, za kaj ga uporabljaš): *»Internet imamo, ko sem bila že v prvem razredu, bi mi bilo doukčas, če ga ne bi mela več. Največ poslušam muziko, pa igrice igram pa slike na googlu iščem.«*

2. sklop: Zasebnost in varnost na internetu

*Ali objavljaš svoje slike na internetu? Kaj misliš o tem? *»Ne poznam tega, da lahko sliko svojo daš na internet.«*

*Koliko časa si na internetu (ur na dan)? Ali ti starši postavijo kakšne omejitve glede tega, koliko časa si lahko na internetu? *»Lahko sem samo pol ure na dan, samo ob petkih pa sem lahko več, samo mi sestra ne pusti, ker hoče ona skos neki delat.«*

3. sklop: Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu

*Ali se ti zdi, da je na internetu kaj škodljivega? (Virusi, vohunski programi, neprimerne vsebine ...) *»Gledam spote na youtube in google video pa so vedno neke nage babe, pa pol nočem tega gledat, k mi mami ne bo pustila več sama da sem na internetu. Za otroke bi mogli bit brez tega.«*

*Ali igraš računalniške igrice? Kako se ob tem počutiš? Kaj starši rečejo, ko igraš igrice?

»Komaj čakam, da pridem domov, pa da lahko igram igrice. Najdem jih na googlu, zabavne igrice, mami pa oči nč ne rečeta.«

4. sklop: Avtorsko pravo

*Ali snemaš filme in glasbo z interneta? Ali veš da se tega ne sme početi? Zakaj to delaš?

»Ne znam.«

* Ali se ti zdijo vse informacije, ki jih najdeš na internetu resnične? *»Ja, ker tudi sestra za šolo vse na internetu prebere, tako da je res.«*

5. sklop: Tehnični vidiki (zaščita)

*Katere vsebine na internetu se ti zdijo najbolj neprimerne? Ali te starši nadzorujejo, ko si na internetu? *»Ko mami kaj dela pa pol grem na internet pa se vse zapre, pa je pol name huda. Pa čeprav nisem nič kriva, ker se samo vse zapre. Lahko sem sama na internetu.«*

*Ali meniš, da bi se morali v šoli učiti o tem, kako varno uporabljati internet? *»Ja bi blo fino, ker bi se veliko naučili pa bi znali vse. Učiteljica nič ne govori o internetu.«*

PRILOGA N: Intervju 4 (učenec 3. razreda)

1. sklop: Splošni podatki o uporabi interneta

*Spol in starost (razred): *m. spol, 8 let, 3. razred*

*Podatki o družini (koliko računalnikov imate doma, kaj delata starša, imaš brate, sestre ...):

»Imam dve sestri, pa sta starejši kot sem jaz. Imamo 2 računalnika. Ne vem, kaj delata mami pa oči.«

*Uporaba interneta (ali uporabljaš internet, koliko časa ga že uporabljaš, kdo te je seznanil z njim, za kaj ga uporabljaš): *»Internet sem znal delat, že ko sem bil v vrtcu. Sam znam igrat igrce pa vse najdt, pa najdem vse od muzike na internetu. Za šolo mi pa za referate sestra pomaga.«*

2. sklop: Zasebnost in varnost na internetu

*Ali objavljaš svoje slike na internetu? Kaj misliš o tem? *»Sestri imata svoje slike na Glasuj zame, jaz pa nikoli ne bom dal svoje slike, ker sem videl da lahko ti čist spremenijo obraz pa pol čist čudn zgledaš, pa to vsi vidjo.«*

*Koliko časa si na internetu (ur na dan)? Ali ti starši postavijo kakšne omejitve glede tega, koliko časa si lahko na internetu? *»Lahko sem skos na internetu, vsak dan eno ali pa 2 uri če mi je dolgčas, če pa mami nagajam pa sploh ne smem bit na internetu nič.«*

3. sklop: Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu

*Ali se ti zdi, da je na internetu kaj škodljivega? (Virusi, vohunski progarami, neprimerne vsebine ...) *»Ja, čudne slike (hitanje). Take nage babe, k to ni za otroke. Pa že velikrat sem mogu računalnik resetirat ker je vse blo zmrznen, ker ne vem kaj se je zgodl.«*

*Ali igraš računalniške igrice? Kako se ob tem počutiš? Kaj starši rečejo, ko igraš igrice?

»Jaaaaa!!! Pa oči tud igra igrce, sam on ni zato, ga vedno premagam, pol pa je tečen. Igrava z očitom take za strelat igrce.«

4. sklop: Avtorsko pravo

*Ali snemaš filme in glasbo z interneta? Ali veš da se tega ne sme početi? Zakaj to delaš?

»Ja, downloadam risanke pa muziko, pa zdej sm x-file dol zvleku, ker sm to rabu da je ena igrca delala.«

* Ali se ti zdijo vse informacije, ki jih najdeš na internetu resnične?

»Ne, zato ker enkrat internet dela, pol pa ne dela, tako da ni vse u redu z internetom.«

5. sklop: Tehnični vidiki (zaščita)

*Katere vsebine na internetu se ti zdijo najbolj neprimerne? Ali te starši nadzorujejo, ko si na internetu? *»Ne vem, ampak če ne dela dam refreš, pa pol spet dela. Mami pa oči gledata televizijo, pa ne vejo kaj jst delam.«*

*Ali meniš, da bi se morali v šoli učiti o tem, kako varno uporabljati internet? *»Ja to bi blo fajn, ker ne zna MSN naštimat, pa sestri nočta pomagat, pa bi lahko se to v šoli naučil. Ne, učiteljica ne ve nič o internetu.«*

PRILOGA O: Intervju 5 (učenka 3. razreda)

1. sklop: Splošni podatki o uporabi interneta

*Spol in starost (razred): *ž. spol, 8 let, 3. razred*

*Podatki o družini (koliko računalnikov imate doma, kaj delata starša, imaš brate, sestre ...):

»Doma imamo 1 računalnik, sestra je stara 20 let, imam tudi jaz mobilni, samo oči ga nima. Oči nima službe, ker ima poškodovano roko, mami pa je čistilka.«

*Uporaba interneta (ali uporabljaš internet, koliko časa ga že uporabljaš, kdo te je seznanil z njim, za kaj ga uporabljaš): *»Že v 2. razredu sem znala na internetu iskat stvari. Jaz pa učim očita, k me vedno sprašuje pa kako ti znaš? Pa mu pol vse pokažem, pa vsak dan, ker skos pozabi stvari. Vedno iščem obnove serij ko so na tv, tako da prva vem, kaj se bo zgodilo, pa lahko v šoli vsem povem, pa noben ne ve, kako sem to vedla (hilitanje).«*

2. sklop: Zasebnost in varnost na internetu

*Ali objavljaš svoje slike na internetu? Kaj misliš o tem? *»Ne znam poslat slike.«*

*Koliko časa si na internetu (ur na dan)? Ali ti starši postavijo kakšne omejitve glede tega, koliko časa si lahko na internetu? *»Vsak dan sem lahko dve uri na internetu, samo mami reče da sem lahko na internetu 2 uri, pa pol ne gleda na uro, pa ne ve kok časa sem, pa pol kr enkrat ponori, ko vidi da sem predolgo na internetu.«*

3. sklop: Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu

*Ali se ti zdi, da je na internetu kaj škodljivega? (Virusi, vohunski programi, neprimerne vsebine ...) *»Ko sem iskala mojo najljubšo pevko Seko pa so ven prišle slike seks, pa me je bilo sram, da ne bi oči vidu, ker bi znoru.«*

*Ali igraš računalniške igrice? Kako se ob tem počutiš? Kaj starši rečejo, ko igraš igrice?

»Ja, najraj mam tisto, ko prodajaš kruh. Najdla sem jo na najdi.si, pa sem napisala zabavne igrice pa sem najdla. Oči mi ni pustil enkrat igrat, pa sem mu rekla, da ga kliče sosed, pa je šel vn, pa sem ga zaklenila vn iz stanovanja, pa sem igrala igrico, samo je tolkel po vratih, pa sem odprla, pa me je natepel.«

4. sklop: Avtorsko pravo

*Ali snemaš filme in glasbo z interneta? Ali veš da se tega ne sme početi? Zakaj to delaš?

»Ja, nadaljevanko Rebelde znam sama dat na računalnik. Nisem vedela, da se tega ne sme delat, samo bom vseeno, ko mi bo dolgčas.«

* Ali se ti zdijo vse informacije, ki jih najdeš na internetu resnične?

»Ja.«

5. sklop: Tehnični vidiki (zaščita)

*Katere vsebine na internetu se ti zdijo najbolj neprimerne? Ali te starši nadzorujejo, ko si na internetu? *»Oči hoče skos gledat, kaj ona dela na internetu. Ja enkrat mi je en iz Italije poslal sliko kako seksajo, pa je oči videl, pa je rekla, da bo šel v Italijo in ga bo razbil. Seks bi moral biti skrit.«*

*Ali meniš, da bi se morali v šoli učiti o tem, kako varno uporabljati internet? *»Ja, ker bi zvedli kaj pametnega, pa da bi nam povedali kaj lahko delamo, pa kaj ne smemo.«*

PRILOGA P: Intervju 6 (učenec 3. razreda)

1. sklop: Splošni podatki o uporabi interneta

**Spol in starost (razred): m. spol, 8 let, 3. razred*

**Podatki o družini (koliko računalnikov imate doma, kaj delata starša, imaš brate, sestre ...):*

»Nimam sestre pa brata, imamo doma 1 računalnik, mami je v službi za čistila, oči pa dela neki z bojlerji.«

**Uporaba interneta (ali uporabljaš internet, koliko časa ga že uporabljaš, kdo te je seznanil z njim, za kaj ga uporabljaš): »V tretjem razredu smo dobili internet, mami mi pomaga ko delam referat za šolo, čisto sam pa znam najti igrice, na googlu, pa najdiju vpišem igrice, pa igram.«*

2. sklop: Zasebnost in varnost na internetu

**Ali objavljaš svoje slike na internetu? Kaj misliš o tem? »Ja, dal sem sliko na avdicija.com, ker upam, da me bodo spet zbrali za reklamo za Mobitel.«*

**Koliko časa si na internetu (ur na dan)? Ali ti starši postavijo kakšne omejitve glede tega, koliko časa si lahko na internetu? »Na internet grem dvakrat ali pa trikrat na teden, ker se ponavadi kae na računalniku zadržim, ker imam tam boljše igrice. Če se učim, pa ne nagajam, potem lahko delam kar hočem, drugače pa ne smem na računalnik.«*

3. sklop: Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu

**Ali se ti zdi, da je na internetu kaj škodljivega? (Virusi, vohunski programi, neprimerne vsebine ...) »Ne vem, oči neki govori, da bojo virusi pojedli računalnik, ampak to se kr neki zmišljuje, ker ne morejo kar računalnika pojedst.«*

**Ali igraš računalniške igrice? Kako se ob tem počutiš? Kaj starši rečejo, ko igraš igrice?*

»Ja. Take, k se streljam, al pa kuham, pa kej k skačeš, Battlefield, Dawn of War (pa napiši da je dvojni v), Pink panter, pa še velik jih igram. Najprej se moram mal učit, pol pa lahko igram igrice.«

4. sklop: Avtorsko pravo

*Ali snemaš filme in glasbo z interneta? Ali veš da se tega ne sme početi? Zakaj to delaš?

»Bratranec mi je pokazal, kako se to dela, pa sem si sam posnel Alvin in veveričke, pa iz E-Mule tud že znam muziko dol snet pa poslušat. Nisem vedel, da se tega ne sme početi, ker vsi to delajo.«

* Ali se ti zdijo vse informacije, ki jih najdeš na internetu resnične?

»Ne, ker kar letijo na internetu pa to vsak pruček ve, da ni res.«

5. sklop: Tehnični vidiki (zaščita)

*Katere vsebine na internetu se ti zdijo najbolj neprimerne? Ali te starši nadzorujejo, ko si na internetu? *»Ko sem nekaj delal se je kar neko pivo pokazalo, pa ne vem zakaj. Starši velikokrat pogledajo kaj delam na internetu.«*

*Ali meniš, da bi se morali v šoli učiti o tem, kako varno uporabljati internet? *»Hodim v računalniški krožek, pa se učimo o računalnikih, o internetu pa ne veliko.«*

PRILOGA R: Intervju 7 (učenka 8. razreda)

1. sklop: Splošni podatki o uporabi interneta

*Spol in starost (razred): *ž. spol, 13 let, 8 razred*

*Podatki o družini (koliko računalnikov imate doma, kaj delata starša, imaš brate, sestre ...):

»Imam 1 starejšega brata, 25 let. Doma imamo vsi mobitele, imamo 4 računalnike, od tega 1 uporablja samo brat, ga ne sem uporabljan noben drug. Oči je električar, mami pa tajnica.«

*Uporaba interneta (ali uporabljaš internet, koliko časa ga že uporabljaš, kdo te je seznanil z njim, za kaj ga uporabljaš): *»Ko sem bila stara približno 8 let mi je brat pokazal kaj lahko delam na internetu. Sedaj ga večinoma uporabljam za gledanje smešnih spotov na youtube ter za iskanje bibliografij znanih pevcev, ker me to res zanima. Aja, pa ne smem pozabit. Za šolo tudi veliko uporabljam internet, saj učitelji to skoraj zahtevajo od nas.«*

2. sklop: Zasebnost in varnost na internetu

*Ali objavljaš svoje slike na internetu? Kaj misliš o tem? *»Ne, sem proti pošiljanju mojih fotk, na MSNju imam sliko mojega psa, sebe nebi nikoli objavila. Če bi me nekdo želel videti bi prej uporabila spletno kamero, kot pa da bi mu poslala fotko.«*

*Koliko časa si na internetu (ur na dan)? Ali ti starši postavijo kakšne omejitve glede tega, koliko časa si lahko na internetu? *»Približno 1 do 2 uri na dan sem na računalniku, ubistvu sem toliko časa tudi prijavljena na internet, samo to še ne pomeni, da ga uporabljam vseskozi. Vedno, ko se usedem za komp prižgem internetni radio. Doma mi ne postavljajo mej, razen če dobim slabo oceno, mi malo morijo, drugače pa ni hudega. Včasih oči pogleda kaj se pogovarjam po MSNju, ampak se bolj heca, me ne kontrolira al pa kej tazga.«*

3. sklop: Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu

*Ali se ti zdi, da je na internetu kaj škodljivega? (Virusi, vohunski programi, neprimerne vsebine ...) *»Ja, se mi je že zgodil, da me je neka stvar zanimala, pa sem se mogla prijaviti, potem pa se je izkazalo, da je šlo za virus in sem morala zbrisat MSN in mejl, ker se je poslal na vse naslove, ki sem jih imela shranjene. Tako, da me je sedaj kar malo strah če naletim na kaj, česar ne poznam. Pa zoprn je k ti na mejl skos spam pošiljajo in se sploh ne morš znebit tega.«*

*Ali igraš računalniške igrice? Kako se ob tem počutiš? Kaj starši rečejo, ko igraš igrice?

»Igram Simpse, pa pasianso, več al manj tiste igrice, ko so že na računalniku. Ko sem si iz neta snela eno igrco se mi je cel komp uniču, tko da od takrat naprej nisem glih ljubiteljica igrce prek neta. Starši mi pustijo igrat igrce, ko si sama želim, tako ali tako igram sam ko mi je res dolgčas.«

4. sklop: Avtorsko pravo

*Ali snemaš filme in glasbo z interneta? Ali veš da se tega ne sme početi? Zakaj to delaš?

»Ja, downloadam iz lamwire. Kaj? To je prepovedan? Kaznivo? Ne, tega nisem vedela, pa to je tok tega, pa vsi to delajo ... Men je všeč, ker lohk res najdeš čist vse, kar te zanima. Nekateri komadi pridejo v Slovenijo na Cdju tud z polletno zamudo, na netu pa takoj dobiš kar iščeš. CD se sčasoma tko al tko uniči, pa nimaš več nč, na netu pa ni panike, posnameš pa je.«

* Ali se ti zdijo vse informacije, ki jih najdeš na internetu resnične? *»Vedno preverim na več linkih isto informacijo. Vsak lahko na netu objavlja, tako da ne moreš glih vsemu verjet. Če je pa na večih linkih isto napisano, pol pa že mislim, da drži.«*

5. sklop: Tehnični vidiki (zaščita)

*Katere vsebine na internetu se ti zdijo najbolj neprimerne? Ali te starši nadzorujejo, ko si na internetu? *»Joj, kaj se mi je zgodl Neki časa nazaj sem delala referat o siamskih mačkah. In doma smo mal glih sorodnike na obisku, pa sem se odločila da bom vmes poiskala gradivo o siamskih mačkah, pa bom pol ko grejo samo skupaj vrgla. In sem vpisala mačke v googla in je vn butnl same slike nagih žensk. In seveda me vsi sorodniki še danes hecajo na to foro. Ja to bi mogl bit malo drugače urejeno. Pa ko grema na youtube gledat kakšen videospot so zraven komadov tud vedno kakšne čudne poze, tko da me je kar sram gledat to, če nisem sama. Aha, še nekaj. Motijo me tisti okenčki ste 10.000 obiskovalec, kliknite ... Tudi če hočeš zapreti se ti odpre, pa pol je kr neka čudna vsebina tm.«*

*Ali meniš, da bi se morali v šoli učiti o tem, kako varno uporabljati internet? *»Pri izbirnem predmetu v 7. razredu smo imeli urejanje besedil, vendar se o uporabi interneta nismo učili. Ja, zdelo bi se mi fajn, da bi se že takoj v prvem razredu začeli počasi učiti o uporabi interneta, ne pa da bum v 7. razredu vsi pričakujejo, da boš že znal uporabljati vse. Pa mislim, da bi mi bila prihranjena marsikatera sramotna situacija.«*

PRILOGA S: Intervju 8 (učenka 8. razreda)

1. sklop: Splošni podatki o uporabi interneta

*Spol in starost (razred): *ž. spol, 13 let, 8. razred*

*Podatki o družini (koliko računalnikov imate doma, kaj delata starša, imaš brate, sestre ...):

»Imam 2 leti mlajšega brata, doma imamo 2 računalnika, mami dela v kliničnem centru, oči je poštar, internet sem začela uporabljati kakšno leto nazaj.«

*Uporaba interneta (ali uporabljaš internet, koliko časa ga že uporabljaš, kdo te je seznanil z njim, za kaj ga uporabljaš): *»Večinoma za filme pa muziko snemat, za fotke gledat na googlu, pa za šolo za domače naloge pri zgodovini pa za referate.«*

2. sklop: Zasebnost in varnost na internetu

*Ali objavljaš svoje slike na internetu? Kaj misliš o tem? *»Ja mojo fotko mam na MSNju, na moji spletni strani in na glasuj zame.com. Samo mojih fotk ne more nihče zlorabit, ker obstajajo določene kode, k zaščitiš fotko, tko da je ne more noben kopirat.«*

*Koliko časa si na internetu (ur na dan)? Ali ti starši postavijo kakšne omejitve glede tega, koliko časa si lahko na internetu? *»Ja na dan sem približno 3 do 4 ure na računalniku, z bratom mava kompromis, kako uporabljava računalnik.«*

3. sklop: Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu

*Ali se ti zdi, da je na internetu kaj škodljivega? (Virusi, vohunski progarami, neprimerne vsebine ...) *»Ja, enkrat sem od prijateljice dobila po MSNju virus, samo mi je prišel bratranec poštimat zadeve, ker si sama nisem upala.«*

*Ali igraš računalniške igrice? Kako se ob tem počutiš? Kaj starši rečejo, ko igraš igrice?

»Igram Travian, pa Tribal Mars. Igraš naselje, narediš si svojo vojsko, potem se pa vojski spopadata za ozemlje. Samo ti ne vidiš dejanskega spopada. Samo že ene 3 mesece ne igram, ker se mi sploh ne da. Včasih, ko mi je dolgčas.«

4. sklop: Avtorsko pravo

*Ali snemaš filme in glasbo z interneta? Ali veš da se tega ne sme početi? Zakaj to delaš?

»Nisem vedela, da je to kaznivo. Uporabljam pa E-Mule, pa DC++, vseč mi je, ker je zelo hitro posnet, pa ni ti treba v trgovino, pa na kupu maš tud po 200 komadov. Veš kok Cdjev bi blo treba kupit, da bi mela tok komadov?«

* Ali se ti zdijo vse informacije, ki jih najdeš na internetu resnične? *»Recimo za šolo vedno uporabljam Wikipedijo, do sedaj je blo vse ok, tako da misim, da so tam resnični podatki. «*

5. sklop: Tehnični vidiki (zaščita)

*Katere vsebine na internetu se ti zdijo najbolj neprimerne? Ali te starši nadzorujejo, ko si na internetu? *»Ponavadi sem sama v sobi, kjer imam računalnik, starši nimajo kontrole, kaj počnem na internetu. Najbolj škodljivi na internetu se mi zdijo kakšni čudni programi, ki naj bi jih inštaliral, če želiš kakšno fajlo z neta prenest. Temu ne zaupam.«*

*Ali meniš, da bi se morali v šoli učiti o tem, kako varno uporabljati internet? *»Ja v šoli nam nič ne povejo o internetu, za zgodovino nam samo pove, da moramo te informacije najti na internetu in nam pove kje, vedno pa reče, da mormo vse kar najdemo preverit v knjigi, čeprav noben tega ne dela.«*

PRILOGA Š: Intervju 9 (učenec 8. razreda)

1. sklop: Splošni podatki o uporabi interneta

*Spol in starost (razred): *m. spol, 13 let, 8. razred*

*Podatki o družini (koliko računalnikov imate doma, kaj delata starša, imaš brate, sestre ...):

»Imam 2 mlajši sestri (8 let in 2 leti), doma mam 2 računalnika, ampak se je eden pokvaril, mami uči na faksu, oči pa je v zavarvalništvu.«

*Uporaba interneta (ali uporabljaš internet, koliko časa ga že uporabljaš, kdo te je seznanil z njim, za kaj ga uporabljaš): *»Uporabljam ga od 9, 10 leta, predvsem za MSN pa google.«*

2. sklop: Zasebnost in varnost na internetu

*Ali objavljaš svoje slike na internetu? Kaj misliš o tem? *»Ne zdi se mi kul pošiljat fotke, ker jih lohk vsak dobi pa kej čudn uporabi. «*

*Koliko časa si na internetu (ur na dan)? Ali ti starši postavijo kakšne omejitve glede tega, koliko časa si lahko na internetu? *»Vsak dan ene 2 do 3 ure. Ko mam slabe ocene ne smem neta uporabljat neki dni. Računalnik lahko, na net pa ne smem. S sestro se sama zmenva kdo bo kdaj uporabljal komp.«*

3. sklop: Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu

*Ali se ti zdi, da je na internetu kaj škodljivega? (Virusi, vohunski progarami, neprimerne vsebine ...) *»Ko sem bil majhen sta starša določila kaj lahko uporabljam in kaj ne, sedaj lahko vse uporabljam, ker sem starejši. Samo se mi zdi, da bi moralo biti ločeno, bit 2 interneta, eden za otroke in eden za odrasle. Ker ni glih fajn, da sestra vidi vse stvari, ki so na internetu.«*

*Ali igraš računalniške igrice? Kako se ob tem počutiš? Kaj starši rečejo, ko igraš igrice?

»Igram prko neta, na miniklipu, igram samo, ko mi je dolgčas, drugače grema rajš fuzbal špilat. Starši dovolijo, da igram kar hočem.«

4. sklop: Avtorsko pravo

*Ali snemaš filme in glasbo z interneta? Ali veš da se tega ne sme početi? Zakaj to delaš?

»Vem, da je v Ameriki neki glede teh kazni za downloadanje, samo ne ve, kako je pri nas s tem, če kdo to nadzoruje. Jst bom še naprej vleku dol, ker vsi to delajo.«

* Ali se ti zdijo vse informacije, ki jih najdeš na internetu resnične?

»Ne, ni vse resnično, saj lahko vsak nekež napiše in objavi. Je pa problem ugotovit, kaj je res in kaj ni.«

5. sklop: Tehnični vidiki (zaščita)

*Katere vsebine na internetu se ti zdijo najbolj neprimerne? Ali te starši nadzorujejo, ko si na internetu? *»Veliko je čudnih vsebin, ki jih otroci ne bi smeli videt. Lahko bi naredil posebej neki za otroke. Ker ni glih pametno, da majhni otroci vse vidijo. Starši me niso nikoli nadzorovali.«*

*Ali meniš, da bi se morali v šoli učiti o tem, kako varno uporabljati internet? *»Pri razredni uri smo se že nekajkrat pogovarjali o tem, kako uporabljati internet. Drugače pa nikjer drugje nas ne učijo o tem, samo bi bilo dobro, ker veliko sošolk sploh ne zna uporabljat internteta.«*

PRILOGA T: Intervju 10 (učenec 8. razreda)

1. sklop: Splošni podatki o uporabi interneta

*Spol in starost (razred): *m. spol, 13 let, 8. razred*

*Podatki o družini (koliko računalnikov imate doma, kaj delata starša, imaš brate, sestre ...):

»Imam eno starejšo sestro, pa mlajšega brata. Imamo 4 računalnike, mami je računovodkinja na filo faksu, oči pa ima svojo firmo.«

*Uporaba interneta (ali uporabljaš internet, koliko časa ga že uporabljaš, kdo te je seznanil z njim, za kaj ga uporabljaš): *»Uporabljam ga od 5. razreda, največ sem na MSNju, pa kakšne programe dol vlečem iz interneta.«*

2. sklop: Zasebnost in varnost na internetu

*Ali objavljaš svoje slike na internetu? Kaj misliš o tem? *»Fotko mam samo na glasuj zame.com, ampak tam je zaščitena, tako da je ne more noben kopirat z nekimi številkami.«*

*Koliko časa si na internetu (ur na dan)? Ali ti starši postavijo kakšne omejitve glede tega, koliko časa si lahko na internetu? *»Na začetku so dal geslo in smo lahko uporabljali računalnik samo, ko je bil kdo doma. Sedaj, pa so ga dali stran, na dan sem ene 3 ure na netu, med počitnicami sem bil tudi do 1h ponoči, samo starši ne vejo.«*

3. sklop: Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu

*Ali se ti zdi, da je na internetu kaj škodljivega? (Virusi, vohunski programi, neprimerne vsebine ...) *»Virusi se mi ne zdijo škodljivi, saj jih lahko dobiš samo, če ne veš kaj delaš. Če pa veš kaj pa kako, pol pa nimaš problemov. Se mi pa zdi, da morajo biti omejitve za mlajše.«*

*Ali igraš računalniške igrice? Kako se ob tem počutiš? Kaj starši rečejo, ko igraš igrice?

»Igram na miniklipu, je ena igrica za skejstat, igram, ko nimam kaj drugega za delat, starši mi ne morijo.«

4. sklop: Avtorsko pravo

*Ali snemaš filme in glasbo z interneta? Ali veš da se tega ne sme početi? Zakaj to delaš?

»Ja, bratranec mi je pokazal nevir, pa zdej tm vlečem dol. Nisem vedel, da je nelegalno. Dobro je, ker je res dost komadov gor, ker CD se pokvar, to pa ne.«

* Ali se ti zdijo vse informacije, ki jih najdeš na internetu resnične? *»Wikipedija je resnična, uporabljam tudi za šolo za referate, za drugo ne vem, ker iščem samo na Wikipediji.«*

5. sklop: Tehnični vidiki (zaščita)

*Katere vsebine na internetu se ti zdijo najbolj neprimerne? Ali te starši nadzorujejo, ko si na internetu? *»Ne, ne zdi se mi nič čudnega, to majo samo tisti težave k ne znajo neta uporabljat. Doma me noben ne nadzoruje.«*

*Ali meniš, da bi se morali v šoli učiti o tem, kako varno uporabljati internet? *»Je ne vem ... Če bi že v 1 razredu začel net uporabljat, pol bi bli do 8 razreda že vsi obsedeni z njim. Ne vem, če je ravno dobra ideja.«*

PRILOGA U: Intervju 11 (učenka 8. razreda)

1. sklop: Splošni podatki o uporabi interneta

*Spol in starost (razred): ž. spol, 13 let, 8. razred

*Podatki o družini (koliko računalnikov imate doma, kaj delata starša, imaš brate, sestre ...):

»Imam samo enega brata, star je 24 let, ne 23, 24 bo čez en mesec. Imamo 3 računalnike, pa še enega v kleti, ki ne dela. Oči se ukvarja z biologijo celic, mami pa je psihiatrinja.«

*Uporaba interneta (ali uporabljaš internet, koliko časa ga že uporabljaš, kdo te je seznanil z njim, za kaj ga uporabljaš): »Internet sem začela uporabljati, ko sem bila zelo majhna. Verjetno je tudi brat zaslužen zato, ker je bil toliko starejši, pa je hotel internet, pa sem potem pri njemu gledala kaj dela. Večinoma sem na MSNju, googlu, pa youtube za smešne posnetke.«

2. sklop: Zasebnost in varnost na internetu

*Ali objavljaš svoje slike na internetu? Kaj misliš o tem? »Ne, slik ne objavljam, ker so prelepe (smeh), pa ne, ne vem, zakaj bi kar pošiljala vsakmu moje fotke. Je pa res, da razmišljam, da se bom prijavila na Vulcano models, pa bom morala poslati sliko, samo bom poslala normalno, ne kakšne nage, no sej take sploh nimam (smeh)«

*Koliko časa si na internetu (ur na dan)? Ali ti starši postavijo kakšne omejitve glede tega, koliko časa si lahko na internetu? »Hmmm bolj malo, med tednom samo za domačo nalogo pri zgodovini, ali pa če imam kakšen referat, drugače pa za vikend sem kakšno urico, več pa ne. Doma mi ne postavljajo mej, ker sem že tako bolj malo na internetu.«

3. sklop: Škodljive, nelegalne vsebine na svetovnem spletu

*Ali se ti zdi, da je na internetu kaj škodljivega? (Virusi, vohunski programi, neprimerne vsebine ...) »Sama še nisem imela slabih izkušenj, ampak oči zganja paniko, ga vedno nekaj za viruse skrbi.«

*Ali igraš računalniške igrice? Kako se ob tem počutiš? Kaj starši rečejo, ko igraš igrice?

»Na internetu ne igram igrice, včasih sem igrala Duhca Gašperja, sedaj pa nima več časa za igrice. Rajš delam kaj drugače.«

4. sklop: Avtorsko pravo

*Ali snemaš filme in glasbo z interneta? Ali veš da se tega ne sme početi? Zakaj to delaš?

»Včasih sva z bratom snemala filme pa muziko, potem pa je oči nekje zvedel, da je t kaznivo in sedaj ne smeva več tega delat. Problem je, ker določenih stvari ne moreš kupit in potem je to najlažja varianta, da posnameš iz interneta.«

* Ali se ti zdijo vse informacije, ki jih najdeš na internetu resnične?

»Verjetno ne, ker nam učiteljica za zgodovino vedno govori, da moramo podatke iz interneta vedno preveriti v knjigi. Še v časopisu ni vse res, kaj šele na internetu.«

5. sklop: Tehnični vidiki (zaščita)

*Katere vsebine na internetu se ti zdijo najbolj neprimerne? Ali te starši nadzorujejo, ko si na internetu? *»Nadzorujejo me ne, ampak mami je rada zraven, ko kaj iščem in mi pomaga. Enkrat sva skupaj nekaj iskale za moj referat v šoli in so kar neke slike nagih žens vn priletele. Me je bilo kar sram, čeprav ni bila moja krivda. Potem sva to povedale očitu, pa nama ni verjel, ker je bolj nazadnjaški glede tega.«*

*Ali meniš, da bi se morali v šoli učiti o tem, kako varno uporabljati internet? *»Mene res ne zanimajo računalniki, ampak je fajn, da malo poznam, pa da znam za šolo vse poiskat. Se mi pa zdi čudno, da učiteljica da nalogo in reče, da morajo preverit na internetu in ji je samoumevno, da ga vsi imajo. Čeprav ga mogoče kdo nima ...«*